

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

2000-йисалай инихъ къадим Ахцега “Шарвили” эпосдин сувар кыле тухуза. Ци ам 15-сеферда кыле тухудай юбилейдинди жеда. Адаз хъсан гъазурвилерни акваза.

“Шарвили” эпосдин сувар гъар йисуз июндин эхиримжи киш юкъуз кыле тухвайди рикел хкин. Амма ци ам и юкъуз кыле тухуз жезвач. Вучиз лагайтла, июндин эхиримжи киш югъ (28-июнь) чи мусурманрин Рамазандин вацран сивер хуьдай йикъал гьалтзава. “Шарвили” эпосдин кылин мурадрикай сад чна чи халкъдин адетрал амал авун тирди фикирда къуна сувар тешкилдай комитетди “Шарвили” эпосдин юбилейдин сувар ци 2-августдиз кыле тухунин къарар къабулна.

Чна виридаз 2-августдиз республикадин дережада кыле тухудай лезги халкъдин игитвилер эпосдин суварик къадим Ахцега хуьруьз атун теклифзава.

1920 – йисалай акъатзава

№ 28 (10621) хемис 10 – июль, 2014 – йис WWW.LEZGI.ETNOSML.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Президентди Дагъустандин Къил къабулна

Агалкъунар хейлинбур хъанва

4-июлдиз Владимир Путин Рамазан Абдулатиповахъ галаз гуьруьшмиш хъана. Дагъустан Республикадин Къили Президент регионда яшайишдинни экономикадин жигъетдай авай гьаларин патахъай хабардар авуна. Гуьруьш кыле фидай чъавуз бейкарвилер месэлайриз къетен фикир гана.

В.ПУТИН: Рамазан Гъажимурадович, сулар гъа адет хъанвайбур я. Куьна гьихътин гьалар ава, Куьне Куьн гьик гьиссзава, инсанрин гуьгъулар гьихътинбур я, экономика, яшайишдин хел гьи саягъда виликди физва?

РАБДУЛАТИПОВ: Чахъ галаз вахт-вахтунда гуьруьшмиш хъунай Куьн, Владимир Владимирович, сагърай. Им чун патал лап важиблу кар я. Куь тапшургуьрал асаслу яз, Дагъустан Республикада идара авунин кьвалах къайдада хуазава, инсанрин культура ва къанажагъ дегиш жезва, Куьне зун Дагъустандиз рекъе тур чъавуз террористриз ва экстремистриз агъалийри куьмекзавайди, майилвалзавайди тир, гила ахътин гьалар амач.

Алай вахтунда гьалар эсиллагъ масадбур я. Халкъ яратмишунрин кьвалахдал машгуьл жез кьанзавайдал са шакни алач. Ахътин кьвалах тухунин нетижада чалай тайин тир агалкъунарни къазанмишиз алакьнава, дугъри я, кризисдин гьалара авай Дагъустанда агалкъунарикай рахун четин ятлани, экономика вилик финин еришрал гьалтайла чун Россияда сифтегъанбурукай са чкадал ала.

Налогар къватлуни еришрал гьалтайла, 2013-йисан делилралди чун Россиядин Федерацияда къуд лагъай чкадал акъатнава. Промышленность вилик финин жигъетдайни чун кьвенквечи чкайрал ала. Идахъ галаз сад хъиз, санлай экономика авай гьал агъурди яз ама ва, гьелбетда, чаз куьмек герек я. Аквар гьаларай, эвелни-эвел марифатдинни политикадин жигъетдай куьмек герек я. Арадал атанвай гьалар веревирддай чъавуз за мукъвал-мукъвал тикрарзава. 2000-йисуз Владимир Владимирович Путин гьихътин месэлайрал расалмиш хъанатла, чални гьахътин жуьредин четинвилер ацалтзава. Адан тежриба ва авторитет ва адалай ийиз алакьдай крар чаз лап важиблу я. Чаз гьалар пайгардик кухтаз кьанзава. Куь куьмекдалди. Куь гъавурда акъазвай шартлара чна Дагъустан Россиядин агалкъунардиз вилик физвай регионрикай садаз, са шакни алачиз, элкьурда.

В.ПУТИН: Бейкарвилер месэла иллаки жегилрин арада виридалайни хцидаказ акъвазнава. Ихътин шартлара вуч арадал къевезва?

РАБДУЛАТИПОВ: Дагъустанда агъалийрин саки 30 процент жегилар я. Талукъ тирвал, и месэла кылинбурукай сад я. Чна 2013-йисуз тухвай кьвалахдин нетижада бейкарвилер дережа са къадар агъузари алакьна.

Чна уьзюмчивал гуьнгъуна хуазава, цийи уьзюмлухар кутазава: ик алатай йисуз 1870 гектарда уьзюмлухар кутуна. Алай йисуз чна

абурун майданар мад 3,5 агъзур гектардин артухарда. Им сезондин вахтунда гъар са гектарда 4-5 кас гьалтда, яни чна саки 10 агъзур кас кар-кеспидик кутада лагъай члал я.

2013-йисан октябрдиз чна листовою шушеяр гъазурдай, Кеферпатан Кавказда виридалайни чехи тир завод ишлемишиз вахкана. Ина 600 касдиз кьвалахдин чкаяр ава. Чна парникрин майишатар тешкилуни кьвалахар гегъеншдаказ кыле физва. Салан майваяр гьасилунал гьалтайла Россиядин Федерацияда чун сад лагъай чкадал ала, амма чахъ йиса кыляй-кылди салан майваяр гьасилдай производство авачир. Кьвалахдин чкаяр тешкилиз жедай са жерге маса терефарни ава.

Захъ са шумуд тлалабунни ава. Кылди къачуртла, чна Махачкъаладин патарив туркверихъ галаз саналди къуд агъзур дишегълидиз чкаяр жедай парча храдай цийи завод эцигун патал талукъ тир гъазурлухвили кьвалахар кыле тухванава, пулдин такъатрин са къадар пай турквери чара ийизва, проект кылиз акъудиз жедайвал чна Венешэкономбанкдивайни куьмек тлалабзава.

Идалайни гьейри, чна а заводдин патав агъзур чкадин аялрин бахча эцигунизни фикир гана, вучиз лагъайтла дишегълияр кьвалахдик квай чъавуз абурун аялар машгуьларун герек я. Эгер ихътин проект кылиз акъудиз хъайитла, чавай бейкарвилериз талукъ месэлани гъализ жеда.

В.ПУТИН: Хъсан я. Ша чун килигин.

Афгъанвийрив наградаяр вахкана

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

2-июлдиз Дербент шегъердин кыл Имам Яралиев Афгъанистандин дяведин ветеранрихъ галаз гуьруьш хъана, хабар гана шегъердин администрациядин пресс-къуллугъди.

Ана шегъердин администрациядин аппаратдин руководитель Александр АВАНЕСОВА, Дербент, Дагъустандин Огни шегъеринни Дербент райондин военный комиссариатдин отделдин начальник Адил КЪУЛИЕВА иштиракна.

И.Яралиева Афгъанвийрихъ элкьвена лагъана: “Куьн ва куь агъзурралди женгинин юлдашар намуслуказ интернациональный буржи тамамарнавай, Ватандин халисан рухвар я. Иниз килигна, Россиядин Федерациядин оборонадин министрдин приказдалди “Афгъанистанда дяведин гьерекалар куьтыгъна 25 йис хъун рикел хуьн” медаль акъуднава. Къе чна кве и лайихлу награда вахкузава.

Алай вахтунда общество гъакьки ивирихъ элкьуьн хъувун лазим я, тарих чир хъана ва ата-бубайрин къагъриманвилерал дамакна кьанда. И жергедик куьнни акъатзава, аскерар-афгъанвийр. Куьне, Афгъанистандин дяведин ветеранри, шегъердин общественный уьмуьрда активдаказ иштиракзава, жегилар ватанпересар яз тербияламишиз куьмек гузва. Ихътин зегъметдай чна квез чухсагуьл лугъузава. Квехъ уьмуьрда сагъламвал, хушбахтлувал ва вири хъсанвилер хуьрай”.

А.Къулиева аскерар-афгъанвийр шегъерда кыле физвай вири кьвалахрив гъавурда аваз эгечъавайди, куьмек герек атайла, абур сифте жергейра жедайдахъ умудзавайди лагъана.

Гуьруьшдин эхирдай И. Яралиева ветеранриз мадни чухсагуьл малумарна ва шегъердин администрацияди абуроз алакьдай вири куьмекар гудайдахъ инанмишарна.

УьМУЬР

Дугъриданни, Агъаметанни Римадин аялар дамахдайбур я. ДГУ-дин математикадин факультет акъалтарнавай Камиллади Махачкъаладин 9-нумраддин школада кьвалахзава. Эльвира технолог я. Ислам автомобилрин рекъер, аэродромар туькьурдай инженер я.

УьМУЬР

- Зун Дагъустандай рик шадвилер гьиссерив ацлана хъфизва. Заз и регъимлу халкъдихъ ислъгъвални абадвал, хушбахтлу уьмуьр хъана кьанзава, - лагъана, Галина Сергеевна вичин ватандиз - Санкт-Петербургдаз рекъе гъат хъууна.

Къилин редактордин гаф Гъазурвилер аквазватла?

Чкайрин сечкирикой федеральный дережада рахунар-луькьунар ийиз гъеле алатай йисан ноябрдин вацра башламишна. А чъавуз уьлкведин Президент Владимир Путина Суздалда кыле фейи Вироссиядин муниципальный тешкилатрин Советдин заседанидани иштиракнай. Вичин рахунра ада анал гъар са регионди къабулзавай законар чкадин шартларихъ галаз къазвайбур хъун истемешна. Муниципальный тешкилатрин органрин къвалах ада жезмай къван халкъдин истемешунар къилиз акъуддай шартлар арадал гъидайбур хъун лазим тирдини къейднай.

Муниципальный тешкилатрин кылер хкъдай къайдаяр гъаф йисара чкадин властри чпи тайинарзавай. Са гына ятлани абур хкъгъун патал сечкичийри сесер гузай. Масанра лагъайтла, депутатрин арадай тайинарзавай. Чиновникрини гъамиша агъалийрин истемешунар са акъван кваз къазвачир. Белки, гъавилей я жеди Государстводин Думади "Чкадин самоуправленидин асул принциприн гъакъиндай" цийи махсус законни къабулдай. Уьлкведин президентдини, 26-майдиз къул члугуна, ам къуватдани туна.

Цийи закон къабулна пуд югъ арадай фейила, 29-майдиз, Мособлдумади вичин закон къабулна. Гъеле Суздалда кыле фейи чехи мярекатдилай гуьгъуниз ина депутатри сечкияр цийи жуьреда кыле тухудайди, регионриз абур чпин шартлар къадайвал тешкилдай гегъенш ихтиярар гудайди аннамишнавай. Гъавилей гъиле-гъилди абурулай чпин законни къабуллиз алакьна. Вучиз лагъайтла виликамаз и кардиз хъсан гъазурвилер акунвай.

Мособлдумадин депутатри муниципалитетра сечкияр кыле тухудай закон къабулдайла къетидакъаз чпин гаф лагъайдини къейд тавуна жедач. Абуру къилин фикир важиблу къве кардиз гана. Сад лагъайди, шегъеррин районрин чиновникар политикадин бинедаллаз бягъсерик экечунавай къерехна. Яни абур, чпин хсуси месэляра туна, рекъер тукьлуьрунал, ЖКХ-дал, аваданламишунин месэлярал машгъул хъун важиблу тирди аннамишна. Къвед лагъайдини, гъар са муниципальный Советда администрациядин къвалахдал къевелай гуьзчивалдай сечкичийрин халис векилар хъун риклелай ракъурнач.

Къабуллай законда шегъеррин округрин, муниципальный районрин кылер вири сечкичийри сесер гана хкъгъунин принципни хвена. Гила областдик акатзавай 71 шегъердин округдинни муниципальный райондин кылерикай анжах 4 шегъердин округдинни 11 муниципальный райондин кылер, сечкияр кыле тухун тавуна, депутатри чпин арадай тайинарда. Амайбур вири, 56 тешкилатда, абур сечкияр кыле тухвана, сесер гана хкъда. Месела, Королев шегъердин округдин кыл икъван чъавалди чиновникри муниципальный депутатрин арадай чпи хкъзавайтла, гила ам вири сечкичийри сесер гана хкъда.

Москва шегъердин Думадин депутатрини цийи закон къабулнамазди сечкирийиз гъазурвилер акунив эгечина. Ина гъатта 8-июндиз сечкирийиз ухшамаш махсус праймерезни кыле тухвана. 14-сентябрдиз уьлкведа кыле фидай сечкирийиз вири патарихъай гъазурвилер акунин мураддалди тешкилай и мярекат вини дережада аваз къилени фена. Ана депутатарвиле къалурнавай 1039 кандидатди иштиракна. Сечкияр (праймерез) кыле фейи гъалдал халкъдин 400-далай гъаф векилри гуьзчивална.

Са ихътин карни къейд ийиз къанзава. Вучиз ятлани, меркездин парламентдин депутатар чпин везифаяр общественный бинеярал алаз тамардайвал къвалах тешкилунал уьлкведин амай вири регионрилай гуьгъунай элячна. Анжах гила абуру чпис гъар вацран мажибар гуни ва къвачерихъ автомашинар галкьурунин лазимвал авач лагъана. "Асул законар чалай виликан депутатри къабулна, амайбур къабулунин чун патал са акъван залан кар жедач, депутатвиле хкъдалди тамамариз хъайи къвалахдивай къерех хъана датана Думада ацукьунунин лазимвални авач", лагъана абуру.

Гъакъикъатдани, уьлкведин саки вири регионра шегъеррин округрин ва муниципальный районрин собранийрин депутатри депутатвиле везифаяр общественный бинеяраллаз, мажиб авачиз, тамамарзава. И къайдада къвалахун дуньядин гъаф уьлквейрин депутатризни адет хъанвай кар я. Ида тележегда шегъеррин округрин, муниципальный районрин собранийра поликлиникайра, мектебра, карханайра къвалахзавайбурузни депутатар яз чпин везифаяр къвалахдивай къерех тахъана, общественный бинеяраллаз тамамардай мумкинвал гудайдал шак алач.

Лап хъсан келимаяр заз инал Карелиядин кыле авай Александр Худилайненан тварунихъ лугъуз къанзава. Республикадин законар къабулдай Собранидив ада чкадин самоуправленидин органар арадал гъидай вичин законопроект агакъарнава. "Сечкийра гъалиб хъайи депутатри, гъакъ хуьрерин (поселенирин) кылерини къуй чпин арадай муниципальный Советдиз чпин векилар хкъна рекъе тураи, къуй абуруни ахпа чпин арадай муниципальный районрин кылер хкърай, Спикердин везифаярни, гъелбетда, абурун хиве туналди" къейдзава ада. Мадни вичин законопроектда ада администрациядин кылин везифаяр сити-менеджердал ихтибар авун ва адан хиве неинки чилин, эменнидин, амай вири девлетрин, гъакъ муниципальный райондин бюджетдин иесвал авунни тун теклифнава.

Лагъана къанда, и жуьреда чкадин самоуправленирин къвалах тешкилуни тереф Карелиядин саки вири шегъеррин округри ва муниципальный районри хвена. Им гила шегъеррин, районрин кылериз са куьникайни хабар авачир ксариз къведай рехъ агал жеда лагъай члал я. Ик хъайила шегъеррин округрин, муниципальный районрин администрациярин (сити-менеджерин) къвалахдал гъа округрин, районрин кылеривай, вири депутатрихъ галаз санал, лап къеви гуьзчивал ийиз жеда. Нукъсанриз, члур крариз рехъ гайи чъавуз сити-менеджерарни гъиле-гъилди дегишарда.

"Чкадин самоуправленидин асул принциприн гъакъиндай" къабулнавай закондиз талукъ яз чи республикада гъихътин гъазурвилер аквазватла, гъелелигъ прессади са акъван мукъвал-мукъвал хабар гузвач. Заз, гъелбетда, "Лезги газетдай" чеб сечкирийихъ галаз алакьалу тир пешекарри чпин гаф лагъана, чкайрал и жигъетдай гъихътин гъалар арадал атанватла, лезги халкъдиз хабар гана къанзавай.

Хизандин, муьгъуббатдин ва вафалувилин сувар къейдна

Наградаяр вахкана

Дагъви ШЕРИФ

Вироссиядин хизандин, муьгъуббатдин ва вафалувилин ийкъсан вилик Дагъустан Республикадин Кыл Рамазан Абдулатипов дагъви хизанрихъ галаз гуьрушмиш хъана ва РФ-дин Президент Владимир Путинан патай абурув "Муьгъуббатдай ва вафалувиляй" медалар вахкана.

"Дуствилеи къвале" кыле фейи мярекатдилай вилик ада Ботлих райондин Анди хуьряй тир Албегъажиеврин хизандин кыливал Владимир Путинан пишкеш тир "Газель" маркадин цийи жуьредин микроавтобусдин куьлегар вахкана. Гъасанани Валентинадин къуд аял авай хизандиз Россиядин Федерациядин Президентдин Указдалди "Родительская слава" орденни ганай. Ам хизандин кыливал 2-июндиз Сочида В.Путина вахканай.

Гуьгъуьнлай "Дуствилеи къвале" шадвилер давам хъана. Ина республикадин гъар жуьре районри шегъеррай атанвай хизанар, гъафбур чпин халкъдин къадин парталарни алаз ацукьнавай. Залдиз атай Рамазан Абдулатипова, Гуькуматдин председателдин сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова, РД-дин Къилин ва Гуькуматдин Администрациядин реьбердин заместитель Исмаил Эфендиева, РД-да инсандин ихтияррай уполномоченный Умумпазиль Омаровади, министерствойринни ведомствойрин реьберри, республикадин муфтий Агъмед гъажи Абдуллаева, Махачкъаладин ва Грозныйдин епископ Варлаама, чувдурин общинайрин советдин председател Шими Дибиряева къватл хъанвайбуруз наградаяр, хизандин сувар мубаракна.

- И сувар хашпара адетрай къейдзавайди я, амма за фикирзава, вири динра хизан ва хизандин алакьаяр хуьнин адетар ава, - башламишна вичин рахунар Р. Абдулатипова. - Хизандин алакьаяр хуьн патал еке сабур ва сад-садан гъавурда гъатун герек я. Дагъустанвирай патал Вироссиядин хизандин, муьгъуббатдин ва вафалувилин сувар къейдунихъ, гъаф аялар авай хизанриз артухан фикир гунихъ еке метлеб ава.

Ада Гъасанани Валентинадин къуд велед авай зегъметчи хизан чешне яз къалурна. Республикадин Кыл хизанрин бизнесдални акъвазна.

- Чун патал агъзур гъевчи карчи са олигархдилай хийирлу я. Гъевчи ва юкъван карчивили государстводин экономика вилик тухузва. Гъевчи ва юкъван карчивал виликди Варлунай чун 2013-йисуз Россияда сифтегъан жергейра хъана. Чехи хизанри чпин гъевчи карханаяр арадал гъунихъ еке метлеб ава. Зун Европада авайла, иллаки дагълух чкайра, гъамиша хизанрин муьгъманхайра акъваззавай. Чавай Дагъустандани туризмдин, некледин продуктар арадал гъунин хилера хизанрин бизнесар кардик кутаз жеда, - давамарна ада.

"Аялар тербияламишунай ва абурув къелиз тунай диде-бубайрин жавабдарвилеи гъакъиндай" Рамазан Абдулатипов вичи къабуллай закондални акъвазна.

- Хизан ва хизандин меьгкем алакьаяр галачиз, я аялрин бахчайривай, я школайривай, я маса тешкилатривай чи аялар тербияламишиз жедач, - къейдна ада.

Агъмад гъажи Абдуллаева члехибуруз гуьрметзавай, аялрин арада хуш рафтарвилер авай хизанрилай чешне къачуниз звер гана.

Варлаама мягъкем хизанар арадал гъун реьгъят кар туширди къейдна.

- Сабурди, хизанда вирибуру чпи-чеб дуьзгъундиз тухун муьгъуббат арадал гъизвайди я. Ихътин хизанда тербияламишнавай аялди вичин хизандал кымметни эцигда. Кавказда мягъкем, жегъилривай чешне къачуз жедай хизанар хъунал за шадвалзава, - давамарна епископди. Ам Европада аялди диде-бубаяр суддиз гузвай хизанрални акъвазна.

Шими Дибиряевани Рамазан Абдулатиповаз чпин общинайриз фикир гунай чухсагъул лагъана ва виридаз хизандин сувар мубаракна.

Гуьгъуьнлай Республикадин Кыл хизанрин аялрин сагъламвилеи месэладакь акъвазна.

- Спортдиз еке фикир гун лазим я. Неинки сададахъ галаз кълизвай жуьреяр вилик тухун, шахматриз, елкенрин спортдиз, альпинизмдиз артух фикир гана къанда. Гъаф крар диде-бубайрилай аслу я. Абуруз чпин аялар гына аватла, квел машгъул ятла, нихъ галаз рафтарвилера аватла, дустарихъ ва педагогрихъ галаз гъихътин алакьайра аватла чир хуьн герек я, - лагъана ада.

Интисар Мамутаевадини дагъустанвирийиз сувар мубаракна.

Дагъустанвирийиз хизандин ва муьгъуббатдин гуьзел сувар Вироссиядин общественностдин "Россиядин дидеяр" тешкилатдин Дагъустандин отделенидин председател Таисия Меьгъамедовани мубаракна.

Мярекатдин эхирдай республикадин Къили Дагъустандин 15 хизандив "Муьгъуббатдай ва вафалувиляй" медалар вахкана. И награда масабур патал гъакъикъатдани чешне тир хизанриз, гуьлуьзни папаз, 2008-йисалай инихъ гузвайди я. Республикада санлай и наградадиз лайихлу хъанвай 85 хизан ава.

Къиблепатан Дагъустандин районрай и наградадиз цли Анри ва Фатима Аливердиеврин (Ахъцеьгъ), Ниматула ва Удван Магъмудоврин (Агъул) хизанар лайихлу хъана. И юкъуз чешnellу хизан я лагъана Дагъустандин Кыл Рамазан Абдулатиповаз ва адан уьмуьрдин юлдаш Инна Калининадиз "Муьгъуббатдай ва вафалувиляй" медалар гана.

Инна Калининади оргкомитетдиз ихътин шад сувар тешкилунай чухсагъул лагъана.

- Сифтедай Дагъустандиз, Рамазан Гъажимурадовичан хизандиз акъатайла, зун Дагъустандихъ галаз таниш, пара крар чир хъана. Рамазан Гъажимурадович хътин хва члехи авунай ва ам зи гуьл хъунай Дагъустандиз чухсагъул. Къез виридаз анжах хъсанвилер, чаз ва чи аялриз сагъламвал хъурай! - лагъана ада.

Мярекатдин эхирдай Дагъустандин Къили мад сеферда вири тебрикна, хушбахтвал, агалкъунар хуьн тлабана.

Кеферпатан Кавказда экстремизмдинни терроризмдин идеологиядиз аксивал авунин рекъый ведомствойрин уртах форум кыле фена Къетли серенжемар къабулун герек я

РД-дин Къилин ва Гьукуматдин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гайивал, 2-июлдиз Махачкъалада, Расул Гьамзатован тварунихъ галай Милли библиотекада "Южный цит" лишандик кваз Кеферпатан Кавказда экстремизмдинни терроризмдин идеологиядиз аксивал авунин рекъый ведомствойрин уртах форум кыле фена. Ана СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликова, Россиядин МВД-дин СКФО-да авай Къилин управленидин начальник Сергей Ченчика, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова иштиракнай.

Вичин сифте гафуна Сергей Меликова и мярекат тешкилайбуруз сагърай лагъана ва форумдал гъанвай месэлайрихъ Кеферпатан Кавказ патал лап еке метлеб авайди къейдна. "Кеферпатан Кавказда яшамыш жезвай-бур, тайин тир къуватар патал экстремизм гьыхтин гужлу ва хаталу яракъдиз элкьвенватла, гъа кардин гъавурда тунин чарасузвал авач. Кавказдин регион уьлкведикай хьудун патал Россиядин душманри гъеле алатай асирдин 90-йисара экстремиствилн гьерекатрикай менфят къачунин алахъунар авунай. Бахтунай хъиз, саналди тир чалишмишвилералди чавай а планар члуриз, СКФО-дин субъектра чинеба кардик квай террориствилн тешкилатар пайн-паяр ийиз ва хейлин дережада дувулрай акъудиз алакьна. Амма къазанмишнавай нетижайрал рази хъана акъвазна виже къведач. Чи уьлкведин къиблепата гьалар къайдадикай хьудунин планар къецепатан са жерге уьлквейрин махсус центрайри къиллай акъуднавач. Алай вахтунда и барадай илимдин ва технический еке къуватар авай, махсусдаказ тешкилнавай институтри къвалахзава. Им акл лагъай члал я хьи, экстремиствилн организационин виликан хьтин къуват, активвал арадал хьунин алахъунар авун давам жеда, абуруз аксивал авунин месэла лагъайтла, санлай Россиядин Федерацияда ва сифте нубатда Кеферпатан Кавказдин территорияда важиблуди яз амукьда", - лагъана С.Меликова.

СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилди умудлувал къалурайвал, форумдал кыле тухузвай дискуссиядин сергьятра аваз гьосударстводин органрин, общественностдин, диндин къуллугъчийрин ва, са шакни алачиз, СМИ-рин гьерекатар алакьалу авунин месэлайриз еке фикир гуда. "Зун инанмиш тирвал, анжах къуватар сад авурла, чавай экстремиствилн идеологияр сукулмиш хьуникай гьакъикъатдани мягъкемдаказ хуьн таъминариз жеда. Алай вахтунда чи уьлкведа и барадай надир шартлар арадал атанва. Крымда кыле фейи вакъайри общество тупламыш хьунин барадай еридин цийи дережадиз хжаж хьунал гъана, чи агъалияр ватанпересвилн ва Ватандиз къуллугъ авунин фикирин бинедаллаз сад авуна. Гьелбетда, яшайишдинни экономикадиз талукъ терефдихъ къетлен метлеб ава, вучиз лагъайтла гзаф къадар агъалияр кесибвиле аваз хьуни яшайиш хъсанардай ачух, къулай рекъер авачиз хьуни сифте нубатда жегъилар террористрин чилина гьатунал гьидай къулай шартлар яратмишзава. Гъавиллай аз куь фикир округда тешкилнавай экономикадин жигъетдай вилик финин къурулушрихъ галаз санал къвалахун гегъеншарунал желб ийиз кланзава. Сифтени-сифте зун Александр Хлопонинан гуьзчивилик кваз и мукъвара тешкилнавай Кеферпатан Кавказдин крарин рекъый министрстводикай рахазва. Жегъилрин арада къвалах тухуниз къетлендаказ фикир гун лазим я. Чна вирида аннамишзавайвал, экстремиствилн вири доктринайрин - гьам политический, гьам диндин, гьамни маса жуьрейрин - идеологъи къилин фикир жегъил ксариз гузва. Талуку тирвал, квехъ галаз санал чнани жегъилар дуьз рекъе тунин барадай къевелай къуватар желб авун

лазим я. Къенин конференциядал форумдин тематикадай дискуссияр кыле физвай са шумуд майдандал жегъилрихъ галаз тухузвай къвалах ва жегъилри чпи тухузвай къвалах сад авун им шад жедай кар я. За умуд кутазвайвал, форумдин иштиракчийрилай Кавказдин жегъил агъалияр субъектрин яшайишдин агъваллувал хжаж хьунихъ элкьурнавай яратмишунрин, экономический, общественный, спортдин ва маса къвалахдал желбдай цийи такъатар саналди арадал гъиз жеда. Инсанар, сифтени-сифте жегъилар, кар-кеспидик кутун, абуруз пешекарвилн ва руьгъдин жигъетдай хжаж жедай мумкинвал гун - им экстремизмдин вирусиз акси лап хъсан такъат я", - малумарна Сергей Меликова.

Ада форумдин сергьятра аваз къабулдай къарарри Кеферпатан Кавказда общественно-политический гьалар мягъкем хьуниз къуллугъдайдахъ, общество тупламыш хьуник цийидаказ рум кутадайдахъ, жуьреба-жуьре халкъарин векилрин ва жуьреба-жуьре динрал амалзавай ксарин арада диалог кыле тухунин алава мумкинвилер ачухдайдахъ инанмишвал къалурна. "За фикирзавайвал, форумдин иштиракчийрин рахунар гьаклан твар патал тирбуру ваъ, ачухбур жеда ва дискуссияди къенин форумдин тематикади тайинарнай месэлаяр агалкъунралди гьалунин замин яз къуллугъда, акл хъайила чун Кавказда ислъгъвал, хушбахтвал таъминаруниз мукъва ийида", - лагъана эхирдай С.Меликова.

Дагъустан Республикадин руководстводин тварунихъай форумдин иштиракчийр РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова тебрикна. Ада и мярекатдал килигзавай, веревирдзавай тема важиблуди тирди, и месэладихъ республика патал къетлен метлеб авайди къейдна.

А.Гьамидован гафаралди, эхиримжи йисуз Дагъустанда террориствилн жуьредин тахсиркарвилерин къадар хейлин тимил хъанва. "Уьлкведин руководстводин куьмекни галаз къуватдихъ галаз алакьалу къурулушар гужлу авунин жигъетдай къабулзавай серенжемрин нетижада чинеба кардик квай диверсийринни террориствилн дестейриз еке зиянар гуз алакьна, бандитрин тешкилатрин са жерге башчир хатасуз авуна, терактрин къадар, къурбандрин къадар тимил хъанва. И жигъетдай гьалар дибдай дегиш жез башламишнавайдакай лугъуз жеда. Дуньядин тежрибади къалурзавайвал, инсанрин риклер ва кылер патал женгина гъалибвал къазанмишун - им экстремизм арадай акъудунин чарасуз шарт я. Ик тахъайтла, къуватдихъ галаз алакьалу къурулушри къазанмишнавай агалкъунар мягъкембур жедач, абур вахтуналди тирбуруз элкьведа. Хейлин йисара террордиз акси дяведин эвелимжи сенгерал алай Дагъустанда информационно-пропагандиствилн къвалахдин еке тежриба къватнава. И къвалах тухун чаз гзаф

багъаз акъвазна. Экстремизмдин идеологиядиз аксивал авунин карда аквадай хьтин агалкъунар къазанмишун себеб яз террористри Дагъустандин, Россиядин ватанпересар тир цудралди ксар, гьосударстводин къуллугъчийр, общественникар, журналистар, диндин деятелар чпин лишандик кутуна", - лагъана Дагъустандин Гьукуматдин Къили.

Республикадин премьер-министрди "2014-2016-йисара Дагъустан Республикада экстремизмдин ва терроризмдин идеологиядиз информационный жигъетдай аксивал авун" твар ганвай Госпрограмма къабулнавайдакайни лагъана. Телеканалрай махсус гьуьжетар раижзава, передачаяр гузва, яшайишдин рекламдин роликлар, документальный фильмаяр къалурзава.

"Республикадин Халкъдин Собранидив гьар йисуз агакъарзавай Чарче Дагъустан Республикадин Къил Рамазан Абдулатипова ик лагъанва: "Чаз общества мягъкем гьалар, руьгъдинни ахлакъдин идеологиядиз дуьзгьун гьалар герек я". Алай девирда чпи виридалайни гзаф басрух гузвай экстремизмдизни терроризмдиз аксивал авунин везифайризни зун гъа и бинейраллаз килигзава. Полицейский къайдайралди и карда агалкъунар къазанмишиз жедач". Республикадин руководителди гьисабзавайвал, авамвал, жуван хьуси медениятдин дувулрикай магърум хьун - ибур экстремизмди къил хжажунин лап важиблу себеб я. Гъавиллай тарихдин чирвилер ва культура машгур авунин къвалах лазим тир дережада эцигайла, и завалдал тлем гъиз жеда. И мурадларди "Дагъустан Республикада жегъилар культурадинни тарихдин барадай савадлу авунин, тербияламишунин, авамвилн ва экстремизмдин дуьшуьшриз аксивал авунин рекъый серенжемрин гьакъиндай" республикадин Къилин Указ къабулнава", - алава хъуьнуна А.Гьамидова.

Мадни къейд авурвал, шегъеррани районра алатай йисуз тешкилай Дагъустандин культурадинни тарихдин обществодин серенжемар вахт-вахтунда кыле тухузза. Образованидин, культурадин ва ял ядай идарайра жегъилрихъ галаз къвалах тухуниз талукъ са жерге серенжемар килиз акъудзава. Жегъилриз ватанпересвилн граждандвилн, правовой тербия гуниз, Дагъустан Россиядин культурадин майдандик мадни дериндай экечуниз къетлен фикир гузва.

"Россиядин мусурманар: ихтиярар ва везифаяр" лишандик кваз Дагъустанда кыле тухвай диндин алимин Международной конференцияди общества хъсан патлахъ еке баян гунар арадал гъана. И мярекатда Виридуьньядин мусурманрин алимин чехи делегацияди, гъа гьисабдай и организациядин генеральный секретарь шейх Али Мугъуьдин аль-Карадагидини иштиракна, -

Менфятлувал артухарин

СЕМИНАР-СОВЕЩАНИЕ

Нариман ИБРАГЪИМОВ

НАКЪ республикадин Милли библиотекада РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин Управленидин РД-дин печатдин ва информациядин министрстводи тешкилнавай семинар-совещание кыле фена. Адан къвалахда РД-дин юстициядин, культурадин, алакьадани телекоммуникацийрин, печатдин ва информациядин министрар Азади РАГЪИМОВА, Зарема БУТАЕВА-ДИ, Сефер АЛИЕВА, Азнаур АДЖИЕВА, республикадин маса ведомствойрин, абурун пресс-къуллугърин руководителри, СМИ-рин векилри иштиракна. Мярекатдал РД-дин министрствойрин ва ведомствойрин пресс-къуллугъри массовый информациядин такъатрихъ галаз санал къвалахунин менфятлувал хжажунин месэладиз килигна.

Малум тирвал, алай вахтунда республикадин руководстводин вилик акъвазнавай къилин месэлайрикай сад Дагъларин уьлкведикай хъсан фикир арадал гьидай крар гзаф авун я.

РД-дин Къили ганвай тапшуругдал асаслу яз, республикадин вири министрствойри, ведомствойри чпи ийизвай хъсан крарикай информациядин такъатра вахт-вахтунда хабар гун лазим я. Гъайиф хьи, къенин йикъан тежрибади къалурзавайвал, исполнительный властдин органрин са пай руководителри чпин вилик эцигнавай везифаяр аннамишнавач ва чпин къвалахдиз, тамамарзавай крариз талукъ яз агъалияр хабардарзавач. Хейлин министрствойра ва ведомствойра пресс-къуллугъар твар патал тешкилнава. Абурун ерли къвалахзавач. Я абурун массовый информациядин такъатрин векилриз чпин идарайрин члехибурухъ галаз гуьруьшмиш жедай, интервью, герек делилар къачудай мумкинвал яратмишзавач. Нетижада журналистар абурулай арзаяр авуниз мажбур жезва. Бязи начальникри журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хьуникай къил къакъудзава. Ихьтин гьалари республикадин гуьндурвал хжажуниз къеци гузва.

Дагъустан Республикадин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управленидин начальник Тамара Чиненнаяди гъа и месэлайрикай лагъана ва мадни алава хъуьнуна: "И жуьреда къватл хьуниз чун алатай йисан ноябрдилай гъазур хъана. Авур ахтармишунри къалурайвал, агъалияр хабардар авунал машгул вири жуьредин СМИ-ри, пресс-къуллугъри РД-дин Къилин кар алай проектар уьмуьрдиз кечирмишзавай гьал гегъеншдиз раиж ийизвач. Къе завай ачухдиз лугъуз жеда, РД-дин хейлин министрствойрин ва ведомствойрин пресс-къуллугъри ерли къвалахзавач. Абурун сайтара авай хабарар накъанбур, куьгънебур я. Геж агакъзавай хабардикай садазни менфят авайди туш. Твар патал пресс-къуллугъар тешкилнавай министрри ва маса идарайрин, органрин руководителри и месэладиз бегъем фикир гузвач, я пресс-къуллугъар герек техникадалди, тадаракларди таъминарнавач. Им еке ягълмишвал я. Гъа са вахтунда пресс-къуллугъра

Кеферпатан Кавказда экстремизмдинни
терроризмдин идеологиядиз аксивал авунин режъяй
ведомствойрин уртах форум кыиле фена

КъетИ серенжемар къабулун герек я

3

давамарна РД-дин Гьукуматдин Председателди. Масадбур эхи тавунин ва гуж гъалиб авунин идеологиядиз аксивал авунин барадай "РД-да диндин организацирихъ галаз санал кваллахун ва 2014-2016-йисара абуруз государство куьмек гун" твар ганвай Дагъустан Республикадин Государстводин программа уьмуьрдиз кечирмишунин сергъятра аваз хейлин крар ийизва. Кылди къачуртIа, диндин учебный заведенирин, мискинрин имамрин аттестация кыиле тухвана, къецепатан улквейрин диндин учебный заведенир чирвилер къачур ксаривай экзаменар къабулунин къайда веревирдзава.

Республикадин кылин патав гвай баришугъ хьунин ва меслятдал атунын режъяй Комиссияди вичин лазимвал субутарна. И Комиссия кардик хьунин нетижа яз, артухан ван-сес акъудначIани, 40-далай гзаф ксар экстремизмдин фикиривай къерех хьана. Алай вахтунда республикадин территорири округрин, муниципальный тешкилатрин дережада аваз меслятдал гьунин центряр тешкилуни кваллах, экстремизмдиз аксивал авунал хуьрерин общественность, жемьтар желб авунин кваллах тухузва. И мурадралди Дагъустан Республикадин Гьукуматди муниципальный тешкилатрин администрацирихъ ва жемьтарихъ галаз икьрарар кутлуни къайда кардик кутунва".

Амма, А.Гьамидован гафаралди, чIехи кваллах тухузватIани, экстремизмдин идеологиядиз аксивал авунин жигъетдай арадал атанвай галар вири терефрихъай пайгарбур яз гьисабиз жедат. "Гъялиз тахъанвай са жерге месэляяр вилик акъвазнава. ИкI туширтIа, кыл-кыилелай алатнавай жегьил ксар гуж гъалиб авунин хуси халкъдин аксина дяве авунин рекъел элячIадчир, абуру законсуз яракьлу тешкилатрин жергеяр ахцIур хъийдачир. Виче жуьреба-жуьре регионрин векилри иштиракзавай къенин мярекатдини хиве гьихътин жавабдарвал гъатзаватIа, гъа кар рикIел хкун, Кеферпатан Кавказдин, чи къудратлу Ватандин - Россиядин гележер патал чи обществендин тIал алай месэляяр гьалунин рекъер жагъурунин карда куьмек гун лазим я. Зун инанмиш тирвал, къенин форумди Кеферпатан Кавказда экстремизмдин ва терроризмдин идеологиядиз аксивал авунин кардик еке пай кутада", - лагъана эхирдай А.Гьамидова.

Россиядин МВД-дин СКФО-да авай Кылин управленидин начальник Сергей Ченчикан гафаралди, "СКФО-дин территорияда галар дурумлуздакъ къизгъинбур яз амукъун давам жезва" лугъудай келимайри, аквар гъаларай, тайн тир дережада чпин важиблвал квадарзава ва мисалар яз ада эхиримжи цIуд йисуз арадал атай галар гьихътинбур ятIа къалурзавай статистикадин са бязи делилар гъана.

"Са шакни алачиз, эхиримжи цIуд йисуз округда галар къизгъинбур яз ама ва ара физ абур мадни хци жезва. Чинеба кардик квай бандитрин экстремиствилдин дестейрин кваллахди веридалайни еке къурхулувал арадал гъизва. ИкI, 2004-йисалай 2013-йисалди СКФО-дин территорияда 600-далай виниз террориствилдин гьерекатар кыиле тухвана. 2004-йисалай 2008-йисалди санлай Россияда, гъакI СКФО-да кыиле тухузвай террориствилдин гьерекатарин къадар къвердавай тIимил хьана. И дережади ФСБ-ди, МВД-ди ва санлай къанун-къайда хуьдай органрин блокди тухвай кваллахдин нетижада агакъариз хъайиди я. 2009-йисуз СКФО-дин территорияда 240 сеферда хъиткынардай шейэр кардик кутуна, 393 сеферда гуьлле гана. 2013-йисуз лагъайтIа, хъиткынардай шейэр 93 сеферда кардик кутуна ва гуьл-

ле гуни 153 дуьшуьш хьана. Статистикади къалурзавайвал, гъиле авай йисан вад вацран вахтунда хъиткынардай шейэр кардик кутунин 27 дуьшуьш ва гуьлле гуни 33 дуьшуьш хьана.

Санлай къачурла, 2004-2013-йисарин девирда террористри активвал къалурай 4 агъзурдалай виниз дуьшуьшар хъайиди малум я. Асул гьисабдай вири тахсиркарвилер къанун-къайда хуьдай органрин къуллугъчийрин аксина рекъе тунвайбур тир. 2009-йисалай инихъ СКФО-да къанун-къайда хуьдай органрин къуллугъчийрикай ва гражданин ксарикай пучвилер хьунин дережа агъузари алакьна. Эгер 2009-йисуз телеф хъайи, хер хъайи, набуд яз амукъай ксарин къадар 1015 касдив агакънайтIа, 2013-йисуз и рекъем 472-див агакъна. Гьелбетда, рекъемар чIехибур я, гъар са рекъемдин далудихъ инсан гала, амма икI ятIани, и жуьредин тахсиркарвилерин къадар 50 процентилай гзаф дережада агъуз аватна. 2009-йисуз граждан агъалийрикай хасаратвал хъайибурин къадар 274 касдив, 2013-йисуз - 163 касдив агакъна.

2004-йисалай 2013-йисалди гъиле-гъилди женгинин ва гел жагъурунин ва маса серенжемар кыиле тухунин нетижада къанун-къайда хуьдай органрикай бандитрин тешкилатрин иштиракчир тир 3025 кас хатасуз ийиз, 6655 кас бандитар ва абурун гъилибарнар къаз алакьна. 1318 касди чпин тахсирар хиве къуна". Сергей Ченчикан гафаралди, и рекъемар алай вахтунда чинеба кардик квай бандитрин активвал агъуз аватзавайди ва виле акъадайвал агъуз аватзавайди ачухдакъ акун патал гъанвайбур я. "Са шакни алачиз и кардик гъам къанун-къайда хуьдай органрин, гъам СКФО-дин территорияда яшаммиш жезвай вири гражданрин лайихлу пай ква. Амма гъар гъикI ятIани, гъалар гележердани хъсан патахъ дегиш жедайвал авун герек я, эхиримжи гьисабда Кеферпатан Кавказдин накъварал и завал дувулрай акъудун патал мумкин тир вири крар авун лазим я. И кар патал сифте нубатда чна инсанрин, асул гьисабдай жегъилрин, кыилер ва рикIел патал цIугвзвай жегъ гегъеншарун лазим я. Къенин форумдин везифани кыиле физвай вакъийрин патахъай чна жуван фикирар лугъуникай, Кеферпатан Кавказдин пак накъварал илитлиз къанзавай нагъакъан гич са идеологиядизни рехъ ачух тавунал гъидай теклифар туькIуруникай ибарат я".

Ахпа къватI хъанвайбуруз Дагъустанда экстремизмдиз ва терроризмдиз талукъ яз гьихътин галар аватIа ашкара ийизвай документальный фильм къалурна.

Форумдин сергъятра аваз диндин къуллугъчийри жегъилриз тербия ва чирвилер гуни карда иштирак авунин, жегъилар каркеспидик кутун таъминарунин режъяй РД-дин политикадиз талукъ месэляяр, гъакIни экстремиствилдин, террориствилдин жуьредин тахсиркарвилер авунай кунвай ва кар атанвай ксариз талукъ яз къанун-къайда хуьдай ва суддин органри тухузвай кваллахдихъ галаз алакьалу месэляяр веревирдна, экстремизмдин ва терроризмдин идеология чукулунин месэляйрин патахъай илимдал бинелу фикирар лагъана.

Мярекатда Кеферпатан Кавказдин Федеральный округда РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин заместитель Михаил Ведерникова, РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин аппаратдин РД-да авай кылин федеральный инспектор Василий Колесникова, Кеферпатан Кавказдин регионрин къанун-къайда хуьдай органрин, министерствойринни ведомствойрин руководителри, ДУМД-дин векилри ва маса ксари иштиракна.

Кар алай проектар

Алакъаяр сихбур ийин

Республикадин властрин векилар нубат-нубатдалди территориальный округ муниципалитетрин кыилерихъ галаз гуьруьшмиш жезва. А гуьруьшрал РД-дин кар алай проектар кыилиз акъудзавай гъал, министерствойрини ведомствойри республикадин муниципальный къурулушрихъ галаз санал кваллахун мягъкемарунин месэляяр веревирдзава.

Ихътин нубатдин совещание кыилепатан территориальный округда Дагъустан Республикадин Кылин патай тамам ихтиярар ганвай векил Мусафенди Велимурадован регъбервилек кваз Дербент шегъердин администрацияда тухвана.

Совещанида РД-дин Кылин ва Гьукуматдин Администрациядин экспертизадин ва проектар идара авунин месэляйрай управленидин начальникдин везифаяр тамамарзавайди тир Дмитрий Ленкова, адан заместитель Марина Степаненкоди, министерствойрини ведомствойрин руководителри ва векилри, Кыилепатан территориальный округдин муниципальный тешкилатрин кыилери, журналистри иштиракна.

Совещание ачухай Дербент шегъердин кыл Имам Яралиева мярекатдин иштиракчир тебрикна.

М.Велимурадова гуьруьшдал веревирддай месэляяр раижна, ихътин совещаниар Дагъустандин маса округга гъеле кыиле тухванвайди ва абуру общественностдин патай еке баян гунар арадал гъанвайди къейдна.

Дмитрий Ленкова вичин рахунра къватI хъанвайбурун фикир кар алай проектар уьмуьрдиз кечирмишунин барадай исполнительный властдин органри ва муниципалитетри сихдакъ санал кваллахун лазим тирдал къетIендакъ желбна, и ва я маса рекъерай гузвай делилар сад-садахъ галаз кун тавунин дуьшуьшарни жезвайдакай хабар гана.

СМИ-ри муниципалитетрин сайтра проектар кыилиз акъудзавай гъал гъиле-гъилди къалурунин тема мад сеферда къарагъарна. Алай вахтунда муниципалитетра информационный центряр тешкилуни везифа вилик акъвазнава. Муниципалитетрин официальный сайтра Дагъустандин тIвар хъсан патахъай акъатуниз къуллугъзавай мате-

риалриз чарасуз яз чка гун лазим тирди къейдна. РД-дин печатдин ва информациядин министрдин заместитель Зубайру Зубайруева муниципалитетрин фикир "Дагъустандин правда" газетдихъ галаз сихдакъ санал кваллахун чарасуз тирдал желбна. И газетда чкадин СМИ-риз куьмек яз вахт-вахтунда са чин чара ийизва. З.Зубайруева "Дагъустан РИА" Дагъустандин гуьндурвал хкажуниз къуллугъзавай такъатрикай сад тирди къейдна. Ада гъайиф цIугуналди лагъайвал, Кыилепатан территориальный округдин администрацийрин пресс-къуллугърин анжах са гъевчи паюни девирдин истемешунриз жаваб гузва. И жигъетдай Дербент, Сулейман-Стальский районрин ва Дербент шегъердин тIварар кун лазим я.

Инвентаризацийрин режъяй ведомствойрин уртах махсус дестейри кваллах тухвай чIавуз виликдай учетда авачиз хъайи 30 агъзурдалай виниз чилин участокар ва мал-мулкунин объектар дуьздакъ акъудна. Кыилдин ксарин ихтиярда авай мал-мулкунин объектар налогар гун фикирда къурла 432755-дав агакъна, яни 8031 улчмедин, 98,2 процентдив агакъдайвал агъуз аватна. Гъа и вахтунда абурун къадар Кыурагъ, Хив, Кыайтагъ районра ва Дербент шегъерда дегиш хъанвач. РД-дин Кыилепатан территориальный округдин маса муниципальный тешкилатра абурун къадар артух хъанвайди малум хьана. Россиядин ФНС-дин РД-да авай управлениди Росреестрдин РД-да авай управленидин ва чкадин самоуправленидин органри гъелелиг сихдакъ санал кваллахзава. И кар фикирда къуналди, республикадин экономикадин министерстводи РД-дин Кылин 2013-йисан 28-октябрдин 112 - нумрадин тапшуругъда къалурнавай серенжемар кыилиз акъуддайвал Россиядин ФНС-дин РД-да авай управленидихъ ва Росреестрдин управленидихъ галаз санал муниципалитеттар патал "режъин карта" туькIурун теклифзава.

РД-дин туризмдин режъяй Комитетдин руководителдин заместитель Муслимат Халимбеговади чпин ведомстводи Кыилепатан Дагъустандин муниципальный тешкилатрихъ галаз сихдакъ санал кваллахзавайдакай лагъана.

Менфятлувал артухарин

3

кваллахзавайбурун чIехи пайни пешекарар туш. Месэлядив икI эгечIуни республикадин руководстводи тухузвай кваллах тавурдай жезва. Чун ихътин галдихъ галаз рази хьана акъваздакъ, гъар са министерстводин, ведомстводин пресс-къуллугъди СМИ-рин векилрихъ галаз санал кваллахун, анра тухузвай кваллахдикай агъалияр вахтунда хабардар ийидай шартлар тешкилун лазим я. И кваллах чна виридан куьмек галаз тешкилни ийида".

Т.Чиненнаяди пресс-къуллугъдин, сайтрин кваллах хъсандиз тешкилнавай, социальный сетрикай гъавурдаваз менфят къачузвай РД-дин зегъметдин ва яшайишдин режъяй вилик финин, культурадин министерствойрин тIварар разивилелди къуна.

Алай вахтунин ихътин галар фикирда къуна РД-дин печатдин ва информациядин министр Азнаур Аджиева исполнительный властдин органрин пресс-къуллугърин кваллахдиз гъикI анализ гузватIа, абуру массовый информациядин такъатрихъ галаз санал кваллахунин дережа гьихътинди ятIа гъадакай лагъана.

- Республикадин руководстводи, гьукуматди вири хилера хъсан патахъ дегишвилер тун патал еке кваллах тухузва,

амма идакай чи агъалияр тамамвилелди хабардар ийиз жезвач, - лагъана министрди. - СМИ-рин векилар чпин изданийра, телеканалрай вири вакъийрикай хабар гуз агакъзава, вучиз лагъайтIа абурухъ галаз министерствойрин ва ведомствойрин пресс-къуллугъри лап зайифдиз кваллахзава. Я абуру чпин сайтра ийизвай крарикай малуматар, хейлин руководителри чпиз талукъ месэляйрай вахт-вахтунда ва дуьзгъундакъ баянар гузвач. Журналистрин суалриз, истемешунриз абуру жавабарни гузвач. Инсанар инайанай къевзвай ванер-сесерин иесияр жезва. Ихътин гъаларал эхир эцигун - им РД-дин Кылин эвелимжи истемешун я.

Инал сайтрикай ихтилат къатнай. Абуру гузвай малуматар, ийизвай крарин гъакъиндай хабарар мукъвал-мукъвал цIийи хъувун лазим я. Гъайиф хьи, бязи сайтри варцаралди хабарар дегишарзвач. Мадни лугъун лазим я хьи, республикадин 25 министерстводи, ведомстводи ачухнавай сайтрикай анжах ирида РД-дин Кылин кар алай проектар кыилиз акъудуниз талукъ раздел ава. И месэла садани фикирдай акъудна виже къевдач.

А.Аджиева пресс-къуллугъри ва СМИ-ри санал ва менфятлувакъ кваллахунин гъакъиндай вичин фикирар лагъана ва теклифар гана.

Рагымат Гъажиевадин 105 йис

Адан нурлу твар-къамат халкъдин риклера эбеди яз амукъда

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Дагъустандин пешекар культурадинни искусстводин бинеяр кутур машгур скульптор Хасбулат Аскар Сарыджадин, СССР-дин театрдин балерина Алла Жалиловадин, киноактриса Сефият Аскароровадин нурлу тварарихъ галаз санал РСФСР-дин халкъдин артистка Рагымат Гъажиевадин (абур гъар сад вичин рекьяй Дагъустанда сифте-бур хъана!) твар-къамат несилри къадир-лудаказ риклера хуъзва. Абурун чешнейралди жегъилар тербияламишиз алахъзава.

81 йисан яшдаваз 1990-йисан 9-январдиз чавай къакъатай Рагымат ГЪАЖИЕВАДИ вичин вири умуър, руьгъдин къуват, бажарагъ хайи ватан, ватандашар машгурунин рекъе серфна. Сифте яз сегнедал халкъдин вилик манияр лугъуз жуьрэт авур ахъегъви и рушаз Дагъустандин манидин искусстводин бине кутун, адан куклушриз акъатун къисмет хъана. Ада вичин тикрар тежер хътин ажайиб, гуьзел, ширин, авазлу сесиналди лезги халкъдин ва Дагъустандин халкъарин чаларал манияр лугъуз (и жигъетдайни ам республикада сад лагъайди тир), инсанар гъейранарна.

Дагъустандин лайихлу артистка (1955), ДАССР-дин халкъдин артистка (1960), РСФСР-дин халкъдин артистка (1966), "Знак Почёта" къве (1943, 1945) ва Ленинан орденрин (1969) сагъиб, Вирисоюздин са жерге конкурсинни килигунрин дипломант Рагымат Гъажиевадин баркаллу твар 100 йисан юбилей 2009-йисуз Махачкъаладани, хайи ватан Ахъегъани гурлудаказ къейдана. Бажарагълу манидардин твар эбеди авунин лишан яз, ам яшамаш хъайи къвалерал махсус къул алкурна, адан тварчилахъ Ахъегъ райондин музшкола, райцентрадин са куче яна, Махачкъалада Къумукъ театрдинни Ахъегъ РДК-дин залра гурлу межлисар къурмишна, камаллу агъсакъал ва общественный деятель Абдулгъафар Агъмедова адакай ктаб къхъена, къелдайбурув агакъарна, Ахъегъа гъар йисуз Р.Гъажиевадин манияр тамамарунин конкурсар тешкилзава. И йикъара, манидардин 105 йисан юбилейдиз талуке яз, чна ахъегъви агъсакъалрихъ галаз сугъбетна, Рагымат Гъажиева рикел хъана.

Зайда ГЪАСАНОВА (АГЪМЕДОВА), РД-дин лайихлу муаллим. - Заз рагъметлу Исакъ бубадилай ван хъайивал, Ахъегъа Гъажиевринни Агъмедоврин хизанрин арада бубайрилай инихъ дуствилин алакъаяр авай. Дявдин йисарилай гуьгуьуниз, са сеферда бубадилахъ галаз Хуьруьг Тагъирни Рагымат Гъажиева чи къвализ атайвал рикел алама. Суфрадихъ Ахъегърин театрдин месэляяр веревирдна хъфидайла, Рагымата чун, нинийрив къугъвазвай аялар, агъмишна. Аквар гъаларай, адаз, манияр хъиз, аяларни пара къандай. Им аз ам акур ва чир хъайи сифте сефер тир. Къвед лагъай сеферда чун ам 1950-йисара концерт гъаз Агъегъиз хтанвайла залда гуьруш хъана. Адан "Хъсан я, гада, хъсан я", "Бала", "Алагуьзли", "Къакъан дагълар" манияр къени япара ама. Лезги манияр ва гъабуралди чи халкъ виридуьньядиз машгур авур ахътин тебии бажарагъар виш йисан къене, белки, садра-къведра пайда хъайитла.

Исакъ ШАМХАЛОВ, 86 йисан яшара авай агъсакъал. - Зулухъ Бакудай хтай гъевескар артистри Ахъегъа, Молотован тварунихъ галай колхоздин гъаятда (а вахтунда, клуб авачиз, тамашаяр гагъ гъана, гагъ къеледа къалурзавай) "Периханум" тамаша эцигъдайла, Идрис Шамхаловаз къилин игитдин ролда, Бакудай хтана, мектебда урус чаланни литературадин тарсар гузвай Рагымат Гъажиева (гъикъ ятлани адаз рушан сес, алакунар чизвай жеде) къугъвана къан хъана. Де-вир къанунрини диде-бубайри рушариз сегъ-

недал экъечдай ихтияр тагузвай авамди тир. Гъавилай дишегълийрин ролар итимри (Сефербег Агъабалаева, тарчи Рустам Рустамова ва масабур) тамамарзавай. "Периханум" тамаша къунчи районриз тухудай фикир аваз, Идрис Шамхалова театрдин Рагымат желбун къетна. Руш са жуьре чалал гъана, адан бубадилай ихтияр къачуна къанзавай. Эхирки, Сефербег ва дингълийрин советдин председател Саимат Мурсаловани галаз Идрис Шамхалов Рагыматан буба Абдулмуталибан патав фена. Ихътин мугъманриз Абдулмуталибавай ваъ лугъуз хъанач.

Ихтилат кватай чкадал лугъун, 1905-йисуз Ахъегъани Бакуда драмкружокар тешкилуналди Лезги театрдин бине кутур зурба драматург, артист, пагъливан, Бакуда лезги фялейрин башчи, куьрелди, вири патарихъай къетлен пай ганвай зи члехи буба Идрисаз халкъдин арада ахътин гуьрмет авай хъи, адан гаф садавайни чилел вегъез жедачир. Алим Абдул Мурсалова "Идрис Шамхалов Ахъегърин безек я!" гъавайда лагъанач.

Перихануман ролда къугъуналди (Идрис Шамхалов вич ана чубан Алиханан ролда авай), Рагымата театрдик тамам руьгъ кутуна. Адан гуьзел, къешенг суй-къаматди, иллаки ширин сесини инсанар гъейранарзавай. 1920-йисара иллаки адаз тамашиз театрдин татай кас Ахъегъа амукънач.

Махачкъалада ДАССР-дин Верховный суддин членвилин везифаяр тамамардайла, ада ахъегъви Селимханова Важибатахъ галаз (гъамни ДАССР-дин Верховный суддин член тир) пара лезгийриз куьмекарна.

Юсуф ПИРСАИДОВ, муаллим, зегъметдин ветеран. - Тар дувулралди мягъкем я лугъурвал, манидарвилин искусстводин рекъе Рагымат Гъажиевадин сифте муаллим дуьньядин дережадин зурба композитор Уьзеир Гъажиегов хъана. Рагымата Уьзеиран инсанвилин къилихризни пешекарвилин бажарагъдиз еке гуьрмет ийизвай. Уьзеир азарлу тирлани, Рагымата вичин дуст Мегъбубадилахъ галаз (ам Уьзеиран хтул тир) композитордал къил члугуна. Сада аз ахъайивал, 1948-йисан ноябрдиз ам рагъметдиз фейила, ясдин мярекатрани Рагымата иштиракна. Кучукдалди вилик рагъметлудан табут (гроб) Бакуда Азербайжандин Илимрин академиядин члехи залда эцигнавай. Ам эхиримжи рекъе тваз эл къватл хъанвай. Парабур шехъзавай. Гъа и арада вилерал накъвар алаз акъатай Рагымата, табутдин

къилихъ ацукъна, шел кваз секин ванцелди лугъуз эгечдай машгур "Сен сиз" маниди вири зал шуьрнай.

Митгъад МУСАНАБИЕВ, зегъметдин ветеран, РФ-динни РД-дин лайихлу энергетик. - Рагымат Гъажиева аз лап хъсандиз чидай, гъикъ хъи, зи диде Аминат, имидин свас Шалух ва Рагымат гъамиша санал жедай, абур клеви дустар тир. Гуьгуьунлай абурун рекъер къакъатнатлани (Рагыматакай машгур манидар, Шалухакай Москвада машгур хирург хъана, диде кайвани тир), абурун арада дуствилин хуш рафтарвилер амукъна. 1950-йисара зани Рагымат Гъажиевадин гадайри - Сабиран Додика (адан гъакъикъи твар аз чидач, вирибуру гъакъ лугъудай) Каспийскдин школа-интернатда санал къелна. Сабир КГБ-дин полковниквилин дережадиз акъатна, адан гъвечли стха, гъайиф хъи, жегъилзамаз къаздикди кечмиш хъана. Буба къилел аламачир а гадаяр тамамвилелди къайгъудар дидедин гуьзчивилик квай. Ам вичин аялрин ацукъун-къарагъун, къел-къхин ахтармишун патал гъафтеда садра-къведра интернатдиз къведай, базардинни суварин йикъара гадаяр вичихъ галаз хутахдай. Бъязи вахтара вичин аялрихъ галаз чунни агъмишдай, ширнияр, дафтарар гудай. Зи рикел ам пара агъайна, мецел ширин, интеллигент дишегъли яз алама.

Гуьлханум МУСАЕВА, медицинадин зегъметдин ветеран. - "Дагъустандин билбил" твар акъалтай Рагымат, бажарагълу кас гъар са карда бажарагълу жеда лугъурвал, пешекарвилин образование авай (дугъри я, хизандин гъалар себеб яз Бакуда дишегълийрин пединститут адавай акъалтариз хъанач) лап хъсан муаллимни тир. Фикир це садра: къвед-пуд вацра Хунзахда авар чал чирна, ада авар аялриз дидед чалан тарсарни гузвай! Хунзах районда, мумкин я, вири Аваристандани ам муаллимвиле къвалахай сад лагъай дагъви дишегъли тир.

30 йисалайни артух девирда Дагъустандин радиокомитетда пешекар манидарвиле къвалахиз (и вахтунда ада халкъдин 130 мани тамамарна, арадал хъана), инсанрин риклершадар авур Рагымат Гъажиевадин ширин сесинин ван гъайиф хъи, чаз йисалай-суз тимил жезва. Виликрай къвалера радиояр хъайитлани авай. Дуьньядин сесерин къизилдин фондуна гъатнавай чи баркаллу руш Рагыматан манийрихъ эл гъамиша цигел я. Адаз Ахъегъани, Махачкъаладани гуьмбетар хъажнайтла, лайихлу кар жедай.

Куклушрихъди рекъе

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

Россиядин машгур члагъанчи, 2001-йисуз Иванов, 2003-йисуз Новосибирск шегъерра къиле феий члагъанчийрин Вирироссиядин международный конкурсин гъалибчи, пешекар журналист, РД-дин халкъдин артист Исамудин АГЪМЕДОВ тежир кас Дагъустанда бажарагъта ава. Гъар киш юкъуз ада неинки тек са Дагъустанда, гъакъни къецепатан уьлквейрани къалурзавай "Дагъустан" РГВК-дай "Вахтар ва инсанар" твар алаз лезги чалал передача къиле тухузва. Къейд авун лазим я, И.Агъмедова телевиденидин къурулушда къвалахиз 24 йис тамам хъанва. 1990-йисуз ада Дагъустандин гостелерадиодин къвалав гъай халкъдин алатрин ансамблдиз регъербвал гуз эгечна. 1993-2006-йисара чи ватангълиди Дагъустандин гостелерадиодин лезги редакцияда музикадин программийрин редактор яз къвалахна. 2006-йисалай къенин йикъалди лагъайтла, ада "Вахтар ва инсанар" передача гъазурзава ва ам къиле тухузва.

Инсандин уьмуьрдал зегъметди баркалла гъида лугъуда. И гафар Исамудин Агъмедовани ярашугъ я. Адан уьмуьрдин ва къвалахдин рекъериз вил вегъейла малум жезвайвал, лезги халкъдин бажарагълу хци Дагъларин уьлкведин культура вилик финик акъалтай члехи пай кутуна. Исамудин Агъмедован твар "Россиядин виридалайни хъсан 100 члагъанчи" ктабда гъатнава.

Музикадин рекъе хъиз, ада журналистикадин жигъиррани гелер тазава. Тамашачийрин рикелай И.Агъмедова Къазакъстанда яшамаш жезвай лезгийрин уьмуьрдикайни яшайишдикай гъазурай передачар къени алазавач. Лезги халкъдин уьмуьрда къиле физвай гъар са вакъиа, баркаллу рухъайри къазанмишзавай агалкунар, лезги хуьрерин тарих ва хейлин маса темаяр "Вахтар ва инсанар" передачдин къилин темайриз элкъвенва.

Къизилди рукадикни нур гуда лугъудайвал, И.Агъмедова къвалахдин рекъе къалурзавай алакунри, яратмишунрин жигъетдай адахъ авай бажарагъди руководстводин фикирни желбзава. Ик, мукъвара чи ватангъли къвалахдин рекъай мад са къарцин винелди хъаж хъана: Г.М. Къурбанован тварунихъ галай "Дагъустан" РГВК-дин генеральный директор Мегъамедбег Агъмедова къабулнавай къарардалди Исамудин Агъмедов алай йисан 1-июлдилай милли чаларал эфирдиз акъатзавай телепрограммайрин директор яз тайинарнава. Чаз Исамудин Агъмедоваз цийи къуллугъ тежир авунихъ галаз сад хъиз, къвалахдин рекъе мадни еке агалкунар хъана къанзава.

Хизандин, кланивилин, вафалувилин югь

Векъи гаф мецел атанач

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Хизан. Кланивал. Вафалувал. И пуд гафуну сада-садаз къуват, чим, сихвал, умуд гузва. Абурад сад галачиз масад фикирдизни гъиз жедач. Хизандин бинаер, имаратар пакдиз хуьзвайди гьуьлуьни папан арада авай кланивални вафалувал я.

Къилин гьа и къве чешме бинедиз къачуна бахтлу, къени уьмуьр кечирмишзавай хизанар гзаф ава. Абурукай садни Махачкъалада яшамаш жезвай Къурагъ райондин Кумухърин хуьряй тир Агъаметоврин хизан я. Агъамет аз чиз яхшур йисалай гзаф я. Чи танишвални Белиждин консервиърдай заводда кьиле фенай. 1966-йисан залзаладилай гьуьлуьниз Хлежрин хуьруьн члехи пай агъалияр Белиж поселоқдиз ва кумухъвиърни чпин колхоздин хьуьтлуьн къишлахар авай чилел кутунвай Цийи Кумухъиз куьч хьанвай. Жегьилриз консервиърдай заводди кваллахни гузвай. Агъамет лагъайтла, Дагъустандин политехнический техникум акалтарна хтанвайди тир ва ада сменадин химиквиле кваллахазавай. 1971-йисуз ам Махачкъаладиз фена. 1982-йисуз зунни меркездиз акалтатна. Инани чун гьалт хьувуна ва дуствал давамарна.

1970-йисуз Агъамет Агъаметова къурагъви Зиядинан руш Римади хъ галаз хизан кутуна. Анлай инихъ абурад санал ала. Четин вахтарни, гъиле пул авачир йикъарни, багърияр гъавурда акъун тавур макъамарни, общежитидин са квал мугъманрив ацай дуьшуьшарни хьана, садрани я Агъаметова, я Римади руьгъдин зайифвал къалурнач, сада-садак тахсир кутаз векъи гаф лагъанач, сада-сadan рикл тларнач. Вири азиятриз таб гана, хьсан яшайишдихъ, гелегедихъ инанмиш яз зегъмет члугуна, аялар тербияламашна, чпи зегъмет члугур коллективра, мукъвабурун, ярар-дустарин арада еке гьурмет къазанмишна.

■ **Агъамет стах, чи хуьрера авай адет я, хъиз свас диде-бубади аквазва, куь дуьшуьшда и месэла ни гьялна?**

- Дахди. Къурагъви Зиядинни ам хьсан хванахвар тир. Зурба заводда къуллугъдални хьанвай аз кимиди свас тир. Дахди лагъана: "Зи хванахадиз ци школа куьтягъзавай руш ава, ам ваз лап кутугайди жеда, чан хва". И ихтилатдилай гьуьлуьниз са гьяфтини алатнач, дах дидени зун къачуна фена Къурагъиз, илифна хванахвадин кваллиз. Чаз чун аквадай, рахадай мумкинвални гана. Хиве къада, чаз къведазни регъуьзвай, ятани чна чи гелегеддин месэлайрикаи веревирдер авунай. Диде-бубайризни чна разивилин гаф лагъанай. 1970-йисуз мехъерни авуна.

■ **Вун технолог-пешекар, коммунист, умудар кутунвай инженер тир. Кваллайни, кваллахдилаини, райкомдайни ихтияр тагуз вун мехъер авур са йисалай Махачкъаладиз хъфена. Вучиз?**

- Рима (ам чир хьайи сифте йикъалай Рима лагъай Агъаметова гилани уьмуьрдин юлдашдиз твар къаз эверзавайди) Дагъус-

тандин педагогвиллин институтдик экечнавай, ам - меркезда, зун - Белижда. Им ерли кьиле фидай кар тушир. Чалай дурумни гуз алакьдичир. Вучда, рагметлу дах захъ галаз са йисуз къван хъел хъанай, заводдин члехибурни закай бейкеф хъанай, райкомдани "вун чи резервда тунвайди я, гъиниз физвайди я?" лугъуз наразивалнай, къисметдиз гьакл хъсан акуна.

Римади клелзавай. Агъамет кваллахдихъ къекъвена. Амни ахьтинди хъана кланзавай хьи, са бубат пул квай, яшамаш жедай квалералди таъминардай. Балугърикаи консервиърдай комбинатдиз, недай няметрин институтдиз фена, мажибни тлимилди тир, квалерикайни рахун герек

Камила, Эльвира, Рима, Фатима

авачир. Саняхни "Дагъустандин правда" газетдай шуьшедин члунарин заводди кваллахдал теклифзавай малумат акуна. Хьсан мажибарни, общежитини, къве йисалай яшайишдин квалерни гудайди хиве къунвай. Римадихъ галаз меслятна, фена заводдиз. Технолог, коммунист, кваллахдин тежриба, зирек жегьил итим... Ам гъасятда халис пешекарихъ игътияж авай ва четин электропичерин цехдиз къабулна, общежитида са кваллин чкани гана. Насигьатчи, тежрибалу оператор Лабазанов Мегъамедат тапшурмишна. Касди Агъаметаз цийи пеше чириз са варзни хьанач, ам вичин везифайрин гъавурда гъатна ва кьилди дежурствойриз-сменаириз къечилз гатлунна.

Намуслу, къени, гъар са карда жавабдарвал аннамашзавай, кар алакьдай ва рикливай зегъмет члугвадай, карханадин общественный уьмуьрдани активдаказ иштиракзавай кас члехибурзуни такауна амуькнач. Са йисалай Агъамет Агъаметов цехдин профкомдин председателвиле (мажибдал алай) хьана. Неинки вичи кваллахзавай цехдин, гьакл вири карханада зегъмет члугвазвай-

буруз кваллахдай, ял ядай, абурад герек суьрсетдалди, яшайишда ишлемишзавай товарралди таъминардай шартлар тешкилун патал ада вичелай алакьдай вири крар авуна. Директор Нахибашеван куьмекни галаз карханадин гъаятда туьквенар, медпунктар, дерлекханаяр, яшайишдин рекъай къуллугъдай маса цехар кардик кутуна. Рабочийрин, инженервиллинни техниквиллин работниковин вахтни кьенятна, герек гъар са затл заводдай гъатзавай, абуруз чпин хизанрихъ галаз ял ядай, менфятлу маса крарал машгъул жедай мумкинвилер яратмишна. Кумухъвиди вичиз Дагъустандин гъаятда туьквенар, абуруз чпин хизанрихъ галаз ял ядай, менфятлу маса крарал машгъул жедай мумкинвилер яратмишна.

Яргъи ихтилатар тавуртлани, и кар тесикъарзавай са делил бес я. 1986-йисуз Агъамет Агъаметован гьакъисагъ зегъмет СССР-дин Министррин Советди Халкъарин Дуствилин орден гуналди къейдна. Лайихлу награди лезги хъив вири республикайрай зегъметчи инсанар ва уьлкведин, партиядин руководителар авай Москвадин Союзрин Квалле СССР-дин къецепатан крарин министр Андрей Громыкди вахана. Идал къведалди ам галаз-галаз са шумуд йисуз "Соцсоревнованидин гьялибчи" знакриз лайихлу хъанай.

Ялахъай тир. Дахди адаз твар къаз эвердай, тади, наразивал квай вахтунда "Ялахъ" лугъуз рафтарвалдай. Авайвал лагъайтла, назик гафар ишлемишун аз герексуз шитвал хьиз жеда. Зун гъавурда ава, дишегълидихъ галаз гьамиша шириндаказ, назиквилелди рахун, абурун тариф авун кутугнава, амма жуван патай авай кланивал, меърибанвал, гьурметлувал цалцлам гафаралди ваъ, кардалди къалурна кланда.

Зи дахди хейлин йисара колхоздин фермадин заведующийвиле кваллахдай я. Дидени колхозчи тир. Чун вад хва авай. Цура - къве мал, къад хьбни. Кваллин вири къайгъуяр, дердияр, чаз тербия гунни дидедин хиве авай. Идал жумарт дахдихъ илифзавай мугъманарни алава хъжедай. Гатуз зкуьнахъ фад къарагна, рагъ акалалди колхоздин никлиз фена, гвен гвена хкведай диде. Дах югъди кваллахдал жеда, нянихъни фермайра вири крар пайгардик кутурдалай къуллукъ, геж хкведай. Дидедал ачалтай азабар, эхай къван крар акур зун жуван уьмуьрдин юлдашдиз гъар са карда куьмек гуз алахъна. Зи патай вичиз авай гьурмет аннамашзавай Римадини са члвуьзуни зи кефи ханач.

Кефи, чин члурдай, къал-макъал акъуддай, хъилердай дуьшуьшарни тлимил хъаначир. Кваллиз (общежитидин са, ахпа къве квал, яшайишдин квалер 1989-йисуз ганай) мукъвал-мукъвал мугъманар атун, вузрик экечна клелзавай стхайрин веледар квалле яшамаш хьун, гьяд йикъарани заводда кваллахдал хьун... Рима, чибуру лугъудайвал, кваллин, хизандин гьакъикти даях, къул хуьзвайди хъана ва я.

Заводда кваллахзавайбуруз датана санаторийра, курортра ял ядай, къецепатан уьлквейризни фидай мумкинвилер гузвайди тир, - рикел хкизва А.Агъаметова. - Зунни гзаф сеферра фейиди я. Бязибуру анрай буьлуьл(хрусталь), мебель, импортный шейър хкидай, за лагъайтла жуван кайванидиз, аялриз алуклдай затлар гьидай. Галай юлдашар зал мягътелни жедай. Зун, я Римани садрани шейэрин луклар хьайиди туш. Я ада, маса дишегълийри хьиз, къуншидал, стхадал, кваллахдин юлдашдал вил эцигна, и затл гъваш, квалле ихътин ремонт ая, аз ихътин багъа партал къачу лагъайди туш. Гьамиша сада-сadan тереф хьена, сада-садаз куьмек гана. Лугъудайвал, дуствал, гьурмет авай чкадиз берекатни атана. Чи хьсан хесетар, рафтарвилер аялрини кьуна.

Дугъриданни, Агъаметанни Римадин аялар дамахдайбуру я. ДГУ-дин математикадин факультет акалтарнавай Камиллади Махачкъаладин 9-нумрадин школа кваллахзава. Эльвира технолог я. Ислам автомобилрин рекъер, аэродромар туьклуьрдай инженер я. Агъаметоврихъ ругуд хтул ава, абуруни члехи бубани баде чпин клелунрин везифайрив рикливай эгечлуналди шадарзава. Камилладин руш Фатимади школа къизилдин медал къачуналди куьтягна ва исъята медакадемияда анжах "вадар" къачуз клелзава.

Къелет

Ибадат УМАРОВА

Алай макъамда жегьил хизанар чклизвай, паб гьуьлуьвай чара жезвай дуьшуьшрикай ван хьайила, зун гьакл пагъ атлана амуькзава. Къвед, пуд вацралай, зур йисалай, са йисалай арада кланивал аваз, ашкъидин лепейраллаз мехъер авурбуруни чара жезва. Вучиз? Багнаар са кепекдикни квачирбуру я.

Бязи сусари кьиле тефидай истемিশунар ийизва: диде-бубадивай чара хьун, къилдин хуси квалер клан хьун, еке мажибар къачун, вичиз вири ихтиярар гун, члехибур кваз такъун, кваллиз, вичиз багъа-багъа затлар къачун тлалабун... Жегьил гьуьлерни дамахлу рушари умудар кутурбуру жезвач. Кеспидик квачирбуру, анаша члугвазвайбуру, ички хъвазвайбуру, диндиз икрамзавайбуру, тахсиркаррин жергейра гъатнавайбуру гьалтай рушарини тади гьалда чара хьуникай балабанар язва.

Заз аквазвайвал, чи жегьилрихъ сабурулувал, уьмуьрдин агъвалатриз дуьздаказ къимет гудай къанажагъ, акьул авач. Мадни са синих ква абурук. Вири кланзава: акьуллу, гуьрчег, къуллугъдик квай гьуьлани, гъазуран квалерни, импортный машинарни, еке пуларни, къизил-верекъни..., амма чпин зегъмет, алахъунар галачиз. Ик жедач эхир. Бахт, асайишвал, къулайвал арадал атун патал гьуьлуьни папа къуьн-къуьне туна кваллахна, садсадан даях хъана, акалтзавай вири четинвилерни алудна кланзавайди я.

Зи рикел жува жегьил члвуьзу авур са къелет хквезва. Зун гьуьлуьз тухвана пуд лагъай йис тир. Къве хвани хьанвай чаз. Гьуьл писди тушир. Кваллахни ийизвай, зав, аялривни гьурметдиди эгечлзавай. Себ-сив авунни чидайди тушир. Чун адан диде-бубадихъ галаз яшамаш жезвай. Кваллин сагибар абуру тир.

Апай векъивал гвай, анжах вичин гаф вине къадай ва пис экьуьгунар ийидай итим тир. Сифте сефер яз аз дидедин тварунихъ экьуьгъайла, зун къве юкъуз ше-хьиз хъанай. Къариди зун секинарна, адан экьуьгунар гар атана тухудайбуру я, жуван риклик къамир лугъуз. Зун саклани апаян экьуьгъунрихъ вердиш жезвачир. Садра, гьуьл командировкада авайла, квалле са куьн патяхъай ятлани чуррукъ гьатайла, апаян аз ахътин ягъсуз экьуьгунар авуна хьи, зун гъа жувал алай партални алаз, аяларни туна бубадин кваллиз хьфена. Са югъ, къве югъ, къуд югъни алатна, ахпа гьуьл акалтна. Командировкадай атана зун авачиз акурла, гъасятда атана.

- Вун аяларни туна гьикл хъфейди я? - суалнай ада. - Зунни авачиз. И йикъара вун аяларни патав къванни атанач. Валай и кар гьикл алакьна?

Гьелбетда, еке къелет авурдан гъавурда зун акъуна, за гьуьлуьвай гьил къачун тлалабна. Ам татанайтла, ада зи кьилевай гар акъуд тавунайтла, багагъат чун икъван гагъда санал амуькдай. Чара хьуникай ихтилат кватайла, садрани тади къачун герек авайди туш.

Дагъустанвияр гьар сана

Агъамакъавидин руш ордендин сагъиб

Шагъабудин ШАБАТОВ

Яргал тир Пермь шегьардай Цийи Макъарал яшамеш жезвай МАГЪМУДОВ Магъсубан хизанда вичин багъри руш Светлана-диз "Звезда Славы. Экономика России" орден ганвайдан гъакъиндай шад хабар агакъна.

Ихътин хабардин ван галу-къайла зун абурал са кыл члугъаз фена. Магъсуб зи хуьруьнви я, чна санал Рухуна школа-интернатдани пуд йисуз клелнай. Ада 1968-йисуз Цийи Макъарин юкван школа куьтягъна, гуьгъуьнлай ДГУ-дин физикадин факультет акъалтарна, Архитла, Цийи Фиригъдал са шумуд йисуз муаллимвиле кваллахна. Ахпа ада къуьнерал погонар гьалдна ватандиз лайихлувилелди къуллугъни авуна. Советрин Союздин, ахпа Россиядин Федерациядин къенепатан крарин органра къуллугъ авур полковник Магъмудов Магъсуб, агъамакъави Мавлудан хва, вичиз къуллугъ гъина хъанайтлани, гуьрметдиз лайихлу хъана. Пенсиядиз экъечайла ам хайи хуьруьз хтана.

Са акъван вахт хъаначтлани, ам вичиз, хизандиз къулай шартларни тешкилиз агакъна. Адан зегъметдал рикл хъуни, кагъул тахъуни ам чидай гьар са касдик руьгъ кутазава, адалай чешне къачузва.

- Сифте нубатда инсанди жув, ахпа квал, гъаят, куьче темягъ фидайвал туькьурна кланда, - лугъузва полковникди. Гъаки язни я. Уьмуьрда вич гъа ик киле тухвай, адан алакьунрал, яшайишдив зегъчзавай тегъердал дамах тавуна бажагъат акъвазиз жеда.

Магъсуба вич хуьруьз хтанмазди арендадиз къачунвай чилел гуьзел багъ арадал гъана, анал ял ядай, яр-дуст патални гуьрчег, вири къулайвилер авай гъвечли квални эцигнава. Уьмуьрдин юлдаш Гуьлагъадихъ галаз санал гъам яр-емишдин, гъам салан майвайрин къакъан бегъерар битмишарзава. Абуруз шей къачуз базардиз фидай рехъ чизмач. Атай мугъмарни ичи гъилеривди рахкурзавач.

- Заз кваллахдик квачиз къарай къведайди туш, - лугъузва Магъсуба, - са жуван кар хъсан хъунал кар алач, зи рикл, датлана чилел зегъмет члугунихъ кузвайди хъиз, чи гележегдихъни кузва. Акъалтзавай несилдиз дуьзгъун тербия гунин кваллахар зайиф хъанва.

Чун хътин уьмуьр акунвай инсанри жегъилар ватанпересвиллин руьгъдаллаз тербияламишуниз къетген фикир гун лазим я.

Магъсуб Магъмудов Агъа Макъа сифте хъайи колхоздин

председатель, 1929-йисуз Къасумхуьрелай Къурагъиз сифте телефондин линия тухвай Агъмед бубадин хтул, машгъур писатель ва драматург Абдулбари Магъмудован стхадин хва, шаир Пакизат Фатуллаевадин халу-дин хва баркаллу кваллахар авуниз, хъсан хизан арадал гъуниз гъавилляни мажбур авуна жеда.

Ич таравай яргъаз аватдач лагъайвал, диб авайвилляй ада вичи а дибдиз вафалувални къалурна.

Ада пуд велед члехи авуна, виридаз къилин чирвилер къачуда мумкинвал гана, абуруни на-

муслувилелди чпин чкайрал зегъмет члугъазва. Заз инал адан руш Светланадин уьмуьрдикай лугъуз кланзава. Ам 1975-йисуз Цийи Макъа дидедиз хъана, вични Гъалибвиллин юкьуз - 9-Майдиз. Цийи Макъарин юкван школа пуд йисуз клелна, ахпа ада юкван школа Пермский крайдин Русиново хуьре гимишдин медаль къачуналди куьтягъна. Гъа и йисуз ам Пермский госуниверситетдин "Экономическая кибернетика" отделенидик экечна. Вири "вадар" аваз клелзавай руш 5-курсуна авайла "Перммолоко" комбинатдиз практикадиз ракурна. Университет куьтягъайла

адаз аспирантурадиз направление ганайтлани, ам фенач, производствода кваллах авун хъсан яз акуна.

Адаз вич практикада хъайи "Перммолоко" комбинатдиз теклифна ва ам комбинатдин экономиствиллин къуллугъдал тайинарна. Са йисуз кваллах авурда-лай къуллугъ ам машинара акъудай заводдин къилин экономиствиллин къуллугъдал хутахна. Гъа са вахтунда ада РФ-дин Президентдин патав гъай экономикадин 2 йисан къилин курсарни акъалтарна.

Къве йисуз ада Италияда вичин чирвилер хкаж хъувуна. Гъа са вахтунда ада вичиз итальян, инглис чларарни урус члалахъ галаз барабардиз чирна. Са кар къейд хъийин: ам хизанда мишхи, са гафни патан члараринбур ишлемиш тийиз, лезги чларалдини рахада.

Италиядай хтайла, вичин пешедин рекъай устад хъанвай руша Пермь шегъерда Россиядинни Италиядин саналди тир "Италлогистика" ООО фирма ачухна. Адан фирмади вири Россиядин регионра, гъакни Сочида спортивный объекттар тадаракламишдайла иштиракна.

2013-йисан нетижайрай международный рейтинговой Союзди адан фирмадиз "Лидер России 2013" лагъай федеральный сертификат ва вичизни "Звезда Славы. Экономика России" орден гана. Мубаракрай вичиз, мадни члехи агалкьун хъурай!

И руша - Светлана Магъсубовнади баркаллу инсанар акъатай Агъа Макъарин тарихда вичин къетген гелни тунал гъикл шадвал ийидач!

Хуьрерин месэлаяр

Рекъик хкуьрмир!

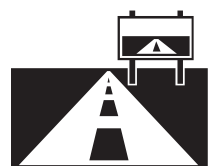
Куругъли КЪАЛАЖУХВИ

Садазни сир туштлани, ачухда-каз къейд ийин: Докъузпара магъалдин члехи хуьрерикай сад тир Къалажухрин хуьр, анин агъалияр йикъавай-къуз, йисалай-суз вири патарихъай четин месэлайри аклажарзавай чкадиз элкъвезва. Юквар-чиплер яна, вири месэлайри-кай и макъалада къейдер-фикирар кхъин туш зи макъсад. Амма эхиримжи йикъара Къалажухрин жемятдик "гуьлгуьла" кутур са гъвечи месэладин патарихъай къейд тавуна жедач.

Малум тирвал, Усугъчай вацлун муькъвелей алатайла, винидихъ галай хуьрерихъ ериммишзавай автомобилрин рекъер лугъуз тежедай хътин татугай гьалда ава. Обществени и рекъе, маса хуьрерин агъалийри хъиз, къалажухвийрини чпин машинара кукварзава. Лекъвер, чала-чухурар авай 8 километрдиз мензилдин рекъай физ хкъвезвай машинара куквар жедачни бес?! Хъуьтлун вахтунда лагъайтла, инсанрин къилел къвезвай четинвилер гафаралди малумарун регъят кар туш. "Дагестанавтор" ГКУ-ди, Докъузпара райондин 14-нумрадин ДЭП-ди рекъер ремонт авунин кардиз фикир тагуз шумудни са йис я.

Винидихъ лагъай, жемятдик "гуьлгуьла" кутур месэладал хквен гила. Миграгъ Къазмайрин хуьруьн вини киле яшамеш жезвай ЦРБ-дин къилин духтур, райондин Халкъдин Собранидин депутат Шаглар Бухсаева и муьквара вичин (мулкунин) патавай физвай шегъре рекъин хур квай чкадиллай къвед лагъай рехъ (са гъвечи мензил) туькьурнавай. Къекъуьн арадай акъудун патал туькьурай кестирма рекъи садни шадарнач, вучиз лагъайтла ам авай рекъелай писди хъунилай гъейри, ам тикдай тухванвай татугай рехъ хъана. Хъуьтлун береда анай винелди машин гъализ хъун мумкин туширди аялдини къатлуда. "Цийи" рехъ туькьурай сифте йикъара виликан рехъ ири къванер эцигуналди кевирнаваз акур ксарни ава. Гуьгъуьнлай а къванери къерехрив гъай хандафра чпиз чка къуна. Ш. Бухсаеван макъсад вуч ятла кирунин мураддалди, 14-июндин нянрихъ хъиз 5-6 къалажухви чкадал фена. Къалажух хуьруьн администрациядин къил атаначтлани, автобусда аваз фейи ксари икван члалалди авай рехъ кевируниз чпин ва вири жемятдин патай наразивал къалурна. Ш. Бухсаева малумарайвал, куьгъне рехъ кевирдай фикир вичиз авачир. Цийи кестирма рехъ туькьуринин макъсад вуч я лагъана жузурла, ада заз "герек хъайибуру ишлемишун патал я", - лагъана. Зи фикирдалди, регъят ва вердиш рекъай гьал тавуна, "гурар" хътин рекъай машин гьалдай ашкхи садазни жедач.

Гъахъ патал рахазвай жемятдин фикир садавайни инкар ийиз жедач! Асул рекъик хкуьрна виже къведач!

Цийикла туьжкьурда

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

25-ИЮНДИЗ Дербентдиз "Россиядин ракур рекъер" ОАО филиалдин ракур рекъерин вокзалдин дирекциядин руководителдин заместитель Илья ШМЫГОЛЬ ва РД-дин промышленностдин, транспортдинни энергетикадин министр ШИРУХАН ГЪАЖИМУРАДОВ атана, хабар гана шегъердин администрациядин пресс-къуллугъди.

И.Шмыголя лагъайвал, Дербентдиз атунин мурад вокзалдин дараматдиз, адан вилик квай майданриз килигун, ам алай аямдин истемишунрив къадайвал авуна кланзавай къван кваллахрин къадар тайинарун ва пассажирриз къулайди хъун тир.

Дербентда мугъманар Дербент шегъердин къил Имам Яралиевахъ галаз гуьруьш хъана. И. Яралиева къейдна хъи, ракур рекъер - ибур уьлкведин иви физвай даматар хъиз я, абуру вири регионар сад-садахъ галаз алакълламишзава. Дербентда аэропорт тахъуниз килигна, вокзал шегъердиз туристар къвезвай

къилин варар я. Вокзалдин дарамат Дербентдин 2000 йисан сувар киле тухузвай 2015-йисалди къайдадиз хкун иллаки важиблу я.

- Къейд ийиз кланзава хъи, - давамарна ада, - вокзалдин дарамат эцигна 100 йисалайни гзаф я ва ам архитектурадин аманат я. Гъелбетда ам, гъаки адан вилик квай майданарни, рикливай цийикла туькьур хъувун (реконструкция) лазим я. Виликдай адан патав "Железнодорожники" твар алай парк гъай, амма и чилер къилдин хсусиятдин объекттар эцигун патал маса гана. Нетижда чухъ абурсуз, неинки паркунин майдандин гзаф чка къазвай, гъакни адан винел патан акунар члугъзавай дараматар хъанва. Гъелбетда, чаз вокзалдин вилик квай майдан эквералди таъминарна, гуьзетдин зал ва перрон пассажирриз къулайди хъана кланзава. Вокзал - им шегъердин чин я. И шегъерни, эхиримжи къве йисан къене, Дагъустандин "бренд" хъанва.

Ахпа ада мугъманриз Дербентдин тарихдикай сугъбетна. Вичин нубатдай И. Шмыголя

вирида са кар ийизвайди, иниз килигна кваллах санал киле тухун лазим тирди къейдна. Вокзалдин дараматни адан вилик квай майдан са вахтунда реконструкция авуна, сад тир комплексдиз элкъуьрун лазим я.

Ш.Гъажимурадова вичин рахунра Дагъустан Республикадин Къил Р. Абдулатипова алатай йисуз "Россиядин ракур рекъер" ОАО филиалдин ракур рекъерин вокзалдин дирекциядихъ галаз санал кваллахунин икьардал къул члугунвайди къейдна. "Дагъустанда ракур рекъин пуд вокзал ава, - давамарна ада, - Махачкъалада, Къизлярда ва Дербентда. Эвелдай сифте нубатда Махачкъаладин вокзал лазим къайдадиз хкун къетнавай, амма ахпа, Дербент шегъердин 2000 йис тамам хъунин важиблу вакъиадиз килигна, Дербент станциядин вокзал сифте гуьнгуьна хтунин къарар къабулна".

Гуьруьшда гъакни шегъердин администрациядин къилин заместителар С. Азимова ва М.Къафарова, "Дирекция единого заказчика-застройщика" МКУ-

дин начальник С.Къазибекова, Дербент шегъердин вокзалдин начальник П.Пашаева "Россиядин ракур рекъер", ОАО филиалдин ракур рекъерин вокзалдин дирекциядин пешекарри ва масабур иштиракна.

Ахпа абур вокзалдин дараматдиз, перрондиз, вокзалдин вилик квай майдандиз, ва "Железнодорожники" паркдиз дикъетдивди килигна ва ина чарасуз киле тухвана кланзавай кваллахар къейдна.

Гуьгъуьнлай мугъманар Нарын-къаладин тарихдинни архитектурадин имаратрихъ галаз таши хъана.

Акур затлари чпиз авур таъсирдикай рахадайла, Илья Шмыголя лагъана: "Дербентдин кевеи, мягкем дараматри ва ина жагъанвай артифактри зурбадаз таъсирзава. Абур дугъриданни куьтурадинни тарихдин надир девлетар я. Абур гзаф ксариз акун герек я. Чна гаф гузва хъи, дирекцияди иниз атай гьар са туристдиз вокзалдал эвчлайвалди, Дербент шегъер хуш жедайвал мумкин тир вири кваллахар ийида".

Лайихлу тварарин сагьибар

Республикадиз зиянлу шейэр

ГЪУНИН ВИЛИК ПАД КЪАЗВА

Земфира БАБАЕВА

Алай вахтунда республикадиз къецепатан уьлквейрай гзаф квадар емишар, набататар ва маса шейэр гъизва. Абуру виниз тир ери авайбуру хуьнулай чи агъалирин сагьламвални аслу жезва. Уьлкведин къенепатаз ерисуз, зиянлу шейэр акъат тавун патал Россиядин Федерациядин сергъятдал и кардал гуьзчивалзавай къуллугъарни ава. Дагъустан Республикадин мулкунал алай Россиядин Федерациядин сергъятдал и къуллугъ "Россельхознадзордин" Управленидин Дагъустанда авай фитосанитариядин карантиндин отделди кыле тухузва. Отделдиз регьбервал гузвайди чи ватангъгли Марина МУРСАЛОВА я.

■ **Куь отделдин кваллах квекай ибаратя?**

- Лугъун лазим я хьи, чи уьлкведа "Россельхознадзордин" управление кардик кваз 10 йис я. Чи республикада ам 9 йис идалай вилик тешкилна. Россиядин Федерациядин госграцидал алай карантиндин фитосанитариядин отделдин вири пешекаррихь кылин образование ава. Абурун чирвилер мадни кхаж хуьвуниз еке фикир гузва. Гъар йисуз Дагъустандин государственной хуьруьн майишатдин академияда чи пешекарри алава гъазурлухвилни ва чирвилер хажунин курсара келунар давамарзава. 9 йисан муддатда 106 госинспектордиз кваллахдикайни азадна чирвилер кхаждай мумкинвилер гана.

Отделда мукьвал-мукьвал кар алай ва важиблу меслайрай тематический семинарар кыле тухузва. Чи пешекарри гъар йисуз пландин бинедаллаз сергъятдин къваларив гвай мулкарни ахтармишзава.

Гьелбетда, чи кылин везифа государственной сергъятдин Дагъустандин участокдиль гъизвай импортдин продукция ахтармишун ва синих квай, зиянлу шейэр аваз хъайитла, абуру сергъятдиль къенепатаз ахъай тавун я. Къейд авун лазим я хьи, Государстводин сергъятдин Дагъустандин участокдиль къецепатан 11 уьлкведий рекъе твазвай продукция гъизва. Кар алайди ам я хьи, а продукциядин фитосанитариядин гьалар тамамвилелди ахтармишзавайди туш.

Отделдин пешекарри сергъятдиль продукция тухузвай идарайри, карханайри, фирмайри, бизнесменри, карчийри ва гъак агъалирини набататрин карантиндихь галаз алаквалу яз Россиядин Федерациядин законар, международный икьрар, кылиз акъудзавай гьал ахтармишзава. Сергъятдиль къенепатаз гъизвай недай-хъвадай вири шейэр ахтармишзава.

Пешекарриз карантиндин зиянлу 85 организм малум я, абурукай 54 чи уьлкведа авач. Эгер набататрик кваз абурукай сад къванни чи мулкунал акъатайтла, ида уьлкведиз экономикадин, экологиядин жигъетдай виле акъадай хътин зиянар гуда.

Малум тирвал, чи республикадин мулкунал алай сергъятдиль Азербайжандин, Ирандин, Пакистандин, Туркиядин, Грузиядин, Туркменистандин, Ливандин, Къазахстандин, Польшадин ва маса уьлквейрин продукция гъизва. Мисал патал лагъайтла, чи уьлкведиз Америкадай гъайи капровай пепеди кунвай мулкар михун патал 1986-йисуз Ставрополдин крайди 1,8 миллиард манат пул харжна. И зиянлу гъашарат себеб яз, Россиядин Федерациядин мулкариз 5726 миллион манатдин зиянар хъана. Икь тахун патал чи отделдин пешекарри чпин хиве авай везифаюу намуслувилелди кылиз акъудзава.

Разивилелди лугъуз жеда хьи, эхиримжи 10 йисуз РФ-дин государственной сергъятдин Дагъустандин участокдиль чи уьлкведиз карантиндин зиянлу са организми атуниз рехъ ганач. Им, са рахунни алач, гъар суткада виш тоннардиз жуьреба-жуьре набататар, яр-емиш, майваар, тхил ахтармишзавай чи пешекаррин зегъметдин агалкун я.

КУЪРУЪ КЪЕЙД.

М.МУРСАЛОВА 1971-йисан 19-майдиз Махачкъала шегъерда дидедиз хъана. Ада 1986-йисуз шегъердин 22-нумрадин юкьван школа куьтягна. Дагъустандин гъукуматдин хуьруьн майишатдин академияда Келна ада "алим-агроном" кеси къачуна.

1995-йисалай 2000-йисалди М.Мурсаловади Дагъустан Республикадин набататар хуьдай станциядин контролдинни токсикологиядин лабораторияда кваллахна. Идалай гуьгъуьниз жегъил пешекарди РД-да авай набататрин карантиндин рекъай "Росгоскарантидин" госпроинспекцияда 13-разряддин агроном яз зегъмет чугуна. 2005-йисалай адакай "Россельхознадзордин" РД-да авай ветеринариядин

ва фитосанитарный контролдин рекъай федеральный къуллугъдин набататрин карантиндин отделдин кылин пешекар хъана.

2009-йисалай Марина Къазимгьамедовна РФ-дин государственной сергъятдал фитосанитариядин карантиндин гуьзчивалдай отделдин начальник я. Гъа и йисуз адиз Россиядин Федерациядин государстводин гражданский къуллугъдин 3-классдин советник я лагъай чин гана.

Мукъвара жавабдарлу везифаюу намуслувилелди кылиз акъудзавай пешекардиз "Дагъустан Республикадин хуьруьн майишатдин лайихлу работниквилни" гъурметдин твар гана.

М.Мурсаловади уьмуьрдин юлдаш Вадим Абдуловичахъ галаз авай са руш Гульзар тербияламишзава.

■ **Сергъятдал куь отделдин кваллах гъик тешкилнава?**

- Фитосанитариядин жигъетдай хатасузвал хуьн патал сергъятдал алай ирид пунктуниз ("Ярагъ-Къазмаяр", "Тагъирхуьруьн-Къазмаяр", Дербент, "Махачкъала-гъуьлуьн порт", Махачкъала - авиапорт" ва мсб.) гъизвай продукциядал чи пешекарри гуьзчивал тухузва. Азербайжандай, Пакистандай, Туркиядай, Ирандай ва маса уьлквейрай гъизвай импортный шейэр чи сергъятдиль Москвадиз, Санкт-Петербургдиз, Ростовдиз, Ставрополдиз... рекъе твазва. Импортный продукциядин хейлин пай Дагъустандин шегъерани амукъзава.

Эхиримжи муьжуьд йисуз пограничный пунктлар чи отделдин пешекарри фитосанитариядин жигъетдай 5634400 тонн шейэр ахтармишна. Гъа гъисабдай яз 3483480 тонн импортный парар, 1514430 тонн экспортдин парар, 635490 тонн транзитный парар, 169484 куб.метр тахта-шалман, 156878 транспортдин улакъар (вагонар, автомашинар, пароходар, контейнерар).

Махачкъаладин гъуьлуьн ва алишверишдин портуна авай тхилдин терминалдай 9 йисуз Иран Республикадиз 1245800 тонн тхил рекъе туна.

■ **Къез кваллах гзаф авайди аквазва. Зиянлу набататар, продукция куьне гъик чирзава?**

- Республикадиз гъизвай ва инай рекъе твазвай недай-хъвадай продукция, набататар чи инспекторри махсус лабораторияр ахтармишзава ва абурук зиянлу гъашаратар, азарар, синихар кватла чирзава. Гъа са вахтунда майвайрик, емишрик нитратар, пестицидар гъикъван кватла тайинарзава.

Шаклувал квай продукция гъиле-гъил аваз фитосанитариядин гьал ахтармишзавай РФГУ-дин "ВНИИКР"-дин Дагъустандин филиалдин махсус лабораториядиз рекъе твазва. Къадагъа авунвай шейэр малум хъайи дуьшуьшда законди истемиззавайвал, актар кхъизва ва абурун бинедаллаз таможенникри зиянлу, синих квай продукция чи сергъятдин мулкунай акъудзава, яни ам ракъурай уьлкведиз элкъвена рекъе хуьтазва.

■ **Ихътин дуьшуьшар гзаф жезвани, тимили?**

- Клуьд йисан вахтунда сергъятдал алай карантиндин фитосанитариядин гуьзчивал тухузвай отделди Россиядин фитосанитариядин истемизшунрал амал тийизвай 591 дуьшуьш дуьздак акъудна ва сергъятдиль инихь 6459,3 тонн продукция ахъайнач. 29 сеферда зиянлу продукция терг авуна.

Закондин бинедаллаз къеттендак гуьзчивал авуна кланзавай гъар са продуктдихь международный чешмедин фитосанитариядин сертификат хуьн лазим я. Ана емишдин, набататдин, майвадин, маса продуктдин хатасузвал, ерилувал къалурун, абурук зиянлу организмаяр квачирди субтарун герек я. Гъахъ-гъисабдин девирда чна Россиядин Федерациядиз гъизвай багъларин, саларин продукциядин нитратар, нитритар кватла чирун патал 308034 тонн продукция ахтармишна. Малум хъайивал, майвайрик, емишрик къадардиль артух нитратар, нитритар квачир. Ятлани, "Россельхознадзордин" управленидин пешекарри къецепатан уьлквейрай гъизвай ичер, чуьхверар, мандаринар ва маса майваар чкалар, хамар алудна тлуьн меслязава. Вучиз лайгъайтла емишар, майваар яр-гъалди амукун патал абуру газдалди, мумадалди гъыззава.

■ **Куь отделдинни сергъятдал кардик квай маса къуллугърин алакъаюу гъихътин-буру я?**

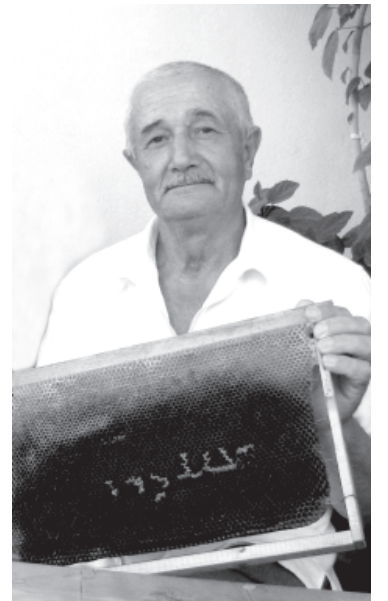
- "Россельхознадзордин" управленидин чи республикада авай отделди таможенный, пограничный къуллугърихь, государстводин гуьзчивалдай маса идарайрихь галаз сих алакъада аваз кваллахзава. Гъа ида чаз сергъят хуьдай, сергъятдиль къенепатаз зиянлу шейэр ахъай тийидай, абурун вилик пад къадай мумкинвал гузва. Пограничный пунктлар алай аямдин техника ишлемишунни чаз кваллах бегъерлудаказ, менфятлудаказ ийидай мумкинвал гузва. Чи отделни герек вири жуьредин тадаракралди, ортехникадалди, Интернетдин, телефондин, мобильный алакъайралди, автотранспортдалди таъмин я. Инлай къуллухъни чна къецепатан уьлквейрай гъизвай къван продукция хатасузди авун, зиянлу шейэрин вилик пад кун патал кваллахда.

Куьне вуч лугъуда?

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ЧИЖЕР тебиатда гъам зегъметкешвин чешнедин, гъам инсаниядиз дарманвилни няметрин зурба алапат тирдал шак алач. Амма и дуьшуьшди чун лап серсер авуна.

Ахъегъви гъевескар куьнуьчи Керем КЕРЕМОВ и йикъара нубатдин сеферда багъда вичин чижериз килигдайла, са куьнуьдай адаз къене виртни авачир рекъинал ххатна араб чалан гъарфар кхьен-

» Ара-ара Аллагъ-Таалади чаз гъеле алимривайни кыл акъудиз тежезвай алапатар къалурзава

ваз акуна. Вичин вилерихь инанмиш тахъай ада и алапат Къакарин хуьруьн мискидин имам Максубов Аликурбангъажидиз (Кувейтда, Сирияда мусурман чирвилер къачунавай ам районда диндин рекъай алим яз гъисабзава) къалурна.

"Алапат! Чижерини Аллагъдин гъакъикъивал тестикъзава. Абуру инал лап ашкарадаказ "Аллагъу Раббана" кхьенва, - тажувилни агъ акъатна касдай регъ акунмазни. - Вични бахтавар, шукур авуниз лайихлу Рамазан вацра ихътин кар - им, якъин, Аллагъ-Таалади нубатдин сеферда Вичикай инсанар хабардарзавай, гунагърикай яргъаз хуьн лазим тирди чи рикълел хкизвай къетлен лишан я".

Эхъ, ара-ара Аллагъ-Таалади чаз гъеле алимривайни кыл акъудиз тежезвай алапатар къалурзава. Са шумуд йис вилик чна Ахъегъ райондин Калукрин хуьре къвалал "Аллагъ" кхьенваз дуьньядал акъалтай келен дуьшуьшдикай газетдиз малумат гана. Ихътин манадин вакъаяр тебиатда мукьвал-мукьвал жезва ("Знамена Аллаха вокруг нас", "Чудеса Аллаха", "Божественные чудеса" ктабриз килиг). Инсандин рикълелни "Аллагъ" кхьенваз, гъакл Къуръанда "Чиж" сура аваз хуьнни вичикай ихтилат физвай алапатдин дуьшуьшдин метлебувални керчеквал тестикъарун тушни бес?

Украинадай - Дагъустандиз

Дагъвийриз хас тирвал мугъманпересвилелди

Дагъви ШЕРИФ

Алатай вацран эхирра Дагъустандиз МЧС-дин махсус самолётда аваз мад Украинадай катнавайбур гъана. Аэропортуник абур Дагъустан Республикадин 1-лагъай вице-премьер Анатолий КЪАРИБОВА ва кьиле республикадин МЧС-дин режьбер Нариман КЪАЗИМЕГЪАМЕДОВ аваз кьутармишдайбурун дестеди кьаршиламишна.

И сеферда Дагъустандиз гъанвай украинвиар "Леззет" санаторийда динжарнава. Республикада абур патал алакьдай вири жуьредин шартлар яратмишзава, Дагъустандиз зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик тухунин министерство, катна Россиядиз, кьилди чи республикадиз атанвайбур патал кьвалахдин чкайрин кьайгъуда ава.

"Леззет" санаторийдиз РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамат ГЪАМИДОВ, адан 1- заместитель Анатолий КЪАРИБОВ, РД зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик тухунин министр Малик БАГЪЛИЕВ, Россиядин МЧС-дин Дагъустанда авай Кьилин управленидин начальникин 1-заместитель Олег ХАЛИЛОВ, здравоохраненидин министр Танка ИБРАГЪИМОВ, Республикадин Кьилин патай хизан хуьнин, дидевилин ва аялрин ихтияррин рекъай уполномоченный Интизар МАМУТАЕВА ва маса идарайрин векилар мугъман хъанвай.

Республикадин Гьукуматдин ва министерствойринин ведомствайрин векилри, чпин улкведа авай гьаларай кьил ахкьат тавуна, Россиядиз катнавай агъалийрин дердияр, гьал-агьвал чирна, абурхъ галаз рахун-лукьлуьн авуна, секинарна.

Делегация сифте украинвиар яшаммиш жезвай кьвалериз, абуроз тешкилнавай шартларизни килигна.

Абдусамат Гьамидова Украинадай катнавайбуруз Дагъустанда кьулай хьун патал алакьдай вири кьвалахар авун хиве кьуна.

- Дагъустанда кез кьулай хьун патал чна вири кьвалахар ийида. Кез кьвалахдай чкаяр теклифда, кьандайбурувай гележегда Дагъустанда амукьизни жеда. Гьа са вахтунда, куьне гьарда вичин сагьламвилин гьал чи духтурив ахтармишиз туна, психологрия галаз суьгьбетарна кьанда. Вири пешекарар санаторийдин базада жеда. Куьн чи стха халкьдин векилар я ва чна кез куьмеда, - лагъана А.Гьамидова.

Республикадин Гьукуматдин кьили катнавайбуруз парталар чуьхьудай махсус машин ва пулсуз тариф квай сим-картаяр авай телефонар гана. Украинадин кьибле ва рагъкъечдай патарай чара атлайла катнавайбуру чи республикадин Кьилиз, МЧС-дин Кьилин управленидиз куьмек гунай чухсагьул лагъана.

Луганский областдин агъали Владимир Бутенкоди вич Дагъустандиз хизанни галаз атанвайди лагъана.

- Ара физ, зун танишрихъ, мукьва-кьилирихъ галаз телефондай зенгинай рахазва, - лагъана ада. - Абуру хабар гайивал, чун яшаммиш хьайи кьвал чилихъ галаз сад хьувунва. Элкъвена Украинадиз хъфиз заз кьанзава. Дагъустанда кьвалах жагъуриз чалишмиш жеда. Чун лап хъсандиз кьаршиламишна, чна республикадин режьберрин, агъалийрин патай куьмек гьиссзава ва и кардай абур пара сагърай.

ри Дагъустандиз катнавай украинвиариз чи республикадин ва санлай вири Россиядин Федерациядин зегъметдин базарда авай гьалар чирна.

И гуьруьшда районрай тир, чпивай кьвалах гуз жезвай муьжуд касдини иштиракна. Абуру чпихъ авай кьвалахдай чкайрихъ галаз танишарна. Санлай кьачурла абуроз эцигунрин, кьарасдикай затлар туькьлуьрунин, хуьруьн майишатдин техника ишлемишунин ва дуьзар хьувунин рекъай гьар жуьре кьвалахар теклифна.

Ик1, катнавайбуруз чи республикадин зегъметдин базарда гьихьтин пешейрин иесийриз кьвалах аватла чирна, абур агъалийриз кьвалах гунин гьакьиндай федеральный ва республикадин дережада ийизвай кьвалахрихъ галаз танишарна.

Гьа са вахтунда, катнавайбуруз чпин кьвале кьабулиз, абуроз кьвалах гуз кьанзавай ксаривай районрин администрациярай, РД-дин зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик тухунин министерство-

Журналистрихъ галаз суьгьбетардайла, Абдусамат Гьамидова кьейдайвал, алай вахтунда республикада 400 касдив агакьна украинвиар ава. Абурукай 201 кас "Леззет" базада яшаммиш жезва.

- Катнавай вирибуруз пулсуздаказ хъсан тьунар гузва, яшаммиш хьун патал хъсан нумраяр тайинарнава. Абуруз датлана фикир гузва, гьамиша духтурин, яшайишдин кьуллугъчийрин, психологрин гуьзчивилик ква. Вирибур Дагъустанда яшаммиш хьунин шартларилай рази я, амма абурон пара мукьва-кьилияр Украинада ама. Абурузни Дагъустандиз хквез кьанзава. Алай вахтунда чавай герек атай кьван ксар кьабулиз жезва, тек са "Леззет" санаторийда мадни 100 касдиз чкаяр жагъида. Бес чахъ маса чкаярни ава эхир, - давамарна премьер-министрди.

И гуьруьшдилай кьулухъ Дагъустандиз катнавай украинвиарин гьал-агьвал чириз гьар жуьре идарайрин, общественный тешкилатрин векилар мугъман хъана.

2-июлдиз лагъайт1а, РД-дин зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик тухунин министерстводин кьуллугъчийри ял ядай "Леззет" базада кьвалахдин чкайрин ярмарка тешкилнавай.

Министрдин заместитель Абдулмуслим Ханипован режьбервилек кваз Махачкъала шегьердин, Къарабудахкент, Кьумторкъала, Къаякент районрин агъалияр кар-кеспидик кутунин Центрайрин векил-

дай делилар чириз жеда. Чпин хушуналди катнавайбур кьабулиз кьанзавайбурун сиягьар туькьлуьрзавай идарайрин тьварар, телефонрин нумраяр министрстводин сайтдайни кьачуз жеда.

* * *

Макъала кьелайла, и хабарар телевизордай акурла, чи агъалияр перт хьун, ажугъламиш хьунни мумкин я. Эхъ, чи республикада чаз виридаз кьвалах авач. Ик1 лугъузвайбур, фикирзавайбур, гьелбетда, ава. Чи жегилар, гьа са кьадар яшар хъанвайбурни къечкилиз маса шегьерриз физва. Амма, сад лагъайди, хъсан пешекар гьамиша ва виригера герек я. Кьвед лагъайди, санлай кьачурла, чи жегилриз зегъмет акьалт тавур мажибар, еке девлетар кьанзава. Ахътин кьвалахдихъ къекъез абур йисаралди, гьатта умьурлух са кеспидикни квачиз амукьзава. Гьа са вахтунда, хуьруьн майишатдин ва маса кьвалахар ийидайбур жагъизвач. Алай девирда вири жуьредин дарвилер, азиятар акунвай, чпин вилералди хуси кьвалер чьурзавай, мукьва-кьилияр, стхаяр-вахар, диде-бубаяр ягъай тегьер акурла вири туна, ватанни гадарна, Дагъустандиз ва я са масаниз атанвай агъалийри чпин кьил хуьн патал, чи жегилри хьиз, заз и кьвалах кьанда, мукьуди - ваъ, лугъудач. Абура ажугъламиш хьун дуьз душ. Гьарда вичелай алакьдай куьмек авуна, чна чи дагъви мугъманпересвал кьалурайт1а, хъсан я.

Эвездин пуларикай Пешекардин баянар

Артур ВЕРДИЕВ,
РД-дин инсанрин ихтиярар хуьнин
рекъай уполномоченный

Заландиз азарлу ва яшлу ксарихъ гелкъевезвайбуруз госуларстводи эвездин пулар гузва. Гелкъевезвай касдиз эвездин пул гун патал, ам я мажиб, я пенсия, я кьвалахдик квачирвилей пособие кьачун тийизвай кас хьун лазим я.

Ик1, 18 йис тахъанвай набут аялдихъ, сагьламвилин идаради ганвай куьмек герекди субутзавай шагъадатнама авай яшлу касдихъ ва 80 йис хъанвайбурухъ гелкъевезвай, кьвалахдиз кьабил, амма маса кеспидик квачирбуруз гьар вацра эвездин пул гузва.

2013-йисан 1-январдилай РФ-дин Президентдин Указдин бинедаллаз аял хвавиллиз, рушвиллиз кьабулнавайдаз ва я кьаюмвилек кьайдаз, 18-йис тахъанвай (1 группадин набут яз ханвай) набут аялдихъ гелкъевезвайдаз 5500 манат, масабуроз 1200 манат гузва.

Эгер са шумуд касдихъ гелкъевезвай хьайит1а, гьардан патухъай эвездин пул гун лазим я. И пул мукьва-кьиливиллиз, санал яшаммиш хьуниз-тахъуниз килиг тавуна гузвайди я.

Эвездин пул кьачун патал, вич гелкъевезвай касдиз пенсия тайинарзавай ва гузвай РФ-дин Пенсийрин фондунин чкадал алай отделенидиз фин лазим я. Арза гьам гелкъевезвайда, гьам кьвалахдиз кьабил тушир касди кьхена кьанзава. Эгер кьвед лагъайди аял ят1а, я тахъайт1а, адалай арза кьхиз алакьзавачт1а, ам а касдин законди кьалурнавай векилди кьхена кьанда.

Арзадихъ галаз 18 йис тахъанвай аял набут тирди тестикьарзавай медицинадин нетижа, медицинадин идаради яш хъанвайдаз куьмек герекди ва гьамиша гелкъуьн кьанзавайди тестикьарзавай шагъадатнама, кьвалахдиз кьабил тушир кас набут тирди кьалурнавай справка ва я медико-социальный экспертизадин госуларстводин федеральный идаради а кар тестикьарзавай актунай выписка герек я.

Гьак1ни, куьмек ийизвай касди вичин паспортни зегъметдин книжка ва ам гелкъевезвайдан зегъметдин книжка кьалурна кьан жезва. Эгер абур ихьтин документар Пенсийрин фондуна куьмек кьанзавай касдин делодик кваз хьайит1а, мад сеферда гьун герек жезвач.

РФ-дин Пенсийрин фондунин Дагъустан Республикада авай отделениди идарайрин арада авай алакьадин сергьятра аваз, куьмек ийизвай касдиз пенсия тайинар тавунвайвиллин ва кьвалахдик квачирвилей пособие кьачун тийизвайвиллин шагъадатнама чпи кьачузва.

Эвездин пул тайинарунин арзадиз ам кьабулайдалай кьулухъ кьвалахзавай 10 йикъан вахтунда килигун лазим я. Эвездин пул, ам арза ва герек маса документар гваз атай вацралай гуз башламишзава. Эгер вири документар кьайдадик квачиз хъана, адаз а кар кьалурнавай чар гайидалай кьулухъ пуд вацран вахтунда ада вири документар кьайдадик кухтурт1а, эвездин пул арза гьайи йикъалай гузва. Тайинарна, вахтунда кьачун тавунвай эвездин пул ахпани гузва, амма пуд йисалай гзаф вахтунинди ваъ. Эгер а пулар Пенсийрин фонд тахсир яз вахтунда ганвачт1а, вахтунин сергьятриз килиг тавуна хгуда.

Рикел хуьн лазим я, эгер куьмек кьанзавай, кьвалахдиз кьабил тушир касди яшаммиш жезвай чка дегисарайт1а, эвездин пул гун акъазарзавайди я. Ихьтин вахтунда, яшаммиш жезвай чкадиз килигна, Пенсийрин фондунин гьанин отделенидиз цийи кьилелай документар вахкун герек жеда.

“Зун халис женнетдиз аватна!!!”

ИНСАНАР ВА КЪИСМЕТАР

Надият ВЕЛИЕВА

Уьмуьрда чал жуьреба-жуьре къилихрин инсанар гьалтда. Бязибурун къенивал, секинвал, абурун риклин чими гиссер вири къаматдай аквада. Ихтин ксарин хизанра тербияламинава аяларни мергьяматлубур, регимлубар, масадан дердиникай хабар къадайбур, инсанвал къайбур жеда.

Гьа са вахтунда бязибуру лагьайтла, гзаф векъи, кеве авайдаз гил яргъи тийдай, чпиз къулай хъайила, амайбур гьикл кляндатлани хъуй лугъуз, уьмуьр кечирмишда.

Къе заз Мегьарамдухуьрун райондин Советский хуьре яшамиш жезвай, вичи яхцур йисуз школадин директорвиле къвалахай РФ-дин лайихлу муаллим, хуьре-къвалле гьуьрмет авай агъсакъал, къени хизандин къил Нуралиев Абубакар Къурбалиевичанни Римма Ибадулаевнадин ва абурун веледрин, хтулрин мергьяматлу крарикай куьруь суьгьбет ийиз кланзава.

Са сеферда Абубакар муаллим Трүц-кавецкдиз санаторийдиз фейила, ина ам Москвада атанвай Володя лугъудай урусдихъ галаз са къвалле хъанай. Таниш хъайи сифте йикъарилай Володядиз Абубакар муаллимдин ацукун-къарагъун, суьгьбетчивал, агъайнавал, вичи-вич тухузвай тегьер, инсанрив эгечлун гзаф бегенмиш хъана. Абурун танишвал къеви дуствилин алакьайриз элкьвена. Гьатта санаторийдай хъфейлани абурун арада чарар-цларар хъана.

Са гатуз Абубакар муаллимди Володядиз Дагъустандиз мугьманвиле атун теклифна. Ада а теклиф шадвилелди къабулна. Володя Дагъустандиз къезз гъазур хъана. Билет къачуз кассади хъейла, кассирди адаз “Вахъ вуч хъанва? Ви Дагъустанда вуч авайди я? Ана инсанар ягъиз рекъизвайди я!” лагъай гафарин ван хъайила, Володя, билет къачун тавуна, къваллиз хъфена ва хъайивал вичин уьмуьрдин юлдаш Александрадиз ахъайна. “Акъван хъсан, къени инсанди ваз рикливай теклифайла, вавай тефена гьикл акъвазиз жеда?” лугъуз, папа вичин гьуьлуьз туьгьметар авуна. Эхир мад кассади хъфена, билет къачуна, Володя Дагъустандиз рекъе гьатна.

Тийижир чкаяр, таниш тушир инсанар. Володядин рикле са гьихтин ятлани кин, шакувал авачиз тушир.

Ингье мугьман Дагъустандиз агакьна. Нуралиеврин хизанди ам лап багъа кас хъиз къабулайла, Дагъларин улкъевдин къанажагъ, культура акурла, Володядин рикледай кассирди лагъай гафарни алатна.

Абубакар муаллимди дагъдин хуьрерин къайи булахра, цукъ акъуднавай багълариз, Каспий гьуьлел тухвайла, Володядин шадвилелихъ къадар авачир.

Ибур 1970-йисар тир. А члавуз Дагъустанда гьалар къизгъинбур туширтлани, Россиядин шегьерин бязи агъалийриз Дагъустандикай, вучиз ятлани, маса фикирар авай. Йисар къезз алатзавай, амма и къеве хизандин дуствал къвердавай мягъкем жезвай. Абурун алакьаяр гила лап багърийринбуруз элкьвенай. Гуьгъунлай Володя вичин хизанар галаз Дагъустандиз, Абубакар Къурбалиевичан хизанар Москвадиз мугьманвиле физ хъана. Гъайиф хъи, Александра залан азардик вахтсуздаказ кечмиш хъана. Володядинни Абубакар муаллимдин дуствал къени давам жезва.

Ич тарцивай яргъаз аватдач, къапуна авайди тлуруни къачуда лугъудай халкъдин мисалар, дугъридани, дуьзбур я. Гила заз Абубакар муаллимдин хтул (рушан руш) чпин ери-бине Советский хуьрий тир, амма Самурда яшамиш хъайи Керимова Тамилдинни адан уьмуьрдин юлдаш Русланан баркаллу крарикай ихтилат ийиз кланзава.

Советрин Союз чкайла, заводар, фабрикаяр, колхозар, совхозар тар-мар хъайила, гзаф инсанар, бейкар хъана, кесибриз элкьвена. Иллаки ийир-тийир хъайи жегил хизанар чпин къил хуьн патал Россиядин чехи шегьериз акъатна. Гьа ик Тамилани Руслан Самурдай Санкт-Петербургдиз куьч хъана. Къведни къвалахал акъвазна, чпин югъ няни ийизвай.

Са юкьуз Тамилла къвалахдилай хквейдайла, паркуна скамейкадал ацукнавай таниш тушир са яшлу дишегълиди, яраб чан руш, ваз захъ яб акалдай са вад декъика аватла лагъайла, ам адан патав фена, ви рикик вуч ква, бабуля, лагъана хабар къуна, агъмишна. “Зи къвачер тазва. Завай аптекидиз физ жезвач. Яраб вавай заз дарман къачуз жеда тла?” - лагъана яшлу дишегълиди.

- Вуна икъван инсанрин арадай заз гьикл хъана зверна? - хабар къуна Тамилди.

- Зун инлай агъуз ва виниз физвай инсанрин чинриз килигзавай. Заз виридалайни ви чин мергьяматлуди яз акуна. Гъавилляй за вавай хабар къуна, - жаваб ганай яшлу дишегълиди.

Эхъ, инсандин чин адан руьгъдин гуьзгуй я гъавайда лугъузвайди туш. А гуьзгудай вири акъваза.

Гьа инал абурун къведни таниш хъана.

- Зун Матросова Галина Сергеевна я, - башламишна урус дишегълиди вичин суьгьбет. - Ватандин Чехи дяведин девирда зун дидедихъ галаз Ленинграддин блокадада хъана. Зи аялвилин йисар гзаф гишин ва мекьибур тир. Дяведин а цаяр акур инсанар мегер сагъламбур жедали? Уьмуьрда заз гайи къван азабри гила ингье чпикай хабар гузва. Дяведилай гуьгъунин ийсара за яргъал вахтунда недай-хъвадай шейэрин промышленностда къвалахна. Зи итим кечмиш хъана муьжуд йис я. Захъ са хвани къеве хтул ава. Амма чи арада алакьаяр авачиз гзаф йисар я. Абуруз за-

кай эсиллагъ хабар туш, - Галина Сергеевнадин вилерал накъвар хъиткъинна.

- И гафарин ван хъайила, Тамилладиз и яшлу дишегълидин язух атана. «Ваз гьихтин куьмек клан хъайитлани, заз зенг ая», - лагъана, адав вичин телефондин номер вугана, адан номер вичини къачуна.

Тамиллади мукъвал-мукъвал Галина Сергеевнадин патав физ, къвал-югъ ми хъийиз, дарманар, продуктар къачуз, куьмекар гуз, гуьгъул къачуз хъана. Галинади “Вун Санкт-Петербургдиз Аллагдай зун патал ракъурнавайди я лугъуз, Тамилладиз датлана алхшарзавай. Абурун чеб-чпихъ галаз акъван вердиш, дуст хъанвай хъи, налуьгуди, ибур лап хайи багърияр я. Ик, йисар алатна. Са юкьуз Тамиллади вич са вацран вахтунда отпускадиз Дагъустандиз хъфизвайдакай лагъайла, Галина Сергеевнадай гъарай акъатна. “Вун авачиз, бес зи гьал гьикл хъурай? За вуч авурай? лугъуз, ам хажалатдик акатна. Ихтин къалабулух акурла, Тамиллади адаз вичихъ галаз Да-

гъустандиз мугьманвиле атун теклифна. “Завай поезддаваз яргъариз физ жедали? Захъ гъахтин къвачер авани? - лагъайла, Тамиллади машинда аваз хъфида, вал са зегьметни акъалтдач лагъана гъавурда турла, Галина Сергеевна, са къадар вичивичи веревирдер авурдалай гуьгъуьни, и кардал рази хъана. Ада вичин юлдашриз Дагъустандиз мугьманвиле физвайдакай хабар гайла. абуруни вахъ вуч хъанва, ви къил члур хъанвани? Ана къвалер хъиткъинарзава, инсанар ягъиз рекъизва, чуьнуьхзава лугъуз кичлеяр кутаз хъана. Амма Галина Сергеевна къевиз акъвазна. Къисмет гьикл ятла, гьакл жеда лагъана, ам Русланахъни Тамилладихъ галаз Дагъустандиз рекъе гьатна. Дагъустандай тир и къеве жегъилди адахъ галаз гьикъван чими алакьаяр хуьзвайтлани, са гьихтин ятлани шакувлин хиялри Галинадиз секинвал гузвачир. Шегьерда юлдашри, танишри лагъай гафар адан бейнида пластинка хъиз элкъезвай. Гъавилляй ада герен-герен Русланавай: “Куьне зун якъин Дагъустандиз тухузвани?” - лугъуз хабар къазвай.

Самурдиз агакьна, Тамилладин дидени буба тир Заирадини Самеддина вич къабулай саягъ акурла, Галина Сергеевнади секинвал, регъятвал гиссна. Самурдин мугьманперес, мергьяматлу инсанри, къацу тамари, къайи булахра, ми хъи гъавади, цукъ акъуднавай багълари и яшлу дишегъли бегъем гьейранарна. Иллаки Тамилладинни Русланан мукъва-къилийри чпин къвалериз теклифиз, пишкешарни гана рахкурайла, адан шадвилелихъ, тахувлихъ къадар авачир. Ада Санкт-Петербургдиз вичин юлдашриз зенгер ийиз, вич женнетдиз аватнава лугъуз, вич къабулай тегьердикай, вичиз ийизвай чехи гьуьрметрикай лугъузвай.

Са юкьуз Тамиллади Галина Сергеевна Советский хуьруьз вичин са мукъвадан мехъерик гъана. Ина авай къван инсанар, столрал алай тлуьнар-хъунар акурла, иллаки Самеддина куьлуьник теклифайла, вири мукъвайри гьилер шабашрив ацлурайла, ам мягътел хъана амуькна, лезгийар гьихтин къанажагълу, мугьман кляндай, ам къабулизни алакьдай халкъ ятла чир хъана.

- Центральный телевиденидин бязи каналрай, СМИ-ра дагъустанвийрикай лугъузвай гафарихъ зун мад садрани агъан хъийидач. Зал зи уьмуьрда садрани ихтин гьуьрметлу инсанар гьалтайди туш, - лугъузвай вичин разивал къалурзавай урус дишегълиди.

- Зун Дагъустандай рикл шадвилелин гиссерив ацана хъфизва. Заз и регимлу халкъдихъ ислягъвални абадвал, хушбахтлу уьмуьр хъана кланзава, - лагъана, Галина Сергеевна вичин ватандиз - Санкт-Петербургдиз рекъе гьат хъууна.

Анани ада вичин танишриз Дагъустандикай, лезгийрикай, абурун ацукун-къарагъуникай, еке жумартвилакай датлана суьгьбетар ийиз хъана. Эхъ, инсанвили, мергьяматлувили, къенивили, дуствили мурклядин дагъларни цлурурда.

Девирдин лишанар Я регъуьзмач, я - кичле

Ирина МУРАДХАНОВА

И йикъара зун ихтин са къвалахдин шагъид хъана. Нянихъ къвалахдилай хквейдайла, бирдан зи фикир аялар галай са дишегълиди вичелди желбна. Ам язух къведайвал, хизанни галаз беседкадик ацукнавай ва гъа и беседкадик са гъамбардиз яна къваллиз герек вири шейэр: мескъуьж, къаб-къажаж, къефесда авай попугайни кваз квай. Итим лагъайтла, къеве гъили къил къуна, месерин къулухъ агаж хъанвай. Сифтедай заз абурун са нел ятлани вил алаз акъвазнавайбур хъиз хъана. Мичлини хъана, вири чпин къвалериз хъфена, амма и хизан, аялрини ван къачуна, гъаятда амуькна.

Пакамаз зун мад къвалахал рекъе гьатна. И вахтундани абурун гъаник кумай. Эхирни, анал шейэр маса гуз акъвазнавай са папавай за, ибур вуьжар я йифди инал аламайбур лагъана, жузуна. Ада зун гъавурда турвал, и кесибри, яшамиш жедай къвал къаз кланзава лагъана, агентстводиз зенг авунвай. Зенгиниз жаваб гайи жаванди, гуьруьшмиш жедай чка, вахт ва гьикъван пул гьидатла, лагъана. Икьрар хъайивал, хизандин иесиди лагъай къадар пулни гъана ва гъи къвале яшамиш хъун лазим ятла, адрес къалурун тлалабна. Гьелбетда, са шакни тефидайвал, “агентди” къвалин адресни гана, пулни къачуна ва, заз исятда мажал авач, за къез зенг хъийида лагъана, атай кас рекъе хтуна. Хизан вири шейэрни къватна, лагъай адресдиз рекъе гьатна. Чкадал агакьай вахтунда абурун чеб алдатмишна-вайдан гъавурда акъуна, гьикл лагъайтла, къалурнавай адресда чпин къвалин иесияр яшамиш жезвай. Хизандин къили тандиз “агентдин” телефондин нумрадиз зенг ийиз башламишна, амма жаваб гудай кас хъанач. Гьа ик, абурун са къадар вахтунда куьчедални аламуькна. Яраб а жавандиз куьчедай йиф акъудай аялар къванни язух атанач жал? Гена хъсан хъана гъа гатун вахт яз, куьд тиртла вучдай? Са куьнихъайни я кичле, я регъуь тушир инсанрал гьалт тавурай са касни.

Нумрадиз чар Вил рекъел жезва

Р.ИБРАГЪИМОВ,
Зизикрин агъсакъалрин советдин
председатель

Гьуьрметлу редакция!

Эхиримжи вахтара (перестройкадилай къулухъ) газетар, журналар, чарар агъалийрив гзаф геж агакъзава. И татугайвал иллаки почтунин отделениеяр агалайдалай къулухъ хъанва. Советрин вахтунда Зизика 4 хуьруьн (Кварчагъар, Экенар, Нуьцлуьгъ ва Зизик) агъалийриз къуллугъзавай почтадин отделение авай. Вахт-вахтунда почтар халкъдал агакъарзавай. Гуьгъунлай Кварчагъани почтунин отделение ачуна. Гила Зизикрин хуьруьн почтунин отделение сокращенидик кутуна. Гъар вацра гузвай газдин, экверин пулар гъиниз ва гьикл гудатла агъалийриз чизмач. Абурун гзаф инжиклу жезва. Коммунальный къуллугърин пулар гун патал чун я Кварчагъиз, я райцентрадиз фена кланзава. Анрани гагъ-гагъ къвалах тийизвай йикъар ацалтиз, элкьвена хквейза. Идалайни гьейри, газетар, журналар, чарар гзаф геж агакъарзава. Ик, Дербентдай 23-майдиз ракъурнавай чар заз 3-июндиз агакьна. Мукъуь патахъай, чар чкадал агакъарай йикъан печат алач. Винидихъ къалурнавай татугайвилер арадай акъудун патал хуьрий са кас, зур ставкадал эцигна почтадиз къвалахал къабулайтла, хъсан кар жедай.

понеделник, 14 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Вести Дагестан
8.36-8.41 Вести - Дагестан
11.30 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.45 Вести Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Здоровье и жизнь. У нас в гостях участники Igo съезда терапевтов РД
18.50 «Акцентны»
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан

РГВК
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильмы
08.10 Х/ф «Дружок»
09.30 Передача «Чистое сердце» (12+)
10.00 «Служа Родине»
10.25 «Все грани» с Анваром Багировым
11.00 «Диаспора»
12.00 Д/с «Архитекторы мостов» (12+)
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Человек и право»
14.10 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Морской батальон» (12+)
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.45 Д/ф «Смертельные искусства. Муай Тай» (16+)
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» (0+)
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 На виду. Шарип Шарипов (12+)
20.50 Х/ф «Сватовство гусара» (12+)

22.10 «Преступление и наказание» На свободу с аттестатом (16+)
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Спорт на канале (12+)
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Черная маска» (16+)
05.30 Х/ф «Жди меня»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым».
14.10 Т/с «Ясмин». (16+).
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин». (16+).
16.10 «За и против». (16+).
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Станица». (16+).
23.30 Т/с «Налет». (16+).
1.25 Х/ф «Пекло». (16+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Пекло». (16+).
3.30 «В наше время». (12+).
4.20 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Романовы. Царское дело». «Под сенью кремлевских орлов».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.30 «Вести - Москва».
11.50 «Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка». (12+).

16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.45 «Вести - Москва».
18.05 «Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Моя большая семья». (12+).
23.50 Фестиваль «Славянский базар - 2014».
1.45 Х/ф «Вызываем огонь на себя» (12+).
3.45 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели». (16+).
8.35 «До суда». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Прокурорская проверка». (16+).
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».

16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.55 Т/с «Одиссея сыщика Гурова». (16+).
21.50 Т/с «Курортная полиция». (16+).
23.35 «Сегодня. Итоги».
0.00 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
2.00 «Главная дорога». (16+).
2.40 «Дикий мир».
3.10 Т/с «Зверобой». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Сицилианская защита». (12+).
9.55 Д/ф «Александр Абдулов. Роман с жизнью».
10.35 «Простые сложности». Не было печали. (12+).
11.10 «Петровка, 38». (16+).
11.30 События.
11.50 «Постскриптум».
12.55 «В центре событий».
13.55 «Осторожно, мошенники!» Осторожно, работа! (16+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.10 «Городское собрание». (12+).

16.05 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи».
17.30 События.
17.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи». «Ночная тьма». (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 Город новостей.
19.45 Т/с «Робинзон». (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 События.
22.30 «Героин». Специальный репортаж. (16+).
23.05 Без обмана. «Консервированный кошмар. Рыба». Фильм 1. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.35 «Футбольный центр».
1.05 Тайны нашего кино. «Вий». (12+).
1.40 Т/с «Инспектор Линли». (Великобритания).
3.30 Д/ф «Охота на детей».

СТС

6.00 7.30 М/с
8.00 Т/с «Светофор». (16+).
9.00 Т/с «Светофор». (16+).
9.30 Т/с «Светофор». (16+).
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
11.00 Мелодрама «Привидение». (США). (16+).
13.30 6 кадров. (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.10 Шоу Уральских пель-

меней. Гори оно все... конем! (16+).
15.35 Шоу Уральских пельменей. Подал прошлогодний смех. (16+).
17.00 Т/с «Кухня». (16+).
18.00-19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Боевик «Трансформеры». (США). (16+).
23.40 6 кадров. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Ленинградский stand up клуб. (18+).
1.30 6 кадров. (16+).
1.45 Драма «Обыкновенная кознь». (Франция). (16+).
3.45 Т/с «Закон и порядок».

REN TV

5.00 Х/ф «Дело о Пеликанах».
6.00 «Званный ужин». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Смотреть всем!» (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
11.00 «Тайны мира с Анной Чапман»: «Топливо эволюции». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 «Смотреть всем!» (16+).
21.00 Т/с «Next 2». (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 «Адская кухня». (16+).
1.00 Т/с «Next 2». (16+).
3.00 «Адская кухня». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
7.00 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия». Свет и тени. Фильм 1.
10.00 «Сейчас».
10.30 Детектив «Убийство на Ждановской». (16+).
12.00 «Сейчас».
12.30-17.35 Т/с «Платина 2» (16+).

18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Сыновья любви». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. Волшебный порошок».
20.00 Т/с «Детективы. Паучиха». (16+).
20.30-22.25 Т/с «След. Момент истины».
0.10 «Защита Метлиной».
0.45-3.00 Т/с «Детективы».

КУЛЬТУРА

7.00 Канал «Евроныос».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель. Избранное».
11.15 Х/ф «Инквизиция»
12.10 «Линия жизни». Н. Симонян.
13.00 Д/ф «Асматы».
13.55 Д/ф «Раммельсберг и Гослар - рудники и город рудокопов».
14.10 Т/с «Две зимы и три лета»
15.00 «Новости культуры».
15.10 Спектакль «Последняя жертва».
17.50 Д/ф «Палка».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Острова». Лев Гулилев.
19.55 Восемь вечеров с Вениамином Смеховым. «Я пришел к вам со стихами... Николай Некрасов и Владимир Маяковский».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.05 Д/с «Как устроена Вселенная». (США).
21.50 Д/ф «Афинская школа. Гераклит».
22.15 Д/с «Она написала себе роль... Виктория Токарева».
23.00 «Новости культуры».
23.20 Х/ф «Инквизиция»
0.10 «Наблюдатель. Избранное».
1.05 Д/ф «Князь Потемкин. Свет и тени». Фильм 1.
1.35 Д/ф «Гюстав Курбе».
1.40 Д/ф «Полка».
2.50 Д/ф «Дэвид Ливингстон». (Украина).

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро. (16+).
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
8.00 Полезное утро. (16+).
8.40 Женская форма. (16+).
9.40 Умная кухня. (16+).
10.10 Летний фреш. (16+).
10.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
12.40 Д/ф «Ясновидящая».
13.35 Т/с «Династия».
14.30 Т/с «Женский доктор».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США). (16+).
19.00 Т/с «Не родись красивой». (16+).
20.40 Т/с «Доктор Хаус».
22.25 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Мелодрама «Приезжая». (16+).
1.25 Т/с «Доктор Хаус».
3.05 Т/с «Комиссар Рекс».

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым».
10.00 Параллельный мир.
11.00 Параллельный мир.
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Магия красоты. (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Касл». (12+).
20.20 Т/с «Касл». (12+).
21.15 Т/с «Секретные материалы». (16+).
22.05 Т/с «Секретные материалы». (16+).
23.00 Х/ф «Ловец снов». (США). (16+).
1.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
Профилактика.

21.00 Т/с «Моя большая семья»

вторник, 15 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Вести Дагестан
8.36-8.41 Вести - Дагестан
09.00 «Маданият» (на аварском языке)
11.30 Вести Дагестан
14.30 Вести - Дагестан
17.45 Вести Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Экономика
Инвестиции в республику
18.35 «Дагестан: Моя любовь и судьба». К 100-летию Шахрудина Шамхалова
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Вести - Дагестан

РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Смертельные искусства. Муай Тай»
09.40 «Диалоги о рыбалке» Швеция (12+)
10.50 Х/ф «Сватовство гусара» (16+)
12.10 «Преступление и наказание» На свободу с аттестатом (16+)
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Вдохновение»
13.25 Д/ф «Тайны и путешествия» (12+)
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Королева бензопилки» (12+)
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Союз племени ирокезов» (12+)
18.45 Передача на лакском языке «Аырчи ва аглыу»

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Бизнес Дагестана»
20.50 Мультфильм
21.00 «Время футбола» в прямом эфире
21.55 «Монолог» Тимур Мусаев - Каган
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Д/с «Архитекторы мостов» (16+)
23.40 Т/с «Сованна»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Под гипнозом»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Станица». (16+).
14.25 Т/с «Ясмин». (16+).
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин». (16+).
16.30 «Контрольная закупка».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Станица». (16+).
23.30 Т/с «Налет». (16+).
1.25 Х/ф «Привычка жениться». (16+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Привычка жениться». (16+).
3.45 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Романовы. Царское дело». «Вперед - к великой империи». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.30 «Вести - Москва».
11.50 «Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».

13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка». (12+).
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.45 «Вести - Москва».
18.05 «Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Моя большая семья». (12+).
23.00 Торжественная церемония закрытия XXIII Международного фестиваля «Славянский базар в Витебске». (12+).
0.15 Х/ф «Коммунальный детектив». (12+).
2.15 Х/ф «Вызываем огонь на себя» (12+).
3.50 Т/с «Закон и порядок 19». (США). (16+).
4.45 «Вести. Дежурная часть».

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели». (16+).
8.35 «До суда». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Прокурорская проверка». (16+).
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.55 Т/с «Одиссея сыщика Гурова». (16+).
21.50 Т/с «Курортная полиция». (16+).
23.35 «Сегодня. Итоги».
0.00 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).

ТВЦ

1.55 «Квартирный вопрос». Профилактика.
6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Доброе утро!»
10.00 Тайны нашего кино. «Вий». (12+).
10.35 «Простые сложности». Внебрачный сын. (12+).
11.10 «Петровка, 38». (16+).
11.30 События.
11.50 Х/ф «Назад в СССР» (16+).
13.50 «Доктор Ил...» Эректильная дисфункция. (16+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.15 Без обмана. «Консервированный кошмар. Рыба». Фильм 1. (16+).
16.05 Т/с «Миссис Брэдли». «Скорая смерть» (12+).
17.30 События.
17.50 Т/с «Миссис Брэдли». «Скорая смерть». (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 Город новостей.
19.45 Т/с «Робинзон» (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 События.
22.30 «Осторожно, мошенники!» Дачи: сезон обманов. (16+).
23.05 Без обмана. «Консервированный кошмар. Мясо». Фильм 2. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.35 Х/ф «Убить Шакала». (16+).
Профилактика.

СТС

6.00 М/с «101 далматинец».
7.20 М/с «Смешарики».
7.30 М/с «Русалочка». (6+).
8.00 Т/с «Светофор». (16+).
9.00 Т/с «Светофор». (16+).
9.30 Т/с «Светофор». (16+).
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
10.30 Боевик «Трансформеры». (16+).
13.10 6 кадров. (16+).
13.30 6 кадров. (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.05 Шоу Уральских пельменей. Агенты 07.
17.00 Т/с «Кухня». (16+).
18.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Боевик «Трансформеры». Месь подших».
23.50 6 кадров. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 6 кадров. (16+).

REN TV

5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Званный ужин». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Смотреть всем!» (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Территория заблуждений» с Игорем Прокопенко. (16+).
11.00 «Тайны мира с Анной Чапман»: «Завещание древних славян». (16+).

12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 «Смотреть всем!» (16+).
21.00 Т/с «Next 2». (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 «Адская кухня». (16+).
1.00 Т/с «Next 2». (16+).
Профилактика.

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
7.00 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия». Свет и тени. Фильм 1.
10.00 «Сейчас».
10.30-17.35 Х/ф «Михайло Ломоносов» (12+).
12.00 «Сейчас».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. По следам собаки». (16+).
19.30 Т/с «Детективы. Последнее доказательство».
20.00 Т/с «Детективы. Ночной звонок». (16+).
20.30 Т/с «След. Зимняя рыбалка». (16+).
21.15 Т/с «След. Игра на вылет». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Дневной снайпер». (16+).
23.10 Т/с «След. Двуликий Янус». (16+).
0.00 Драма «Авария - дочь мента». (16+).
1.55 Детектив «Убийство на Ждановской». (16+).
3.05 Х/ф «Михайло Ломоносов». (12+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныос».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель. Избранное».
11.15 Х/ф «Инквизиция» (Франция).
12.05 Д/ф «Бленхейм. Замок и парк герцога Мальборо». (Германия).

12.20 90 лет со дня рождения Махмуда Эсамбаева. Т/с «Женский доктор». (Украина). (16+).
12.50 Д/ф «Лао-Цзы». (Украина).
13.00 «Красуйся, град Петров!» Большой каскад Петергофа.
13.25 Д/с «Как устроена Вселенная». (США).
14.10 Т/с «Две зимы и три лета»
15.00 «Новости культуры».
15.10 Спектакль «Священный огонь».
17.10 Д/ф «Бруна-Бойн. Могильные курганы в излучине реки». (Германия).
17.30 Иржи Белоглаvek и Симфонический оркестр Пражской консерватории.
18.50 Д/ф «Васко да Гама». (Украина).
19.00 «Новости культуры».
19.15 80 лет Олегу Целкову. «Эпизоды».
19.55 «Большая семья». О. Волкова.
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.05 Д/с «Как устроена Вселенная». (США).
21.50 Д/ф «Афинская школа. Сократ».
22.15 Д/с «Она написала себе роль... Виктория Токарева».
23.00 «Новости культуры».
23.20 Х/ф «Инквизиция»
0.10 «Наблюдатель. Избранное».
1.05 Д/ф «Князь Потемкин. Свет и тени». Фильм 2.
1.30 «Махмуд Эсамбаев. Чародей танца».
Профилактика. ДОМАШНИЙ

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым». (12+).
10.00 Параллельный мир. (12+).
11.00 Параллельный мир. (12+).
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Магия красоты. (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража». (16+).
19.30 Т/с «Касл». (12+).
20.20 Т/с «Касл». (12+).
21.15 Т/с «Секретные материалы». (16+).
22.05 Т/с «Секретные материалы». (16+).
23.00 Х/ф «Мама». (Канада). (16+).
1.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.30 Х/ф «Инопланетный апокалипсис». (США).
3.15 Х/ф «Приключения Буратино».

Т/с «Кухня»

среда, 16 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ
8.05-8.08 Вести Дагестан
8.36-8.41 Вести Дагестан
11.30 Вести Дагестан
14.30 Вести - Дагестан
17.45 Вести - Дагестан
18.15 Реклама
18.20 «Влюбленный в Дагестан». Памяти Григория Сяйра
18.40 «Чтобы сохранить память о них» - Ученый химик Наби Магомедов
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Вести - Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрци ва агылу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Архитекторы мостов» (16+)
09.25 «Бизнес Дагестана»
10.05 «Время футбола»
11.00 Х/ф «Первая ласточка» (12+)
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/с «Мир природы»
14.00 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Есения» 1 с
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Есения» 2 с
18.25 Мультфильмы (0+)
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» (0+)
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «На виду» (12+)
20.50 «Час размышлений» (12+)
21.30 «Все грани» с Анвером Багировым

ром Багировым (12+)
22.00 «Новые сказки» (12+)
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Аутодафе» (16+)
00.00 Д/с «Архитекторы мостов» (16+)
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Рим, открытый город» (16+)
05.40 Х/ф «Адам и Хева» (12+)
ПЕРВЫЙ
5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Станица». (16+).
14.25 Т/с «Ясмин». (16+).
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин». (16+).
16.30 «Контрольная закупка».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 Д/ф «Сергий Радонежский. Заступник Руси». (12+).
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Станица». (16+).
23.30 Т/с «Налет». (16+).
1.20 Х/ф «Королевство».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Королевство».
3.30 «В наше время». (12+).
4.25 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Романовы. Царское дело». «Становление империи». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.30 «Вести - Москва».
11.50 «Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».

14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.45 «Вести - Москва».
18.05 «Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 «Моя большая семья».
0.35 «Конструктор русского калибра». (12+).
1.35 Х/ф «Вызываем огонь на себя» (12+).
3.20 «Честный детектив».
3.55 «Закон и порядок 19».
НТВ
Профилактика.
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая кровь». (16+).
10.50 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Прокурорская проверка». (16+).
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.55 Т/с «Одиссея сыщика Гурова». (16+).
21.50 Т/с «Курортная полиция». (16+).
23.35 «Сегодня. Итоги».
0.00 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
2.00 «Дачный ответ».
3.05 «Дикий мир».
ТВЦ
Профилактика.
12.00 Х/ф «Назад в СССР»
13.55 «Доктор И.» Новообразования на коже.
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.10 Без обмана. «Консер-

вированный кошмар. Мясо». Фильм 2. (16+).
16.00 Т/с «Миссис Брэдли». (Великобритания). (12+).
17.30 События.
17.50 Т/с «Миссис Брэдли». (Великобритания). (12+).
18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 Город новостей.
19.45 Т/с «Робинзон» (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 События.
22.30 «Линия защиты».
23.05 «Хроники московского быта. Трагедии звездных матерей». (12+).
0.00 События. 25-й час.
0.35 «Петровка, 38». (16+).
0.50 Т/с «Раследования Мердока».
2.45 Т/с «Исцеление любовью» (12+).
СТС
6.00 М/с «101 далматинец».
7.20 М/с «Смешарики».
7.30 М/с «Русалочка». (6+).
8.00 Т/с «Светофор». (16+).
9.00 Т/с «Светофор». (16+).
9.30 Т/с «Светофор». (16+).
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
10.30 Боевик «Трансформеры. Месть падших».
13.20 6 кадров. (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.10 Шоу Уральских пельменей. Агенты 0,7.
15.40 Шоу Уральских пельменей. По уши в ЕЭЭ.
17.00 Т/с «Кухня». (16+).
18.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 «Трансформеры 3. Темная сторона Луны».
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Ленинградский stand up клуб. (18+).
1.30 Х/ф «Рассвет мертвецов».
3.25 Т/с «Закон и порядок. Специальный корпус».
REN TV
Профилактика.
10.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).

Т/с «Пока станица спит»

13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы». (16+).
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 «Смотреть всем!» (16+).
21.00 Т/с «Next 2». (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 «Адская кухня». (16+).
1.00 Т/с «Next 2». (16+).
2.50 «Адская кухня». (16+).
4.30 «Следаки». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
7.00 «Утро на "5"». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Х/ф «Михайло Ломоносов» (12+).
11.05 Х/ф «Михайло Ломоносов» (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Х/ф «Михайло Ломоносов» (12+).
13.20 Х/ф «Михайло Ломоносов» (12+).
14.55 Х/ф «Михайло Ломоносов» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Х/ф «Михайло Ломоносов» (12+).
17.00 Х/ф «Михайло Ломоносов» (12+).
18.30 «Сейчас».

19.00 - 20.00 Т/с «Детективы».
20.30 Т/с «След. Недостойный наследник». (16+).
21.15 Т/с «След. Защищая счастье». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Уран». (16+).
23.10 Т/с «След. Диагноз: блондинка». (16+).
0.00 Комедия «Живите в радости». (12+).
1.30 Драма «Авария - дочь мента». (16+).
3.20 Х/ф «Михайло Ломоносов». (12+).
КУЛЬТУРА
Профилактика.
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель. Избранное».
11.15 Х/ф «Инквизиция».
12.05 Д/ф «Национальный парк Тингвэдир. Совет исландских викингов». (Германия).
12.20 Д/ф «Татьяна Вечеслова. Я - балерина».
13.00 «Красуйся, град Петров!» Царское Село.
13.25 Д/с «Как устроена Вселенная». (США).
14.10 Т/с «Две зимы и три лета».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Спектакль «Ретро».
17.35 Д/ф «Подвешенный паром в Португалете. Мост, качающий гондолы». (Германия).
17.50 Марис Янсонс и Сим-

фонический оркестр Баварского радио.
19.00 «Новости культуры».
19.15 Д/ф «Андрей Дементьев. Все начинается с любви...»
19.55 «Юрий Богатырев. Свой среди чужих». Вечер-посвящение в Доме актера.
20.35 Д/ф «Сакро-Монтеди-Оропа». (Германия).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.05 Д/с «Как устроена Вселенная». (США).
21.50 Д/ф «Афинская школа. Платон».
22.15 Д/с «Она написала себе роль... Виктория Токарева».
23.00 «Новости культуры».
23.20 Х/ф «Инквизиция».
0.10 «Наблюдатель. Избранное».
1.05 Д/ф «Князь Потемкин. Свет и тени».
1.40 «Pro memoria». «Отсветы».
1.55 «Фантазия по-американски для двух роялей».
ДОМАШНИЙ
6.30 Сладкие истории.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
8.00 Женская форма. (16+).
9.00 Одна за всех. (16+).
9.10 Сладкие истории.
9.40 Умная кухня. (16+).
10.10 Летний фреш. (16+).
10.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
12.40 Д/ф «Ясновидающая». (16+).
13.35 Т/с «Династия». (США). (16+).
14.30 Т/с «Женский доктор». (Украина). (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США). (16+).
19.00 Т/с «Не родись красивой». (16+).
20.40 Т/с «Доктор Хаус».
22.25 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Комедия «Женитьба Балззаминова». (16+).
1.15 Т/с «Доктор Хаус».
2.55 Т/с «Комиссар Рекс».
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым». (12+).
10.00 Параллельный мир. (12+).
11.00 Параллельный мир. (12+).
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Магия красоты. (16+).
13.30 X-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
18.00 X-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Касп». (12+).
20.20 Т/с «Касп». (12+).
21.15 Т/с «Секретные материалы». (16+).
22.05 Т/с «Секретные материалы». (16+).
23.00 Х/ф «Погоня». (США).
1.00 X-Версии. Другие новости. (12+).
1.30 Х/ф «Игра в смерть».
3.15 Х/ф «Лак для волос».

четверг, 17 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ
8.05 -8.08 Вести Дагестан
8.36-8.41 Вести Дагестан
09.00 «Турчидаг» (на лакском языке)
11.30 Вести - Дагестан
14.30 Вести - Дагестан
17.45 Вести - Дагестан
18.15 Реклама
18.20 «Мы» - Дети Донбасса в Дагестане
18.30 «Планета Культура»
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Вести - Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» (0+)
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Дети Дон Кихота» (12+)
10.20 «Все грани» с Анвером Багировым
10.50 «Аутодафе»
11.50 «Час размышлений»
12.30 Время новостей Дагестана
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «Труффальдино их Бергамо» 1 с (12+)
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Труффальдино их Бергамо» (12+)
18.45 Передача на аварском языке «Подагни глаламги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «На виду. Спорт» в прямом эфире

20.50 Мультфильм
21.00 «Поклоение» Ширбет Ракулиев (12+)
21.40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Плотина»
21.55 «Природа и общество» (12+)
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Колеса» (12+)
23.30 Д/с «Религии мира»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Белые волки»
05.30 Х/ф «Начало»
ПЕРВЫЙ
5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Станица». (16+).
14.25 Т/с «Ясмин». (16+).
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин». (16+).
16.30 «Контрольная закупка».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Станица». (16+).
23.30 Т/с «Налет». (16+).
1.20 Х/ф «Турне». (16+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Турне». (16+).
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Романовы. Царское дело». «Золотой век Российской империи».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.30 «Вести - Москва».
11.50 «Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
14.30 «Особый случай».
14.40 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».

15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.45 «Вести - Москва».
18.05 «Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Моя большая семья». (12+).
23.45 «Сергий Радонежский. Земное и небесное». (12+).
0.40 Х/ф «Хлебный день».
2.35 Х/ф «Вызываем огонь на себя» (12+).
НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели». (16+).
8.35 «До суда». (16+).
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Прокурорская проверка». (16+).
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.55 Т/с «Одиссея сыщика Гурова». (16+).
21.50 Т/с «Курортная полиция». (16+).
23.35 «Сегодня. Итоги».
0.00 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
2.00 «Дело темное». (16+).
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Координаты неизвестны». (12+).
10.05 Д/ф «Жанна Болотова. Девушка с характером». (12+).
10.55 «Простые сложности». Любовь и ботокс. (12+).

11.30 События.
11.50 Х/ф «Двойная фамилия». (16+).
13.35 «Доктор И...» (16+).
14.10 «Петровка, 38». (16+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.10 «Хроники московского быта. Трагедии звездных матерей». (12+).
15.55 Т/с «Миссис Брэдли». (Великобритания). (12+).
17.30 События.
17.50 Т/с «Миссис Брэдли». «Лавры и яд. Шерстяная годока». (Великобритания). (12+).
18.25 «Право голоса». (16+).
19.30 Город новостей.
19.45 Т/с «Робинзон» (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 События.
22.30 «Истории спасения». Волна-убийца. (16+).
23.05 Д/ф «Она не стала королевой». (12+).
0.05 События. 25-й час.
0.40 Х/ф «Повторный брак». (Франция - Италия - Румыния). (12+).
2.40 Т/с «Исцеление любовью» (12+).
3.35 Д/ф «Мужское обаяние Олега Ефремова». (12+).
4.25 Д/ф «Контрацептивы. Убийный бизнес». (16+).
5.15 Т/с «Из жизни животных» (Великобритания). (12+).
СТС
6.00 М/с «101 далматинец». (6+).
7.20 М/с «Смешарики».
7.30 М/с «Русалочка». (6+).
8.00 Т/с «Светофор». (16+).
9.00 Т/с «Светофор». (16+).
9.30 Т/с «Светофор». (16+).
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
10.30 Боевик «Трансформеры 3. Темная сторона Луны». (16+).
13.30 Т/с «Воронины». (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.10 Шоу Уральских пельменей. По уши в ЕЭЭ. (16+).
15.30 Шоу Уральских пельменей. В гостях у скалки. (16+).

17.00 Т/с «Кухня». (16+).
18.00 Т/с «Воронины». (16+).
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Т/с «Воронины». (16+).
20.00 Т/с «Кухня». (16+).
21.00 Боевик «Звездный десант». (США). (16+).
23.00 Шоу Уральских пельменей. Вялые паруса
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Х/ф «Джиперс Криперс 2». (США). (18+).
2.25 Драма «Голубая волна».
4.20 Т/с «Закон и порядок».
REN TV
5.00 «Следаки». (16+).
6.00 «Званый ужин». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Нам и не снилось»: «И создал Бог женщину...»
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Не ври мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 «Смотреть всем!» (16+).
21.00 Т/с «Next 2». (16+).
23.00 «Новости 24». (16+).
23.30 «Адская кухня». (16+).
1.00 Т/с «Next 2». (16+).
2.50 «Чистая работа». (12+).
3.50 «Адская кухня». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
7.00 «Утро на "5"». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Т/с «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
11.25 Т/с «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
12.00 «Сейчас».
12.30 Т/с «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
12.55-17.25 Т/с «Рожденная революцией».

Т/с «След»

15.30 «Сейчас».
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы».
20.30 Т/с «След. Команда - удалять». (16+).
21.15 Т/с «След. Место смерти изменить нельзя».
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Снеговик».
23.10 Т/с «След. Фруктовый пловдинок». (16+).
0.00 Комедия «Бабник».
1.25 Комедия «Живите в радости». (12+).
2.55 Т/с «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроноос».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель. Избранное».
11.15 Х/ф «Инквизиция».
12.05 Д/ф «Дом Луиса Баррагана. Миф о модерне». (Германия).
12.20 Д/ф «Что же желать? О чем тужить?»
13.00 «Красуйся, град Петров!» Дворец «Монплезир» в Петергофе.
13.25 Д/с «Как устроена Вселенная». (США).
14.10 Т/с «Две зимы и три лета».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Спектакль «Господа Головлевы».

17.50 Владимир Федосеев и БСО им. П.И. Чайковского в Золотом зале Musikverein.
19.00 «Новости культуры».
19.15 Д/ф «Татьяна Лаврова. Я - чайка... Не то. Я - актриса».
19.55 Оперные театры мира с Владимиром Малаховым. «Немецкая государственная опера».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.05 Д/с «Как устроена Вселенная». (США).
21.50 Д/ф «Афинская школа. Аристотель».
22.15 Д/с «Она написала себе роль... Виктория Токарева».
23.00 «Новости культуры».
23.20 Х/ф «Инквизиция».
0.10 «Наблюдатель. Избранное».
1.05 Д/ф «Князь Потемкин. Свет и тени». Фильм 4.
1.40 Д/ф «Лимес. На границе с варварами».
1.55 «Парад виолончелистов. Приношение М.Л. Ростроповичу».
ДОМАШНИЙ
6.30 Удачное утро. (16+).
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
8.00 Полезное утро. (16+).
8.40 Женская форма. (16+).

9.40 Умная кухня. (16+).
10.10 Летний фреш. (16+).
10.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
12.40 Д/ф «Ясновидающая». (16+).
13.35 Т/с «Династия». (США). (16+).
14.30 Т/с «Женский доктор». (Украина). (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США). (16+).
19.00 Т/с «Не родись красивой». (16+).
20.40 Т/с «Доктор Хаус».
22.25 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Комедия «Женитьба Балззаминова». (16+).
1.15 Т/с «Доктор Хаус».
2.55 Т/с «Комиссар Рекс».
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым». (12+).
10.00 Параллельный мир. (12+).
11.00 Параллельный мир. (12+).
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Магия красоты. (16+).
13.30 X-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
18.00 X-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Касп». (12+).
20.20 Т/с «Касп». (12+).
21.15 Т/с «Секретные материалы». (16+).
22.05 Т/с «Секретные материалы». (16+).
23.00 Х/ф «Черный лес».
0.45 Большая Игра. (18+).
1.45 X-Версии. Другие новости. (12+).
2.15 Х/ф «Грязный Гарри».
4.15 Х/ф «Игра в смерть».

пятница, 18 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-8.08 Вести Дагестан
8.36-8.41 Вести Дагестан
11.30 ВЕСТИ Дагестан
14.30 Вести -Дагестан
17.45 Вести - Северный Кавказ
18.05 Дежурная часть.
18.15 Реклама
18.20 Мир в вашем дому
18.40 Дагестан спортивный
18.55 Литературный ковчег
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Вести -Дагестан
РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Поданги г'амалги заманги»
07.50 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Архитекторы мостов» (12+)
09.30 «Колеса» (12+)
10.00 «Природа и общество» (12+)
10.30 Х/ф «Потерпевшие кораблекрушение»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/с «Мир природы»
14.00 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Пеппи Длинный-чулок» 1 с. (6+)
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Пеппи Длинный-чулок» 2 с. (6+)
18.05 Мультфильм
18.20 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана

19.55 Специальный репортаж

20.10 «Здоровье» в прямом эфире
21.10 Проект «Дагестанцы в Москве» (12+)
21.30 «Все грани» с Анвером Багировым
22.10 Время новостей. Криминал
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Зайчик» (12+)
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Ульзана» (12+)
05.25 Х/ф «Семеро смельж» (12+)

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
9.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Станица». (16+).
14.25 Т/с «Ясмин». (16+).
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин». (16+).
16.30 «Контрольная закупка».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 «Давай поженемся!»
19.50 «Поле чудес». (16+).
21.00 «Время».
21.30 «Точь-в-точь».
0.25 Д/ф «Билли Джджол. Окно в Россию».
1.50 Х/ф «Приключения Форда Ферлейна».
3.45 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+)
9.00 «Романовы. Царское дело». «Последний император. Русский урок». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.30 «Вести - Москва». (12+)
11.50 «Дежурная часть».

12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станица спит». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.45 «Вести - Москва».
18.05 «Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Х/ф «Как развести миллионера». (12+).
0.35 «Живой звук». (12+).
2.20 «Горячая десятка».

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели». (16+).
8.35 «До суда». (16+).
9.35 Т/с «Возращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возращение Мухтара». (16+).
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт. (16+).
14.30 «Прокурорская проверка». (16+).
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.55 Т/с «Одиссея сыщика Гурова». (16+).
23.45 «Евразийский транзит». (16+).
1.00 Т/с «Глухарь. Продолжение». (16+).
3.00 «Дикий мир».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Вас вызывает Таймыр». (12+).
10.05 Д/ф «Евгений Весник. Все не как у людей».
10.55 «Простые сложности». Куда уходит детство.
11.30 События.
11.50 «Героиня своего романа». (12+).

13.35 «Доктор И...» Желчно-каменная болезнь.
14.10 «Петровка, 38». (16+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.10 Х/ф «Одиссея капитана Блада».
17.30 События.
17.50 Х/ф «Одиссея капитана Блада».
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 Город новостей.
19.50 Т/с «Похождения нотариуса Неплицива».
22.00 События.
22.25 Комедия «Дживс и Вустер. Диета Вустеров». (Великобритания).
23.30 Х/ф «Китайская бабушка». (12+).

СТС

6.00 - 7.30 М/с.
8.00 - 9.30 Т/с «Светофор».
10.00 Т/с «Воронины». (16+).
11.00 Шоу Уральских пельменей. В гостях у скапки. (16+).

12.30 Шоу Уральских пельменей. Вялые паруса
13.30 6 кадров. (16+).
14.00 6 кадров. (16+).
14.15 Шоу Уральских пельменей.
15.30 Шоу Уральских пельменей.
17.00 Шоу Уральских пельменей.
18.30 Т/с «Воронины». (16+).
19.00 Шоу Уральских пельменей. Колідоры искусств. (16+).
21.00 Шоу Уральских пельменей. В ВУЗ не дуем!
23.00 Большой вопрос.
23.35 Студенты. (16+).
0.05 Комедия «Свидание моей мечты».

REN TV

5.00 «Адская кухня». (16+).
5.30 «Следаки». (16+).
6.00 «Званый ужин». (16+).
7.00 «Информационная программа 112». (16+).
7.30 «Смотреть всем!» (16+).
8.30 «Новости 24». (16+).
9.00 «Нам и не снилось».

«Секретное оружие вашего дома». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 «Засуди меня». (16+).
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не врй мне!» (16+).
17.00 «Не врй мне!» (16+).
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 «Тайны мира с Анной Чапман». «Великая тайна Золотой Орды».
21.00 «Странное дело»: «Генетики с других планет». (16+).
22.00 «Секретные территории»: «Запретный космос». (16+).
23.00 «Смотреть всем!»
0.00 Х/ф «Кошмар на улице Вязов». (США). (18+).
1.50 Х/ф «Красный угол». (Бельгия - Франция - Испания - Россия).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины». (16+).
7.00 «Утро на "5"». (6+).
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.30 - 17.40 Т/с «Рожденная революцией». Комиссар милиции рассказывает
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости 24». (16+).
20.00 «Тайны мира с Анной Чапман». «Великая тайна Золотой Орды».
21.00 «Странное дело»: «Генетики с других планет». (16+).
22.00 «Секретные территории»: «Запретный космос». (16+).
23.00 «Смотреть всем!»

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныос».
10.00 «Новости культуры».
10.20 Х/ф «Дон Диего и Пелагея».
11.20 Д/ф «Мария Блюменталь-Тамарина. Любимица Москвы».
12.05 Д/ф «Знамя и оркестр, вперед!»
12.30 «Красуйся, град Петров!» Павловский парк.
13.00 Д/с «Как устроена Вселенная». (США).
13.45 Х/ф «Гость».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Спектакль «Утинья охота».
18.05 Валерий Гергиев и Симфонический оркестр Мариинского театра.
18.40 Д/ф «Ваттовое море. Зеркало небес».
19.00 «Новости культуры».
19.15 Д/ф «Пути Сергея Радонежского».
19.40 Празднование 700-летия преподобного С. Радонежского. Трансляция из Сергиева Посада.
20.45 Х/ф «Два Федора».
22.10 «Искатели». «Тайны Дома Фаберже».
23.00 «Новости культуры».
23.20 «Большой джоз».

ДОМАШНИЙ

1.55 Д/с «Живая природа Франции». (Франция).
2.50 Д/ф «О. Генри».
6.30 Удачное утро. (16+).
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Полезное утро. (16+).
8.40 Бьет - значит любит.
10.40 Т/с «Великолепный век». (Турция). (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США). (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». (Турция). (16+).
22.45 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Х/ф «Орел и решка». (Россия - США). (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Коужховым». (12+).
10.00 Параллельный мир.
11.00 Параллельный мир.
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Магия красоты. (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
16.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
17.30 Д/ф «Гадалка». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
19.00 Человек-невидимка. (12+).
20.00 Х/ф «Быстрее пули». (США). (16+).
22.00 Х/ф «Кровавый алмаз». (США). (16+).
0.45 Европейский покерный тур. (18+).
1.45 Х/ф «Версия». (США). (16+).
4.15 Х/ф «Черный лес». (США). (16+).

Х/ф «Гранатовый браслет»

суббота, 19 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.05 Реклама
10.10 Порт-Петровские ассамблеи Юрия Медянки (Москва)
10.25 Юбилейный концерт Шерпув Заирбековой. Часть 2
10.55 Реклама
11.10 Вести -Дагестан
14.20 Вести -Дагестан
РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Здоровье»
09.50 Х/ф «Зайчик»
11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
12.00 Спектакль на табасаранском языке «Молла Насреддин» (12+)
14.00 Х/ф «Свадьба с приданым» (12+)
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Круглый стол»
17.45 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестанские миллионы» (12+)
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» (0+)
19.30 Время новостей Дагестана
19.50 Передача «Чистое сердце» (12+)
20.10 Проект молодых журналистов «Квадрат»
21.00 Концерт «Музыкальный майдан» (6+)
22.30 Время новостей Дагестана

22.55 Х/ф «Ссора в Лукашах» (12+)
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Портрет Доридана Грязя»
05.35 Х/ф «Беспокойное хозяйство» (12+)
ПЕРВЫЙ

5.10 Х/ф «Новый старый дом». (16+).
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Новый старый дом». (16+).
7.10 Х/ф «Нежданно-негаданно». (12+).
8.50 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Играй, гармонь любимая!»
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.55 Д/ф «Александр Ширвиндт. Главная роль».
12.00 Новости.
12.20 «Идеальный ремонт».
13.20 «Мгновения. Татьяна Лиознова». (12+).
14.25 Х/ф «Три тополя на Плющихе». (12+).
16.00 «Вышка». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.15 «Кто хочет стать миллионером?»
19.20 «Две звезды».
19.00 «Время».
21.20 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым».
23.00 «КВН». Премьер-лига.
0.50 Х/ф «Хищник». (18+).
2.50 Х/ф «Автора! Автора!»
4.55 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

4.50 Комедия «Три дня в Москве». (12+).
7.30 «Сельское утро». (12+).
8.00 «Вести». (12+).
8.15 «Вести - Москва». (12+).
8.25 «Язь. Перегрузка».
9.00 «Правила жизни 100-летнего человека».
10.05 «Моя планета» представляет. «Черные зем-

ли». «Луара. Замки у реки». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.10 Вести - Москва. (12+).
11.20 «Дежурная часть».
11.55 «Честный детектив».
12.25 Х/ф «Когда зацветет багульник». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Вести - Москва».
14.30 Х/ф «Когда зацветет багульник». (12+).
16.15 «Смеяться разрешается». (12+).
18.05 «Субботний вечер».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Х/ф «Надежда». (12+).
0.50 Х/ф «Польнь - трава окаянняя». (12+).
2.50 Муз. фильм «Ах, водевил, водевиль!» (12+).
4.15 «Комната смеха». (12+).

НТВ

6.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей» (16+).
8.00 «Сегодня».
8.15 «Золотой ключ».
8.45 «Их нравы».
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминим».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
10.55 «Кулинарный поединок».
12.00 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Своя игра».
14.10 «Следствие вели...»
15.00 Т/с «Двое с пистолетами». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.15 Т/с «Двое с пистолетами». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.25 «Самые громкие русские сенсации». (16+).
21.15 «Ты не поверишь!»

СТС

6.00 М/ф «Стойкий оловянный солдатик».
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро». (6+).
8.00 М/с «Макс Стилл». (12+).

21.55 Т/с «Гражданка начальница. Продолжение». (16+).
23.55 «Остров». (16+).
1.20 Жизнь как песня: «Непара». (16+).
3.05 Т/с «Зверобой». (16+).

ТВЦ

5.30 - 6.00 М/ф.
6.35 Х/ф «Миллион в брачной корзине». (12+).
8.30 «Православная энциклопедия». Душеполезные песни на каждый день. (6+).
9.00 Х/ф «Алые паруса».
10.30 Х/ф «Мимино».
11.30 События.
11.45 Х/ф «Мимино».
12.45 Х/ф «Китайская бабушка». (12+).
14.30 События.
14.45 «Петровка, 38». (16+).
14.55 Т/с «Парижские тайны». (Франция).
17.05 Х/ф «Эхо из прошлого». (16+).
21.00 События.
21.20 Прием комедиантов «Александр Ширвиндт - друг, учитель, собуйтливик». (12+).
23.15 Т/с «Мисс Фишер».
0.20 Детектив «Героиня своего романа». (12+).
2.10 Т/с «Исцеление любовью». (12+).
3.05 Д/ф «Зверский обман».
3.55 Д/ф «Самолет для Генсека». (16+).

СТС

6.00 М/ф «Стойкий оловянный солдатик».
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро». (6+).
8.00 М/с «Макс Стилл». (12+).

8.30 М/с «Флиппер и Лопака». (6+).
9.00 М/с «Макс. Динотеррор». (6+).
9.35 М/с «Смешарики».
9.50 М/ф «Спирит - душа прерий». (США). (6+).
11.15 Шоу Уральских пельменей. Как я провел это. (16+).
12.30 Шоу Уральских пельменей. Шагом фарш! (16+).
14.00 Шоу Уральских пельменей. Весь апрель - никому. (16+).
15.30 Студенты. (16+).
16.00 6 кадров. (16+).
16.30 Шоу Уральских пельменей. Колідоры искусств. (16+).
18.30 Боевик «Дети шпионов 4. Армагеддон». (США). (16+).
20.10 Боевик «Инопланетное вторжение. Битва за Лос-Анджелес». (США). (16+).
22.20 Шоу Уральских пельменей. Смешняги. (16+).
23.40 Большой вопрос. (16+).
0.15 Х/ф «Разрушение Лас-Вегаса». (США). (16+).
1.50 Т/с «Закон и порядок. Специальный корпус». (16+).

REN TV

5.00 Х/ф «Зимняя жара». (Бельгия - Франция - Испания - Россия). (16+).
6.00 Т/с «Туристы». (16+).
9.40 «Чистая работа». (12+).
10.40 «Организация Определенных Наций». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко». (16+).
15.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
19.00 Х/ф «Жмурки». (16+).
21.10 Х/ф «Бумер». (16+).
23.20 Х/ф «Бумер 2». (16+).
1.30 Х/ф «Жмурки». (16+).

REN TV

5.00 Х/ф «Зимняя жара». (Бельгия - Франция - Испания - Россия). (16+).
6.00 Т/с «Туристы». (16+).
9.40 «Чистая работа». (12+).
10.40 «Организация Определенных Наций». (16+).
12.30 «Новости 24». (16+).
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко». (16+).
15.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
19.00 Х/ф «Жмурки». (16+).
21.10 Х/ф «Бумер». (16+).
23.20 Х/ф «Бумер 2». (16+).
1.30 Х/ф «Жмурки». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.50 М/ф: «Как обезьянки обедали», «Попугай Кеша и чудовище», «Сказка о золотом петушке».
10.00 «Сейчас».
10.10 Т/с «След. Снеговик». (16+).
10.55 Т/с «След. Команда - удалить!». (16+).
11.40 Т/с «След. Урон». (16+).
12.25 Т/с «След. Недостойный наследник». (16+).
13.10 Т/с «След. Дневной снайпер». (16+).
13.55 Т/с «След. Зимняя рыбалка». (16+).
14.40 Т/с «След. Сладкий сон». (16+).
15.20 Т/с «След. Место смерти изменить нельзя». (16+).
16.05 Т/с «След. Защищая счастье». (16+).
16.55 Т/с «След. Игра на вылет». (16+).
17.40 Т/с «След. Формула любви». (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Хранитель». (16+).
20.00 Т/с «Хранитель». (16+).
21.00 Т/с «Хранитель». (16+).
21.55 Т/с «Хранитель». (16+).
22.55 Т/с «Хранитель». (16+).
23.55 Т/с «Хранитель». (16+).
0.50 Т/с «Хранитель». (16+).
1.50 Т/с «Хранитель». (16+).
2.45-7.05 Т/с «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает».

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныос».
10.00 Д/ф «Пути Сергея Радонежского».
10.35 Х/ф «Два Федора».
12.00 «Махмуд Эсамбаев. Чародей танца».
12.30 «Большая семья». Н. Крочковская.
13.25 «Пряничный домик». «Ажурный чуган».
13.50 Д/с «Невесомая жизнь». «Диалог с Диснеем».
14.20 Д/с «Живая природа Франции». (Франция).

РАДИО

ИСЛЕН, 14-ИЮЛЬ

12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 15-ИЮЛЬ

12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Карчи Дагустан».

АРБЕ, 16-ИЮЛЬ

12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 17-ИЮЛЬ

12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегилар».

ЖУЬМА, 18-ИЮЛЬ

12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 19-ИЮЛЬ

10.43 «Гьафтедин нети-жояр».
10.50 Концерт.
Гьяд, 20-ИЮЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

нозавра». (Южная Корея). (16+).
15.15 Х/ф «Ураган в Сизтле». (США). (16+).
17.15 Х/ф «Первый удар». (США - Австралия - Гонконг). (12+).
19.00 Х/ф «Мерцающий». (США). (16+).
20.45 Х/ф «Зона смертельной опасности». (США). (16+).
22.45 Х/ф «Быстрее пули». (США). (16+).
0.45 Х/ф «Вторжение динозавра». (Южная Корея). (16+).
3.15 Х/ф «Остров потерянных душ». (Германия - Дания - Швеция). (12+).

Х/ф «Польнь - трава окаянняя»

воскресенье, 20 июля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 10.20 Вести - Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа**
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» (0+)
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Ссора в Лукашах» (12+)
10.20 Тележурнал для детей «Хочу все знать»
10.30 Концерт ансамбля «Счастливое детство»
12.30 Мультфильм
13.00 «Наши дети» (6+)
13.25 «Красота 05.ru» (12+)
14.00 Х/ф «Каникулы Петрова и Васечкина. Обыкновенные и невероятные» (12+)
16.50 «Прогулки по музею» (6+)
17.30 Д/ф «Культура и искусство Дагестана» (12+)
18.05 «Скоро свадьба!» (12+)
19.00 «Служа Родине» (16+)
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news» (12+)

- 20.10** Х/ф «Клеопатра» (16+)
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Лопухи» (16+)
05.40 Х/ф «Неподдающиеся» (12+)
ПЕРВЫЙ
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Курьер». (12+).
8.10 «Служу Отчизне!»
8.40 М/с «Смешарики. Пинкод».
8.55 «Здоровье». (16+).
10.00 Новости.
10.15 «Непутевые заметки».
10.35 «Пока все дома».
11.25 «Фазенда».
12.00 Новости.
12.15 Д/с «По следам великих русских путешественников».
13.20 «Среда обитания».
14.20 «Что? Где? Когда?»
15.30 «Универсальный артист».
17.15 «Минута славы». (12+).
19.00 Х/ф «Восстание планеты обезьян». (16+).
21.00 «Время».
21.20 «Повторил!» (16+).
23.40 Х/ф «Замуж на 2 дня».
1.35 Х/ф «Коллективный иск».
РОССИЯ 1
5.50 Детектив «Анискин и Фантомас». (12+).
8.40 «Моя планета» представляет. «Астраханский заповедник». (12+).
9.10 «Смехопанорама».
9.40 «Утренняя почта». (12+).
10.20 «Вести - Москва». Неделя в городе. (12+).

- 11.00** «Вести». (12+).
11.10 «Про декор». (12+).
12.10 Т/с «Манна небесная». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Вести - Москва».
14.30 «Манна небесная».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 «Воскресный вечер»
22.50 Х/ф «Распутин». (12+).
0.30 Х/ф «Пикап. Съем без правил». (16+).
2.00 Х/ф «Ехали в трамвае Ильф и Петров». (12+).
3.25 «Правила жизни 100-летнего человека».

НТВ

- 6.00** Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
8.00 «Сегодня».
8.15 «Русское лото плюс».
8.45 «Их нравы».
9.25 «Едим дома».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Чудо техники». (12+).
10.55 «Кремлевские жены».
12.00 «Дачный ответ».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Своя игра».
14.10 «Следствие вели...»
15.00 Т/с «Двое с пистолетами». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.15 Т/с «Двое с пистолетами». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.25 Т/с «Грязная работа».
23.00 «Враги народа».
50 «Остров». (16+).
1.20 «Как на духу». (16+).
2.20 «Дело темное». (16+).

СТС

- 6.00** М/ф «Впервые на арене».
7.40 М/с «Пингвинок Пороро». (6+).
8.00 М/с «Макс Стилл». (12+).
8.30 М/с «Флиппер и Лопак». (6+).
9.00 М/с «Макс. Динотерра». (6+).
9.35 М/с «Смешарики».
9.45 М/ф «Тарзан 2». (США).
11.00 Снимите это немедленно! (16+).
12.00 Успеть за 24 часа.
13.00 Боевик «Дети шпионов 4. Армагеддон».
14.40 Шоу Уральских пельменей. Смешанги.
16.00 6 кадров. (16+).
16.30 6 кадров. (16+).
16.50 Боевик «Инопланетное вторжение. Битва за Лос-Анджелес». (16+).
19.00 Шоу Уральских пельменей. В ВУЗ не дуем!

ТВЦ

- 5.40** Х/ф «Альце паруса».
7.05 М/ф: «Карлсон вернулся», «Крашенин лис».
7.35 «Фактор жизни». (6+).
8.05 Т/с «Мамочки» (16+).

- 10.05** «Барышня и кулинар».
10.40 Д/ф «Олег Видов. Всадник с головой». (12+).
11.30 События.
11.45 Детектив «Смерть на взлете».
13.30 «Смех с доставкой на дом». (12+).
14.30 События.
14.45 «Приглашает Б. Ноткин». К. Новикова. (12+).
15.15 Х/ф «Лучший друг моего мужа». (16+).
17.20 Х/ф «Ты заплатишь за все». (12+).
21.00 «События».
21.20 Т/с «Вера». (16+).
23.15 Х/ф «Одиссея капитана Блада».

СТС

- 6.00** М/ф «Впервые на арене».
7.40 М/с «Пингвинок Пороро». (6+).
8.00 М/с «Макс Стилл». (12+).
8.30 М/с «Флиппер и Лопак». (6+).
9.00 М/с «Макс. Динотерра». (6+).
9.35 М/с «Смешарики».
9.45 М/ф «Тарзан 2». (США).
11.00 Снимите это немедленно! (16+).
12.00 Успеть за 24 часа.
13.00 Боевик «Дети шпионов 4. Армагеддон».
14.40 Шоу Уральских пельменей. Смешанги.
16.00 6 кадров. (16+).
16.30 6 кадров. (16+).
16.50 Боевик «Инопланетное вторжение. Битва за Лос-Анджелес». (16+).
19.00 Шоу Уральских пельменей. В ВУЗ не дуем!

- 21.00** Боевик «Я - четвертый». (США). (16+).
23.00 Триллер «Девушка с татуировкой дракона».
2.00 Т/с «Закон и порядок. Специальный корпус».
3.40 М/ф «Сказка о царе Салтане». (12+).

REN TV

- 5.00** Х/ф «Бумер». (16+).
5.50 Т/с «Провокатор». (16+).
9.40 Т/с «Стрелок». (16+).
13.30 Т/с «Стрелок 2». (16+).
17.15 Х/ф «13-й район: Ультиматум». (Франция).
19.00 Х/ф «Хранитель».
20.50 Х/ф «Схватка». (США).
23.00 Х/ф «Заражение».
1.00 Х/ф «Противостояние».
2.45 Х/ф «Истивские ведьмы». (США - Австралия).
7.50 М/ф: «Ну, погоди!», «Сказка о царе Салтане».
10.00 «Сейчас».
10.10 «История из будущего» с Михаилом Ковальчуком.
11.00 - 17.35 Т/с «Хранитель» (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00-1.05 Т/с «Хранитель» Профилактика.
5.00 Д/ф «Прототипы. Штирлиц». (12+).

КУЛЬТУРА

- 6.30** Канал «Евроњуэ».
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфириным».
10.35 Х/ф «Трое в лодке, не считая собаки».
12.45 «Сказки с оркестром. Х.К. Андерсен». «Гадкий утенок». Читает Е. Добровольская.
13.25 «Гении и злодеи». А. Алехин.

Х/ф «Трое в лодке, не считая собаки»

- 13.50** Д/с «Невесомая жизнь». «Герой своего мультвремени».
14.20 Д/с «Живая природа Франции». (Франция).
15.15 «Пешком...» Москва Екатеринбургская.
15.40 «Музыкальная кулинария. Верди и Эмилия-Романья».
16.35 «Искатели». «Загадочные документы Георгия Галона».
17.25 Д/ф «Тамбов. Провинциальная сказка».
18.05 Концерт авторской песни в Государственном Кремлевском дворце.
19.15 Д/ф «Олег Ефремов. Хроники смутного времени».
19.55 Х/ф «Три тополя на Плющихе».
21.10 Д/ф «Татьяна Лиознова. Дождь до светлой полосы».

ДОМАШНИЙ

- 22.05** Х/ф «Марат/Сад». (Великобритания).
0.00 Опера «Соловей и другие сказки».
1.35 М/ф «Ограбление по... 2».
6.30 М/ф.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
8.00 Полезное утро. (16+).
8.30 М/ф.
8.55 Летний фреш. (16+).
9.25 Комедия «Приключения желтого чемоданчика».
10.50 Т/с «Великолепный век». (Турция). (16+).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США). (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». (Турция). (16+).
22.45 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Драма «Сиделка».

- 1.30** Мелодрама «Самрат». (Индия). (16+).
4.05 Сладкие истории.

ТВ-3

- 6.00** М/ф.
7.30 Школа доктора Комаровского. (12+).
8.00 Х/ф «Украли зебру».
9.30 Х/ф «Легенда». (США). (12+).
11.30 Х/ф «Остров потерянных душ». (Германия - Дания - Швеция). (12+).
13.30 Х/ф «Первый удар».
15.15 Х/ф «Меридианский».
17.00 Х/ф «Зона смертельной опасности».
19.00 Х/ф «Вавилон нашей эры». (США). (16+).
21.00 Х/ф «Машина для убийств». (США). (16+).
22.45 Х/ф «Бойцовский клуб». (США). (16+).
1.30 Х/ф «Кровавый алмаз».
4.15 Х/ф «Украли зебру».

СПОРТ С 14 ПО 20 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 4.40** Футбол.
7.00 «Живое время. Панорама дня».
8.50 «24 кадра». (16+).
9.20 «Наука на колесах».
9.50 «Наука 2.0».
10.55 «Наука 2.0».
11.25 «Моя планета».
12.00 «Большой спорт».
12.20 Футбол.
14.40 «24 кадра». (16+).
15.10 «Наука на колесах».
15.40 «Рейтинг Баженова» Война миров. (16+).
18.15 «Большой спорт».
18.35 Футбол. ЧМ.
20.55 Водное поло.
22.05 «Большой футбол».
23.05 «Наука 2.0».
0.10 «Наука 2.0».
0.40 «Моя планета».
1.15 «24 кадра». (16+).
1.45 «Наука на колесах».
2.20 «Угрозы современного мира». Битая карта.
2.50 «Угрозы современного мира». Жизнь в мегаполисе.
3.25 «Диалоги о рыбалке».
3.55 «Язь против ед».
4.25 «Рейтинг Баженова».

ВТОРНИК

- 5.00** Х/ф «Господа офицеры: спасти императора».
7.00 «Живое время. Панорама дня».
9.05 «Моя рыбалка».
9.20 «Диалоги о рыбалке».
9.50 «Наука 2.0».
10.25 «Наука 2.0».
10.55 «Наука 2.0».
11.25 «Моя планета».
12.00 «Большой спорт».
12.20 Х/ф «Сармат». (16+).
16.00 «Большой спорт».
16.25 Водное поло.
17.35 «Освободители».
18.30 «Большой футбол».
22.45 «Большой спорт».
23.40 «Наука 2.0».
0.10 «Наука 2.0».
0.40 «Моя планета».
1.15 «Моя рыбалка».

СРЕДА

- Профилактика.
10.00 «Большой спорт».
10.20 «Наука 2.0».
10.55 «Наука 2.0».
11.25 «Моя планета».
12.00 «Большой спорт».
12.20 Х/ф «Сармат». (16+).
15.55 «Наука 2.0».
16.30 «Наука 2.0».
17.00 «Наука 2.0».
17.35 «Большой спорт».
17.55 Водное поло. ЧЕ. Женщины. Россия - Испа-

- ния. Прямая трансляция из Венгрии.
19.05 Х/ф «Задания особой важности: Операция «Тайфун»». (16+).
22.45 «Большой спорт».
23.05 «Наука 2.0».
23.40 «Наука 2.0».
0.10 «Наука 2.0».
0.40 «Моя планета».
1.15 «Полигон». Зубр.
1.45 «Полигон».
2.15 «Наука 2.0».
2.45 «Наука 2.0».
3.20 «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+).
3.50 «Рейтинг Баженова».

ЧЕТВЕРГ

- 4.35** Х/ф «Мы из будущего».
7.00 «Живое время. Панорама дня».
8.50 «Полигон». Зубр.
9.20 «Полигон».
9.50 «Наука 2.0».
10.25 «Наука 2.0».
10.55 «Наука 2.0».
11.25 «Моя планета».
12.00 «Большой спорт».
12.20 Х/ф «Сармат». (16+).
15.45 «Полигон». Авианосец.
16.20 «Полигон». Разведка.
16.50 «Полигон». Большие пушки.
17.20 «Полигон». Оружие победы.
17.55 Водное поло.
19.05 «Большой спорт».
19.25 Волейбол.
21.15 Х/ф «Шпион». (16+).
23.20 «Большой спорт».
23.40 «Наука 2.0». Основной элемент. Теория правды.
0.15 «Наука 2.0». Основной элемент. Человек азартный.
0.45 «Наука 2.0». Большой скачок. Иллюзии.
1.20 «Моя планета». Человек мира. Япония.
1.50 «Рейтинг Баженова». Самые опасные животные.
2.20 «Рейтинг Баженова». Человек для опытов.
2.55 «Полигон». Авианосец.

ПЯТНИЦА

- 3.25** Х/ф «Погружение».
7.00 «Живое время. Панорама дня».
8.50 «Рейтинг Баженова» Законы природы.
9.20 «Рейтинг Баженова» Война миров. (16+).
9.55 «Наука 2.0». На пределе. (16+).
10.25 «Наука 2.0». Непростые вещи. Соль.
10.55 «Наука 2.0». ЕХперименты. Пневматика.

- 11.25** «Моя планета». Неспokoйной ночи. Порту.
12.00 «Большой спорт».
12.20 Х/ф «Задания особой важности: операция «Тайфун»». (16+).
15.50 «Рейтинг Баженова». Молло быть хуже. (16+).
16.20 «Рейтинг Баженова». Человек для опытов. (16+).
16.55 «Рейтинг Баженова». Молло быть хуже. (16+).
17.25 «Рейтинг Баженова». Самые опасные животные.
17.55 Водное поло. ЧЕ. Женщины. Россия - Италия. Прямая трансляция из Венгрии.
19.05 «Большой спорт».
19.25 Волейбол. Мировая лига. «Финал шести». Прямая трансляция из Италии.
21.15 Фехтование. ЧМ. Трансляция из Казани.
22.00 «Большой спорт».
22.20 Х/ф «Викинг». (16+).
0.15 «Наука 2.0». На пределе. (16+).
0.45 «Наука 2.0». Непростые вещи. Соль.
1.15 «Наука 2.0». ЕХперименты. Пневматика.
1.45 «Моя планета». Неспokoйной ночи. Порту.
2.15 «Моя планета». За кадром. Вьетнам.
3.20 «Моя планета». Максимальное приближение. Макао.
3.50 «Моя планета». Максимальное приближение. Венгрия.
4.25 «Моя планета». Человек мира. Выборг.

СУББОТА

- 5.00** «Моя планета». За кадром. Узбекистан. Бухара. Эхо веков.
5.30 «Моя планета». Страна.ru.
6.05 «Моя планета». Максимальное приближение. Сардиния.
7.00 «Живое время. Панорама дня».
7.55 Футбол. ЧМ. 1/2 финала. Трансляция из Бразилии.
9.55 Футбол. ЧМ. 1/2 финала. Трансляция из Бразилии.
12.00 «Большой футбол».
12.20 «24 кадра». (16+).
12.55 «Наука на колесах».
13.25 «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+).
13.55 «Танковый биатлон».

- 16.05** «Большой футбол».
16.35 Х/ф «Три дня лейтенанта Кравцова». (16+).
20.25 Пляжный футбол. Евролига. Россия - Белоруссия. Прямая трансляция из Москвы.
21.30 Х/ф «Господа офицеры: Спасти императора». (16+).
23.30 «Большой футбол».
0.00 «Наука 2.0». На пределе. (16+).
0.30 «Моя планета». Человек мира. Мадейра.
1.35 «Моя планета». Максимальное приближение. Мальта.
2.00 «Большой футбол».
2.30 «Моя планета». За кадром. Тайланд.
3.35 «Моя планета». Неспokoйной ночи. Гонконг.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 4.50** «Моя планета». За кадром. Шри-Ланка.
5.25 «Моя планета». Максимальное приближение. Рига.
5.55 «Моя планета». Македония.
6.25 «Моя планета». Человек мира. Адыгея.
7.00 «Живое время. Панорама дня».
8.00 «Моя рыбалка».
8.25 «Язь против ед».
9.00 «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+).
9.30 «Рейтинг Баженова» Молло быть хуже. (16+).
10.05 Х/ф «Викинг». (16+).
12.00 «Большой спорт».
12.20 «Трон».
12.55 «Полигон». БМГП-3.
13.25 Х/ф «Обитаемый остров. Схватка». (16+).
15.40 Формула-1. Гран-при Германии. Прямая трансляция.
18.15 «Большой спорт».
18.40 Фехтование. ЧМ. Прямая трансляция из Казани.
21.00 «Большой спорт».
22.25 Волейбол. Мировая лига. «Финал шести». Прямая трансляция из Италии.
0.15 «Наука 2.0». Основной элемент. Теория правды.
0.45 «Наука 2.0». Основной элемент. Человек азартный.
1.20 «Наука 2.0». Большой скачок. Иллюзии.
1.50 «Наука 2.0». Опыты дилетанта. Под парусом.
2.25 «Моя планета».
2.55 «Моя планета».
3.25 «Моя планета».
4.00 «Моя планета».

ТНТ С 14 ПО 20 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

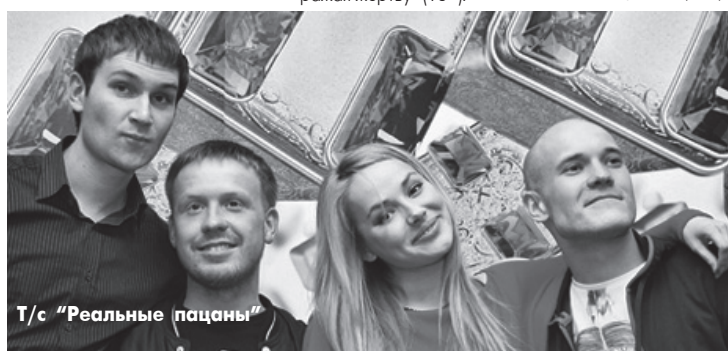
- 7.00-8.25** М/с
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Боевик «Медальон».
13.30, 14.00 Т/с «Универ».
14.30-19.00 Т/с «Деффчонки».
19.30 Т/с «Универ».
20.00 Т/с «Универ».
20.30 Т/с «Деффчонки».
21.00 Боевик «Мисс Конгениальность».
23.05 «Дом 2».
0.05 «Дом 2».
1.05 Боевик «Мисс Конгениальность 2: Прекрасна и опасна».
3.20 «СуперИнтуиция».
4.20 Т/с «Салон Вероники».
4.50 Т/с «Живая мишень 2».
5.45 Т/с «Хор». «Горшок с золотом» (16+).
6.40 Т/с «Саша+Маша».
19.00 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 Т/с «Реальные пацаны».

СРЕДА

- Профилактика.
14.00 Т/с «Универ».
14.30-19.00 Т/с «Интерны».
19.30 Т/с «Универ».
20.00 Т/с «Универ».
20.30 Т/с «Деффчонки» (16+).
21.00 Боевик «Рыцарь дня».
23.05 «Дом 2. После заката».
0.05 «Дом 2. После заката».
1.05 Х/ф «Сияние». (США).
3.25 «СуперИнтуиция».
4.25 Т/с «Салон Вероники».
4.55 Т/с «Живая мишень 2».

ЧЕТВЕРГ

- 7.00-8.25** М/с
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Боевик «Рыцарь дня».
13.35 «Комеди клуб. Лучшее» (16+).
14.00 Т/с «Универ».
14.30-19.00 Т/с «Интерны».
19.30 Т/с «Универ».
20.00 Т/с «Универ».
20.30 Т/с «Деффчонки» (16+).
21.00 Боевик «Рыцарь дня».
23.05 «Дом 2. После заката».
0.05 «Дом 2. После заката».
1.05 Х/ф «Сияние». (США).
3.25 «СуперИнтуиция».
4.25 Т/с «Салон Вероники».
4.55 Т/с «Живая мишень 2».

Т/с «Реальные

“Заз дагъларин вили зунжурар клан я...”

Жамиля ГАСАНОВА

Алай йисуз урусрин поэзиядин классик М.Ю. Лермонтов хайидалай инихъ 200 йис тамам хъун къейд-зава. И вакъидихъ галаз алакълалу яз, Дагъустандин ктабрин чапханади “Заз дагъларин вили зунжурар клан я...” тивар алаз, классикдин шииррин киватлал чапнава.

М.Ю. Лермонтован шиирар жуьреба-жуьре йисара Дагъустандин халкъарин члаларални таржума авунай ва и таржумайрикой хягъайбуру винидихъ тивар къунвай ктабда гъатнава.

Киватлалдиз сифте гаф кхейди шаир, публицист, вичини Лермонтован яратмишунрикой са къадар кхынар ва таржумаяр авунвай литератор, чи ватанзгъли **Арбен КЪАРДАШ** я.

Ктаб са шумуд къадал пайнава: сифте паюна М.Ю. Лермонтова Кавказдикий къенвай шиирар ва поэмаяр урус члалалди ганва, “М.Ю. Лермонтован шиирар Дагъустандин халкъарин члаларал” тивар алай къвед лагъай паюна авар, агъул, дарги, къумукъ, лак, лезги, ногъай, рутул, табасаран, тат, цахур члаларал авунвай таржумаяр гъатнава. Эхиримжи, пуд лагъай паюниз ганвай къили, “Дагъустандин таж - шаирдиз”, ам Дагъустандин халкъарин машгъур шаирри

М.Ю. ЛЕРМОНТОВ

Къакъатун

- Ша хъфимир, я жаван лезги, вун; Тади ийиз, вуч ава ватанда?
Дагълара - циф, шивни ви я юргъун;
Къилелла къав, ина гъал я умун -
Зазни гъаф вун къланда!..

Алудна жал ярари экуьн са
Женнетдин къве йифни ви рикелай;
Зав паяр гъач; кесиб я муьскълун са,
Амма ганва зазни руьгъ эркин са,
Ви руьгъ хъгин, экв алай.

Чимел юкъуз атанай вун иниз,
Ви япунжи къеженвай, чин -
пашман...
Бес къенин югъ, рагъ авай ик! экуьз,
Клан яни ваз зун патал чулавиз,
Чимел ийиз даиман?

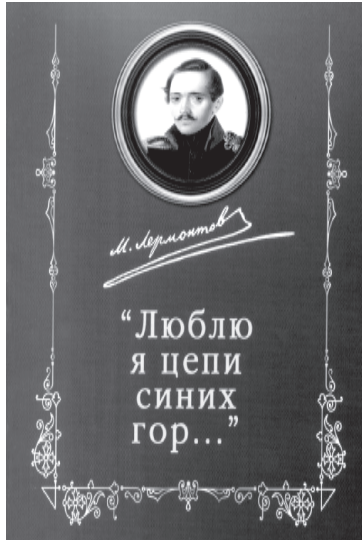
Килиг: къуд пад дагъларин я
циргьер,
Пагъливанар хъиз ава, къургъариз;
Ярар, кулкус абурун я пекер;
Чун азад я: - куьз физва ви вилер
Маса чилин яргъариз?

Гъина чун клан ятла, гъам я ватан;
На лагъанай: играми къве вил мад
Хъуьредач ваз дугунра ви патан.
Са югъ амуьк захъ галаз,
са сят къван.
Яб це тлун заз! Тек са сят!

- Амач гила захъ ватан ва дустар,
Амайди са гапур я, садни шив;
Ви ашкъида хъанай зун бахтатар,
Амма вавай къуна зун акъвазар
Ийиз жедач накъварив.

Къисасдин къин къунва за,
руьгъ залан
Хъана къекъвез, йисар физ гъаф я.
За ивидай тавунмаз зи душман
Гъич садазни лугъудач: вун я клан.
Гъалала: им зи гаф я.

Дертлу уьмуьр кланзава заз,
Бахт, муьгъуьббат галачир.

Лермонтован яратмишунрикой авунвай веревирдериз, къилдин макъалайриз, ахтармишунриз бахшнавайди тестикъзава.

М.Ю. Лермонтовав Кавказ, Дагъустан гъаф кландай. И карни ада Кавказдиз бахшнавай къван шиирри, прозадин эсеррини субутзава.

XIX асирдин юкъвара Лермонтов шаир хъиз Дагъларин уьлкведа машгъур хъанай. И кардикий “Заз дагъларин вили зунжурар клан я...” киватлалда гъатнавай эсеррини хъсандиз лугъузва. Ик! лезгийрин машгъур шаир **Алирза САИДОВА** таржума авунвай М.Ю. Лермонтован “Кавказдиз” тивар алай шиир

Кстахарна абру зи маст,
Пелел бириш гъаначир.

Динжвилдин циф авур чукур
Рахшандчийри, хар гуьгъуьл.
Куьз я шаир азаб такур?
Турфан тежер куьз я гъуьл?

Клан я адаз уьмуьр тухуз
Къайгъуйра, чан ийир буш.
Цавун ванер маса къачуз,
Ам гъавайда сейли туш.

Елкен

Лацу жезва ялгъуз елкен
Гъуьлуьн вили гъуьмедай.
Куьз гадарна хайи уьлкве?
Вуч клан я яд уьлкведай?

Лепе къугъваз, гарув гва уьфт,
Гиг-тар - къат жез, члигъзава.
Бахт кланзавач адаз, гъайиф!
Бахтуникой цуьхтзавач.

Аби хвал ква кланик адан,
Къилел - ракъин къизгъинвал.
Вич ам туьнт я, клан яз тлурфан,
Гъвай хъиз адав секинвал.

Хенжел

Заз клан я вун, гъулдан-хенжел,
багъриди,
Гъам экуь, гъам къайи юлдаш,
сересди.

Къисас патал гатана вун гуржиди,
Чарх гана ваз дяве патал чергесди.

Лацу гъил тир вун зи гъиле вугайди,
Къакъатдайла, рикел хуьнин
лишан яз.

Иви тушир эвелдай вал къвахъайди,
Экуь нагъв тир - азиятдин
мержан яз.

Чулав вилер, зал атлумай яргълди,
Ацланвайла гъаумунив, сир
хъичизвай,

Ви тия хъиз, лигимдайла вич цалди,
Гагъ туьхуьзвай, гагъ цларцлар гуз
куькълузвай.

диз вил вегъин бес жезва, урусрин шаир Кавказдал гъикъван ашукъ тиртла ва ада вичин девирдин гъакъкъат, чи дагълара арадал атай гъахъсуз иви экъичунар, гъихътин шиклралди къалурзаватла субут хъун патал. И шиир, чи фикирдалди, къенин юкъузни вичин метлеб квадар тавунвайбурукай сад я:

**Къавкъаз, яргъл тир уьлкве!
Азадвилдин къеб!**

**Вунни къунва дяведи,
Суза хъанва деб!..**

**Мичли тир ви мензилриг
Агакъдатла ман**

**Зунжурин къизилприн,
Баркалладин ван?..**

Лермонтован яратмишунар Дагъустандин халкъарикай сад тир лезгийрин уьмуьрдихъ ва яшайишдихъ галазни алакълалу я. Ам 1837-йисуз Къубада Шамилан терефдал алай лезгийри къарагъарай бунтунин шагъид хъанай. Лермонтован шииратда лезгийрин яшайишдихъ галаз алакълалу тир яратмишунар иллаки А. Къардаша ва А. Мирзабекова мукъуьфдивди ахтармишнава.

И киватлалдин къетненвал мадни квекай ибарат я лагъайтла, икъван члалалди акъатай М.Ю. Лермонтовав бахшнавай ктабрикой сифте яз гъвечли халкъарин члаларал авунвай таржумаяр ганва. Идалай гъейри, са шумуд кас цийи таржумачийрин, шаиррин тиварарни гъатнава.

Вун ганва заз ашкъидин лал
лигем яз,

Рекъевайдаз чешне я вун,
хийир гъиз:
Дегиш жеч зун, жеда руьгъдал
мягкем яз,

Вун хъиз жеда, зи ракъун дуст,
гъа вун хъиз.

Ахвар

Дагъустандин чуьлда нисин
зегъемдик
Ярх хъанвай зун, къах яз, гуьлле
хура куз;
Дерин хиряй гум акъатиз
бегъемдиз,
Стлал-стлал иви физвай ара гуз.

Зун текдиз ярх хъанвай ифей
къумадал,
Къуд пад дарна къунвай тик-тик
рагари,
Хъипи синер куз ракъинал алай
звал,
Зунни кузвай - амма къунвай
ахвари.

Ахварайни багъри пата экверин
Парпар алай нянин дем заз
аквазвай.

Жаван сусар, тажар алай
цуькверин,
Шад ихтилат ийиз, закай рахазвай.

Сад, суьгъбетдик экеч! тийиз,
чарадиз
Ацукънавай ана, къуна гъамари.
Тухванватла чизвай тек са худадиз
Адан жегъил руьгъ гъи гъарик!
ахвари;

Дагъустандин дугун адаз аквазвай;
Ана адаз таниш мейит хъанвай
къах;

Адан чулав хиряй гум физ авазвай,
Къайи жезвай иви шуькълуьз ийиз
къвахъ.

Дильмира АШУРБЕГОВА

Гъурбат

Ватандивай, архадивай
къакъатна,
Шак алачиз, зун гъурбатдиз
акъатна.
Лугъун, валлагъ, гъурбат жедач
риклиз хуш,
Хайи Ватан хътин зат! гъич авай
туш.

Рикел хкъез вахни стха, аялар,
Рикле гъатна агъзур жуьре
хиялар.
Йифиз месел эцигайвал за
къил зи,
Ацлудай хъи накъваривди
къве вил зи.

Агъ, гъурбатдин гъавани заз
залан я,
Вич лагъайтла, риклиз къайи
къалан я.
Хъвайитлани адан шуьрбет
кълугъуь тир,
Заз ам къелен яд хъиз жеда
уькълугъ тир...

Зул

Гад акъатна, гъар зул атай
береда,
Пагъ, вуч иер аквада чи дереда.
Багъларавай ични чуьхвер,
уьзюьмар,
Гъар са тарцел хъанва ажеб
куьзюьмар.
Шад хурам я тамар, къамар,
яйлахар,
Гъар жуьредин рангарив гва
дамахар.

Жамил ЮНУСОВ

Гатфар

Къаткиз-къарагъиз акъудна
вахтар.
Хъуьтлун а яргъи йифер
амач мад.
Ингъе атанва баркаван гатфар,
Вахтунда кус, къарагъдайвал
фад.

Низ ақуначтла пакаман сегьер,
Гатфарин йикъан чир жедач
къадир.

Эгер клан ятла къачуз бул
бегьер,
Эгеч! къвалахрив, темпелвал
мийир.

Вични эвичда сифте дередиз.
Чан гъана алем ийида къвачин.
Экъечда винел, хъуьрез
гъвергъвердиз,
Диде хъиз къару баладал вичин.

Гъикъван гуьрчегдиз аквазва
дере,
Цуьквер я якъин гатфарин абур.
Пехъи хъанва вац!, гъакъ тийиз
къере,
На лугъун адан квахънава
сабур.

Гъеле бегъемдиз къацу хъанвач
дагъ,
Муркни алама цларцлар гуз
вирел.

Гитин къиливай гекъечзава
рагъ,
Ракъуриз сифте нурад
зи хуьрел.

Экия хъанва гуьрчег гамар
чилерал,
Тара туна храй хътин гъилерал.
Хуш я риклиз бегьерлу зул
атайла,
Квалер, хуьрер берекатдив
ацлалла.
Къуьдни гатфар, гадни клан я зул
галаз,
Амма даим берекатрин дул
галаз.
Зул, на гайи бул-бегьердин
берекат,
Кватла куьтыгъ жезвач лугъуз
гъерекат.
Шад яз халкъдин акур члалуз
гъалар заз,
Дильмиради кхейди я члалар,
ваз!

Сабур ая, Дильмира

Ахварикай йифиз кватай
члалуз зун,
Нагъв вилеллаз килигайла
цавуз зун.
Аллагъ завди цаварилай
рахана:
- Сабур ая! Сабур ая! Сабур на, -
Цава авай экуь варз заз
къалуьна,
Душманд вилик къил агъузмир
лагъана.

Аллагъди хуьй, завал такуй
веледриз,
Хва-стхадиз ва гъакни мад
эвледриз.
Эх тежедай дердерин тлал гайи
заз
Куь фитнейрин ақурай руьхъ
кайи заз.

Зун къарайсуз авунвай, ик! туна
къал,
Куь эхир къил гъик! жеда тла,
къве чакъал?
Чи арада авай гуьрмет
члурзавай,
Экуь дуьнья заз мичли тир
сурзавай.

Мецел фитне алаз гъа и
тегьерда,
Гъик! ийизва кап! йикъа вад
сеферда?
Сад Аллагъди тада гъа куьн
азаб гуз,
Эхиратда тежедайвал жаваб гуз.

Цлранватлани, живеди вичин
Къузайрал тунва чил хъиз
рагъу пас.

Сифте марфади
чуьхвенмазди чин,
Къвазда алуклай хъиз къацу
либас.

Экуьн ярариз килигзава зун.
На лугъун къил я уьмуьрдин
абур.

Рагъ эхгисайла мичли тагъ
цавун,
Вяде хъиз я къве вил акъал
хъувур.

Амма гатфарин йифни кваз
риклиз
Чими я, акваз тахъайтлан
гъетер.

Чулав булутар, амбар жез,
чиклиз,
Куькълурда цава алпанди
эквер.

Пагъ, зи рик! ала гугрумрин
ванцел,
Вун къвезва лугъуз гузвай шад
хабар.

Акадайла марф экъечда
къецел,
Гуя гатазва муьгъманди дакар.

Вуч сир аватла яраб гатфарихъ,
Алахъай югъ хъиз ачух я
гъуьгъуьл.

Цигел тир хъуьтлугъз лейсан
марфарихъ,
Тебиат цийиз хъижезва
жегъил.

АБАСОВА Фазила Мегьамедовна 1950-йисуз Мегьарамдхуьруьн райондин Гилийрин хуьре муаллимдин хизанда хана. 1969-йисуз хуьруьн юкьван школа куьтыягна ва ДГУ-дин филологиядин факультетдик (урус ва Дагьустандин халкьарин члаларин отделеидик) экейна. 1975-йисалай хайи хуьруьн юкьван школада кваллахзава. Ада гьикаяяр 1969-йисалай кхьиз эгечина. Фазила муаллимдин гьвечли гьикаяяр хайи члал акьатзавай журналра ва газетра чапзава. Абур чи яшайишдай, адетдин ийкьан кьайгьуйрай кьачунвай, чпик насигьат гунин тах квай гьвечли зарисовкаяр я.

Уьмуьрдай кьачунвай шикилар

Фазила АБАСОВА

"Регишлу" судья

Шуьмьгар, шуьмьгар, шуьмьгар... - Сивихь атанвай ризкь пучна жеч хьи, кватна кланда. - Август вацран эхиримжи ийкьара япара авай ван гьа им тир. Кватна кланда - клан хьналди кар тукьуьзва жал?! Ни кватнда? Диде агакьзавач: кваллини куьтыгь тежедай дердиярни авуна, тлуьнхьунни гьазурна, салан кваллахарни гьадан хивез вегин дуьз кьезвеч эхир! Бес ни кватрай и шуьмьгар? Гьелбетда, аялри, Уьмерани Гуьллера, бубадихь галаз.

Ингье башламышна абур шуьмьгар кватлиз: бубади тарар юзурзава, Уьмерани Гуьллера кватлзава. Кватлзава гьа ашкьидалди, гьатта ни гзаф кватлдатла лугьуз, гьуьжетарни ийизва. Са арадилай Уьмера шандакьар ийиз эгечина: гагь адан юкь тла хьана, гагь адан кьвачиз цаз фена, гагь адан виле са вуч ятлани акьуна. Эхирни кьвачел алай калушри кьвач язава, абур дегишарна кланзава лагьана хьфей Уьмер "квахьна". Са сят, кьве сят, пуд сят... Са затни тахьай хьиз хтай Уьмера Гуьлпераз лугьуззава:

- Куьне гилани куьтыгьайди тушни? Икьван гагда куьне вуч авурди я?

- Чан хва, - лугьузза бубади, - вун кьил кьакьудна 3 сятда квахьнани? - квахьна. Им члуру кар тирди ваз лап хьсандиз чизва. Чуру кардихь шакуз жазани галайди ваз якьин я. Ваз школада обществознание кьезва кьван. Гьавилий "судди" ваз икьтин кьарар акьудзава: зунни Гуьллер кваллиз хьфиди, амай вири шуьмьгар вуна текдаказ кватлда.

- Дах, вун гьахь туш, - башламышна Уьмера. - Закондал амал авуртла, ада члуру кар авур кас кваллахдивай азад авун истемиззава эхир.

- Законди гьакл истемиззава – вун гьахь я. Амма зун "регишлу" судья я. За вун неинки "кьуллугьдал" тазва, гьакл и "кьуллугьдин" куьлуь-шуьлуь кваллахарни (экьетлун ва кьурурун) ви хиве твазва.

"Кардик квай" маша
В-у-у-в, я алапат, Магьират мад итимди машадкай авунвалда. Регьузман инсанриз. Уьмуьр ик фидани мегер? Кье кьуьзуь кьилихьди гатун... Им гьи девир я? Эхзава кесибди...

Са сеферда Магьиратан итим Шихкерим лап месе гьатдайвал азарлу хьана. Адет тирвал, начагда кьил члугваз мукьва-кьили, кьуни-кьунши кьезва. Ингье и сеферда Шихкериман патав адан мирес Халил вичин кайванини галаз атана. Ичи гьилив ваь гьа! Ацлай сумкадив, гьатта верчни клане тунвай аш авай курни гваз. Жузун-качузун. Суьгьбетар. Хьфиди вахт хьайила, "гежехийирар" лагьана, Халил кьарагьна.

Меселай Шихкеримаз вичин папа мугьманрин сумкадив ичи кур хьивгьезвайди акуна. "Магьират, - лагьана ада, - ацлана атай сумка ичиз рахурун – им кутуг тавур кар я эхир. А вуна ичиз хтур куруна кланик галай квалле авай чрай кицикьрай хтур".

- А квалле экв авач.
- Ятла мукьуь квалле авайбурукай тур.
- Гьанани амач.
- Бес абур гьиниз фена?
- Кац тухвана.
- Хва кьин тавурдан маша, - лагьана

Шихкерима, кваллини пиле авай машадиз килигна, - вун гьа "кардик хьана" кланда, тахьайтла папалай залпанд алатда. Ахпа адаз лугьур-талгьур, хатур-гьуьрмет вуч зат ятла, чиз амуькдач.

- Гьум-м-м, - мурмурна Халила вичин кайванидиз, - маша Магьирата гьакл гьавайда акьазвайди тушир кьван, ам ада вичи кьазанмишнавай "савкьат" я.

Чир жедайди туш

XX асирдин 70-йисар. Назперидин руш Назанидин мехьер. Мукьва-кьилири, ярадустари чемоданар гваз Назперидин кваллихь еримиззава. А вахтунда гила хьиз тушир гьа! Исаятда конвертда пул туна вице, гьана вири ава: жигьизар, ширинлухар, фар...

А члавуз... Мехьер жагьайдан талуькьсари тухузвай рушаз верчер, уьндьушкаяр, тланурдиз яна кьатай фар, шуьреяр, синириз яна иситаяр, жигьизрикай рахайтла, нерин ягьлухрилай эгечина сун гуьлуьтрилай жечина. Ингье Назперидин чемоданар сад-садахь ийиз тади квай: нисиналди рушан сандухар гьазурна куьтыягна кланзавай. Нубатдин сумка ахьагьайла, Назпери кьурана: ана вечерен са кьвач арада аваз тили фу авай. Ихьтин алапат Назперидиз вичин яшинда акун анихь амуькрай, эсилла гьич ванни хьайиди тушир.

- Им лап яганат я гьа! - гьарай акьатна адай. - За и ламран рушаз руш тухудайла, тланурдиз фар, шуьреярни ягьайла, уьндьушкани тукьурла, са вижевай кьалуниз иситлани ягьайди тир эхир. Жигьизрикай зун мад рахан тийин. Ву-у-у-в, я алапат. Инсанриз регьузманч.

- Зун айиб тахьуй, - лагьана Назперидин патав ацукьнавай адан дидеде, - вуна лугьузвай ламран руш Изафатаз вуна гьисабай кьван затлар тухунин себеб вуч тир? Ам ви мукьва-кьили тирни, кьунши тирни, я тахьайтла яр-дуст тирни? Изафатан итим вилик-кьилик галайбурукай я лугьуз, тушни? Чан дидеде Изафат, ажеб вуна зи Назперидиз кар кьуначни? Ваз, Назпери, им тарс хьурай - талуькь тушир инсанриз вуна хатур авуналди, адаз чир жедайди туш. Клантла вуна кула яхь - адаз ви кьадир авач.

"Рахаз тийижи" кьунши

Кье кьунши сад-садахь галаз рахан тийиз са шумуд ийс алатнавай. И вахтунда са кьуншидин аялни чьехи жезва, члалал кьезва. Хьелзавай кьунши абурун кье-целай фидайла, аялди лугьузза

- Бах, бах, и халадиз рахаз чидайди туш-е-е.

Биши туш, япарал

залан я
Духтурханада лордин нубатда кье агьсакьал ван ацалтна рахазвай. Сада мукьуьдаз лугьузза:

- Зун япарал залан я, вун - биши.
- Тафават ина гьихьтинди ава?
- Бишидаз япарал далдамар гатайтлани ван кьведач, заз лагьайтла, - ван кьезва.
- Яда, на япарал лугьузвани? Накь чи кьуншидал мехьер алай. Заз са жизви далдамдин ван кьезвай эхир.
- Ятла, вунни япарал залан я, биши туш.

Руьгьдин хазинаярин кьайгьуда

ЦИЙИ КТАБАР

Жамиля ГЬАСАНОВА

"Илим - Дагьустан" твар алай Махачкьаладин чапханада алай йисуз профессор Гьажи Гьуьсейнович Гашарован уьмуьрдин ва яратмишунрин рекез бахшнавай "Руьгьдин хазинаяр жагьурзавайди ва ахтармишзавайди" твар алай ктаб чагдай акьатнава. Ктаб Дагьустандин госуниверситетдин филологиядин факультетдин Дагьустандин халкьарин литературайрин кафедрин кьарардалди чапдиз гьазурна. Автор литературовед, шаир Азиз МИРЗЕБЕГОВ, рецензент филологиядин илимрин кандидат С.А. БЕДИРХАНОВ, илимдин редактор филологиядин илимрин доктор К.Х. АКИМОВ я.

Ктабда макьалаяр урус ва лезги члаларалди гьатнава. Ам са шумуд кьилиз пайнава: "Профессор Гьажи Гашарован уьмуьр ва яратмишунар", "Гь. Гашаров пресседин гьузгьуда", "Виликан студентри Гь. Гашаровакай", "Гь. Гашарован диссертациядикай алимрин фикирар", библиография. Эхиримжи паюна профессор Гь. Гашарован архивдай адан уьмуьрди хь галаз алакьалу шикиларни ганва.

Гьажи Гьуьсейнович Гашарова лезги литературада илимдин девлетлу ирс арадал гьанва. Ктабдин автор А. Мирзебегова гьахьлудаказ кьейдзавайвал, профессор Гь. Гашаров милли литературоведенида машгьур хьайи вичин ватангьилияр тир Гьажибег Гьажибегова, Агьед Агьаева, Назир Агьмедова, Фируза Вагьабовади ва ик мад са кьадар алимрин арадал гьайи гегьен ирс давамарзавайбурукай сад я.

Алим Гь. Гашарова цудралди лезги шаиррин, гьикаятчийрин, драматургрин, критикрин ва литературоведрин яратмишунар ахтармишна, абуркай макьалаяр, очеркар ва монографияр кььена, чагдай акьуднава. Мектебар, колледжар ва университетар патал программаяр, учебникар ва хрестоматияр арадал гьанва. Лезги фольклордин ва эдебиятдин антологияр тукьлуьрна, чапнава. Виликан девиррин ашукьрин, шаиррин ва литературоведрин эсерар жагьурна, абур сифте гаф ва баянарни галаз ктабар хьиз акьуднава.

Ктабдин авторди гьахьлудаказ кьейдзавайвал, Гьажи Гьуьсейнович илимдин кваллах адан муаллимвилин кваллахдикай чара ийиз жедач. Ам Дагьустандин госуниверситетдин профессор я. Саки 49 йис я ина кваллахиз. Илимдин кваллахра вичи кьазанмишай агалкунар ада университетдин аудиторийризни гьизва, кьейдзава Азиз Мирзебегова.

» Азиз Мирзебегован ктаб Келайла, чаз мад сеферда Гьажи Гьуьсейнович Гашарова лезги халкьдин медениятдик, эдебиятдин илимдик кутунвай пай зурбади ва вичихь тешпигь авачирди тирди субут жезва

Лезги литературадин методистрин арадани Гьажи Гьуьсейнович хкатна хьиз акьазвай алимрикай сад я. Ада мектебар, техникар, вузар патал хейлин хрестоматийный учебникари кььенава.

Ктабдай чаз Гь. Гашарован фольклориствилин кваллахарни келдай мумкинвал ава. Профессорди литературадинни фольклордин алакьаяр, лезги фольклординни маса халкьарин фольклорин алакьаяр ахтармишна, халкьдин сивин эсерар кватна, абур чагдай акьудна.

Лезги фольклор илимдин бинедаллаз чирунин, кватлунин, чап авунин ва таблигь авунин жигьетдай алимди еке зегьметар члугуна. 1973-йисуз "Лезгийрин кьагьриманвилин манияр" ктаб басмадай акьатна. И ктабда лезгийрин тарихда сифте яз, Шар-

вилдикай, Кьванцин гададикай, Ашукь Лукьманакай, Надир-шагь Дагьустандай чукурункай манияр санал кватна ганва.

Филологиядин илимрин доктор, профессор С. Агьмедова вичин "Илимдин багь безеклу яз..." кьил ганвай макьалада Гь. Гашарован кваллахрикай, адан зегьметдикай ик лугьузза: "...Гь. Гашарова вичин гзаф йисарин зегьмет лайихлудаказ кьилиз акьудна ва вич ахтармишзавайди, илим вилик тухузвай алим тирди инанмишвилелди субутна. Гь. Гашарова вичи зегьмет члугьузвай университетда студентриз чирвилер гуни кваллах виликди тухунинки лайихлу пай кутунва... Ада вич гзаф терефрин бажарагьар ганвай филолог-эрудит тирди кьалурзава. Гьавилий ам чаз итиглуни я".

Азиз Мирзебегован ктаб Келайла, чаз мад сеферда Гьажи Гьуьсейнович Гашарова лезги халкьдин медениятдик, эдебиятдин илимдик кутунвай пай зурбади ва вичихь тешпигь авачирди тирди субут жезва.

И царарин авторни Гьажи муаллимдин виликан студентрикай сад я. Келзавай йисара Гьажи Гьуьсейновичан гьилик гзаф кьадар рефератар, курсовой кваллахар, докладар кььена. Адан лекцияр чна, студентри, еке итиж аваз гуьзлемишдай. Гьик хьи, Гьажи Гьуьсейновича лекцияр чаз хуралай Келдай ва гзаф кьадар шаиррин ширар, яратмишунрай чьехи члукар адаз хуралай чидай. Гьар са писателдин, шаирдин яратмишунрин гьакьиндай Гьажи Гьуьсейновичахь амай алимрилай тафаватлу, тикрар тежезвай хьтин ажайиб фикирар жедай. Гьажи Гьуьсейновича университетда гайи тарсар себеб яз гележегда за жуван уьмуьр литературади галаз алакьалу авуна. Бязи алимрилай тафаватлу

яз, Гьажи Гьуьсейнович студентрилай яр-гьа жедачир, гена ам датлана абурун юкьва аквадай.

Гьажи Гьуьсейновича милли литературада члугунвай кьван зегьмет гьилелай-ту-плалай авурла, са фикирдал кьезва - ам, дугьриданни, милли литературада вичин кьетлен гел тунвай литературоведрикай сад я. Чна Гьажи Гьуьсейнович Гашароваз ктаб риклин сидкьидай мубаракзава, ам лезги литературадал рикл алай гьар садан столдал жедайдал ва чи студентриз, муаллимриз лап хьсан чешмени жедайдал шак алач.

Кьуй чи муаллим Гьажи Гашаровахь яргал уьмуьрар, чагдин сагьвал ва литературадин илимдин рекезени мадни чьехи-чьехи агалкунар хьурай.

Цийи Фригърин юкьван школадин “Сифте камар” кружокдин иштиракчийрин яратмишунар

Аслан АЛИЕВ, 9 “а” класс

Сирлувал

Билбил элкъвезва,
Цуьквер хъуьрезва,
Гудай теъер наз,
Гъакъван дамах гваз.

Къвезва лап мукъув.
Агатиз япув,
ЛугъузватIа сир,
Тахъун патал чир?

Сирлу я билбил,
Сирлу я гъар гуьл,
Ийизвай ачух
Инсандин гуьгъуьл.

Рамиль БАБАЕВ, 6 “а” класс

ГьикI хъурай

Нянихъ варз мад цававай
Вични цавун патавай.
Къвалални са гъед алай,
Мад са затни. Гъа къвед алай.

Накъ зи диде и теъер,
Ацукънавай ийиз хъвер.
Залай гъевчи вахни гваз.
Яраб, диде тиртIа варз?

КIандай заз зун гъед хъана,
Вацран патав къвед хъана.
Амма гьикI хъуй зи хуьр, кIвал,
ГьикI хъурай зи лезги чIал?

Айна КЪУРБАНАЛИЕВА,
5-класс

Имуча-муча?

Вуж мурад я дидедин,
Вуж девлет я уьлкведин?
Вуж кIанда чаз хъуьрена,
Фад-фад, тер-тер къекъвена?

Вуж бахтлу я бахчада,
Гъахъиз дидед яхада?
Мектебдал нин ван жеда,
Низ чаз яб гуз кIан жеда?

(дегъе)

Селимат АШУРАГЪАЕВА,
5-класс

Вуж къепина ксуда,
Низ лайлар лугъуда?
Кефсуз хъайи чIавуз вуж,
Дидед рикIиз гуда гуж?

Вуж хизандин абур я,
Вуж рахарла куркур я?
Низ бубади тумерда,
“Чан къвед!” - лугъуз эверда?

(ягътIг)

София ТАГЪИРБЕКОВА,
6“а” класс

КIанда

Къал къачумир, эй, бейниван,
Насигъатар гудай чIавуз.
Сулеймана лугъузва гаф
Гъахълуз, вахъ рикI кудай чIавуз.

Жемир хъи ваз такIан я вун,
Вун аквадай вилер авач.
Чир хъухъ, ара гуз ви кьиле
Акьулдин гьич гелер авач.

Хъана кIанда чирни яб гуз.
Фагъумлувал хвена кIанда.
Дуьз меслятда къалурнавай
Рекъяй тIузни фена кIанда.

Сулейманан гаф я са хьел,
Вичихъ тайин лишан авай.
Гъар царцевай акьулдин пар,
Тайин тир кас-инсан авай.

Фарида КЪАЙИБХАНОВА,
6“а” класс

Хъсан хъана

Гена хъсан хъана гатфар алуькна
Къуд пад къунва атирлу тир
цуьквери.

Чир хъижезмач хъанатIани
хъуьтIуьн къай
АцIурзава рикI нагъмайрив
нуькIвери.

Гена хъсан хъана гадни алуькна
Емишарни чIехи жезва тарарал.
“Кала хъайи чIавуз метер ийида”, -
Лугъуз, дидед вилер ала тутарал.

Гена хъсан я тIебиат вич аваз:
Гъар вахтунихъ ава вичин беъгерар.
Амма сад хъиз беъгерлу я гъамиша
Чи Гомеран - Сулейманан эсерар.

Велижан ХИДИРОВ,
Мурадхан ТАДЖИБОВ,
6“а” класс

КIандач

КIандач хъи заз икI пашман жез,
Вавди луькIуьн авачирла.
ГьикI за лугъун “Ваз хвашкалди!”
Къе вун чинрал алачирла?

Вишни яхъIур тIимил вахт туш,
Мадни са вад эхцигайла.
ЦIуд рекъемар хъурай яшар,
Виш несилар кихлигайла.

Вун рахазва зав шииррив,
Зи жавабар гьиссер жезва.
Хурун илим гвай арифдар,
Ви гъар гаф заз эсер жезва.

Вил хъайила вун акунихъ,
Мугъман я зун гуьмбетдин ви.
Вун акурла, тух я гуьзуй:
Къуват я им гуььрметдин ви.

Эй, Сулейман, и хуш дуьнья
Аллагъдин пай - шикил ятIа?
Ви шиирра дуьнья ава,
Мана гуьзгуй негил ятIа?

Чир хъана заз: ви руьгъ даим
Гъам дагъда, гъам арандава.
Пелеш туш, ви несигъатар
Яшайишдин майдандава.

Марият АБДУЛЛАЕВА,
6“а” класс

Чи бубаяр

Чилерал гзаф дявеар хъана,
БарбатIай пара къелеар хъана.
Амма гъунарлу чи бубайрик гьич
Акатнач къурху, акатнач кичI.
Душмандиз багъиш авунай ажал,
Турариз тагуз къайи жез мажал.
Ажалдихъ къаних, ивидихъ къаних,
Тирбуруз хас гъа маларин къилих.
Къалурнай чпиз хас тирди тевле
Сифте ягъунрин чим кумаз гъеле.

Ихътин бубаяр авазва хъи чаз
Къени, тарихрай аквазва хъи чаз.

Жанна ЮЗБЕГОВА,
6“а” класс

Зунни нуькI

Чи чIередал нуькI ала,
Адални зи рикI ала.
Чун тирвилляй танишар?
Сад тирвилляй уьруьшар?
Чун къведни са кIвалева,
Гъар сад вичин куьквева.
За кIвал къунва, ада – къав,
Заз чил кIан я, адаз – цав.
Ава чахъ са сегъерар,
Гъар йикъан са теъгерар.
Гъавани сад, рагъни сад,
Самур, Шалбуз дагъни сад.
Къуллугъзава за элдиз
Жезмай къадар иердиз.
Адани ник, багъ хуьзва,
ЦIарнахрикай сагъ хуьзва.
Сад я бязи къилихар.
КватIа гъа чак синихар?
ЯтIа, заз лагъ акурда.
НуькI гьикI твада гъавурда?

КIанда заз цуьквер,
Гъа зун хъиз иер.
ТакIан атирар,
АватIа рушар?

“Зи руш цуьк я”, -
Лугъузва заз бубади.
“Зи куьмекчи, вун зи рикI я”, -
Шад я гзаф дидени.

Зун бицIи багъманчи я,
Перни каца гвай зарбачи я.
Залай чешне къачу дуьстар,
Беъгерлур хъуй куь багълар

Халкъдин хазинадай

Камаллу меслятар

Къве цегъ

Дагъдин гуьтIуь жигъирдал сад-
садал къве цегъ дуьшуьш жеда.
Чапла патахъ фейитIа, цал хъиз
къакъан дагъ ава, эрчи патахъ
фейитIа, дерин дагъар ава. Бес вуч
ийидайди хъурай? Гзаф фикирна
цегъери.

Эхирки и цегъерикай сад чилив
игис хъана ярх хъана. Муькуь
цегъере адалай кам яна астадаказ
а патаз экъечIна. Нетижада къве
цегъени сагъ саламат яз амуькна.

Кул

Са куьзуь къужадихъ пуд хва
хъаналда. Абур датIана сад-са-
дахъ галаз кикIиз-чухваз жедай.
Арада меслятвал аваз яшамаш
жезвачир стхяар. Куьзуь касди

гзаф хажалат чIугвазвай идан па-
тахъай ва фикирзавай хъи, нагагъ
вич къейитIа, стхяар сад-садавай
къакъатда, лагъана.

Ийкъарикай са куьуз куьзуь
касдиз вичин ажал, дугъриданни,
муьквал хъанвайди чир жеда. Ва
ада вичин гадайриз эвер гана лу-
гъуда: “Зав кул гице”.

Рухвайри бубадив кул вугуда.
Куьзуь касди вичин рухвайриз лу-
гъуда, бес гила абур и кул къатIун
лазим я. Гзаф, тIимил алахъна рух-
ваар, амма кул къатIиз хъанач. Эхир-
ки куьзуь касди кул къачуна, ам
ахъайна ва адан тIвалар са-сад
къатIна.

“Акунани квез, - лугъуда бубади
вичин рухвайриз. - Куьнни гъа и кул
хъиз я. Нагагъ сад-садахъ галаз мес-
лятдалди яшамаш тахъайтIа, квез
хата-бала агатда. Кул чIайла, адан
къаларни регъятдиз къатIиз жеда.
Кул чIун тавунмаз ам садавайни
къатIиз жедач. Куь арада меслят-
вал хъайитIа, куь кьилел са душман-
дивайни хата-бала гъиз жедач”.

Адалрин тецелай

СА ТИМИЛ ХЪВЕР

Ирина МУРАДХАНОВА

* * *
- Къурбан, - лагъана муаллим-
ди, - вун мад тарсуниз гъазур туш!
Себеб?..

- Шериф муаллим, накъ чаз эк-
вер авачир-е...
- Яраб, вун квел машгул тир-
тIа? ГьинвачIтани мад телевизор-
дин кIане ацукънавай?..Яни?..
- Эхъ...Мичли кIвалеле...

* * *
- Яда Шабан, вун накъ мектеб-
да вучиз авачир?
- Зи чIехи стха кефсуз хъанай-
е...

- Стха начагъдини хъурай, вун
татунин себеб вуч я?
- Бес за стхадин велосипед
гъалзавай къван...

* * *
- Иса, вал суьгъурчи гъалнай-
тIа, вуна адавай вуч тIалабдай?
- Лондон шегъер Франциядин
меркез ая лугъудай...
- Вув... Вучиз?..

- Вучиз лагъайтIа накъ за гео-
графиядин тарсуна суалдиз гъа икI
жаваб гана, гъавилляй заз муаллим-
ди къвед эцигна!

* * *
- Диде, чи дахдин кьилел алай
чIарар къвердавай къери вучиз жез-
вайди я?
- Квекай гзаф фикир-фагъум
ийидай къван, чан хва
- Бес ви кьилел вучиз акъван
къалин чIарар ала?

* * *
Са муаллим, гьикI ятIани, азад
вахтунда балугъар къаз фида. Къур
гъевчи балугъдиз лезетдиди та-
машна-тамашна ва гила хъфена
кIвализ, диде-бубани галаз хъша,
лагъана буйругъна, элкъвена ам циз
хъвегъна.

Чин гъазурайди - Жамиля ГЪАСАНОВА.

Шикилда рангар экъуьра

(Эвел чи газетдин 26-27-нумрайра)

Президиумдик юзун акатна. Дальстройдин геологоразведочный управленидин начальниқди садрани вичин сагьламвиликай арза-ферзе авурди тушир.

Азиза больницадиз тухуник хев кутунач. Хайи кьулав вич гуьзлемишзавай Тонядиз риклик кумай эхиримжи кьве келимани хьлагьна: "Чан аламаз вун вилериз ахкунал зун кьадарсуз шад я... Зун гила яргал, кьулухь элкьвен тийидай сефердиз физва... Играми Тоня! Зи твар алай веледар вал аманат хьурай..." И гафар лагьай са шумуд декьикадилай Колымадин бажарагьлу геолог Азизан рикл гьамишалугь яз акьвазна...

"Адан хуруда азарлу, сагьсуз рикл авай, гьайиф хьи, ам хьиткьинна", - лагьанай духтурри. "И касдихь асландихь хьтин жумарт рикл авай!" - тестиьарна Азиз эхиримжи сефердиз рекье тваз атай агьзурралди инсанри.

Чкадал Азиз кучудун патал гьукуматдин комиссия тешкилна. Эхиримжи сефер яз Колымадин агьалийри адахь галаз айрутмиш хьун патал мейит Дальстройдин кьилин управленидин заседанийрин залда эцигна. Су-сумандай, Берелехдай, Ягоднидай, Тенкидай, Индигиркадай, Москвадай, Украинадай атай кьван инсанрин, телеграммайрин сангьисаб гуз хьунухь мумкин тушир.

6-июлдин нянихь Кьилин управленидин вилик квай Ленинан тварунихь галай майдандал ясдин митинг ачулна. Анал Дальстройдин начальниқ Ю.Ф.Чугуев, КПСС-дин Магадандин обкомдин секретарь Н.А.Жихарев ва гзаф масабур рахана.

Азиз эхиримжи сефердиз рекье тваз Магаданский областдин гзаф чкайрай инсанр атанвай. Инсанрин жергеяр пуд километрдилай артух мензилдиз яргь хьанвай. Вичин риклини руьгьдин чимивал кеферпатаз гайи дагьустанви гьвечли-члехи вирида еке гьуьрметдив эхиримжи сефердиз рекье туна...

Кьаралмиш хабар, хьел хьиз, Ахцегьизни агакьнай...

Азиз вири яхцурни кьве йисуз яшамаш хьана. Яхцурни кьве йис! Им инсандин уьмуьрда виридалайни бегьерлу, яратмишунрин кьуватри цуьк акьуддай вахт я. Идакай цуругуд йис Азиза Ватандин кеферпата багьа ва кьит металлур жагьурунин баркаллу кардиз серфна. Гьина вич хьанатлани, ада жанлу гелер туна: горнякрин поселокар, цудралди цийи мяденар. Инсанрин риклера лагьайтла, ада вичин твар кьизилдин гьарфаралди кьхьена.

Кье Азиз чаз Магаданда адан сурал эцигнавай гуьзел памятникдилай килигзава. Чукчийрин члалалди ЛУОРАВЕТ лап хьсан, халис инсан, лагьай члал я. Абуру чпин улкведда зегьмет члугур лезги луораветланал гьахьлудаказ дамахзава...

Антонина Романовна

Антонина Романовна! Вакай суьгьбет квелай башламышин, Азиз лап мукьувай чидай ва адан баркаллу твариз кьени вафалу яз амай жигерлу дишегьли?!

Эхь, гьайиф хьи, уьмуьрда ихьтин инсанар кьериз-царуз дуьшуьш жеда. Чи мурад, чи умудар экуьбур ятлани, бязи вахтара чал уьмуьрдиз мугьман хьиз кьезвай, анжах тек са вичиз регьятвилехь, са ни ятлани хатадай хьиз багьишдай бахтунихь калтудай ксар дуьшуьш жеда. Амма гзаф инсанар уьмуьрдиз адан халис иесияр хьиз, устадар хьиз гьахьзава. Ихьтинбуру четинвилериз, татугайвилериз дурум гуда, абур регьятдиз алудда. Гьелбетда, ихьтин ксарин вилик уьмуьрди вичин хазиарни ачухда. Уьмуьрда ихьтин инсанар дуьшуьш хьун, хупл хьсан кар жезвачни?! Тебиатди чпиз камалдинни акьулдин экверикай артух пай ганвай ихьтин ксар гьи мярекатда, гьи межлисда хьайитлани, акл жеда хьи, гуя ина икьван гагда сугьул тир, гила чирагь куькьвена...

Антонина Романовна! Тоня! Азиз уьмуьрдай вичихь виридан вил галамаз, лап фад

Казим КАЗИМОВ

Кеферпата нур

(Повестдай чукар)

Ватандин меркез Москвада Азизан багьрийрин гуьруьш. Юкьва авайди Антонина Романовна. 1972-йис

фена. Амма ада вичин куьруь уьмуьрда инсанрин, сифте нубатда ви рикле тунвай гелер деринбур, садрани хкахь тийидайбур я.

Нафтладин институтдиз Азиз гьахьайла, чуьнуьхуникай вучда, кьумрал якларин, кьалин рацлалар галай и гада ваз садлагьана са акьван виле-кьиле аваз акуначир. Кьелдай сифте йикьарилай куьн са группада хьана. Сад-садаз мукьувай акуна, чир хьана. Килигайтла, инсандин винел патан акунри адакай затлани лугьузвач кьван...

Гьеле школада кьелзавай йисара Азизаз сиягьатриз финиф гзаф хуш тир. Сиягьатарни гатун каникулар башламышайла жезвай. Азизакай геологрин партиядин куьмекчи ва барабар член жедай. Гьавилляй И.М.Губкинан тварунихь галай институтда чирвилер кьачузвайла, Азиз виридан арадай чирвилералди, кьатунралди са чиплинин виниз жкатна аквазвай. Тежрибадин тарсара, петрографиядай, литографиядай, гидрогеологиядай Азизан чирвилерал институтдин вири студентар, гьатта са бязи преподавателарни пехил тир.

Ингье, нафтладин мяденриз студентар санал практикадиз феий са дуьшуьш. Тонядиз Азизан гьахьиндай вири малуматар авач. Ада гьелелиг адан тварцил метлеб вуч ятла чирнава ва Октябрдин сувариз талуькарнавай шадвилерик кутугай са кьуьлни авунва... Кье лагьайтла, Тонядин вилик студент-практикант ваь, экспедициядин прораб, жавабдар кас Алискеров акьвазнава.

Антонина Романовна! Бахтатар дишегьли! Гуя дуьньядин сегьнедиз Азиз вун патал, вунни Азиз патал атанвайбур я. Куьне гьеле студентар яз, жегьилзамаз, уьмуьрдин сефердин а кьилляй намусни риклер сад авунва. Хьсанвилехьди хьурай...

Сифте шадвилер, сифте риклик кьалабулук кутадай йикьар. 1935-йис. Квез эркек велед хьана - Вадим. Рикел аламани, бахтунал кьару яз, такабурлу яз куьн Азизан багьри ватандиз - Ахцегьиз хтанай. Ваз Азизаз диде Халисат гзаф истеклу тирди чидай. Дидединни хчин арада авай мукьвавал вуна мадни верци ийизвай. Рикел аламани, Халисат дидеде, куьн варцел хтайвалди, Азиз рикелай фена, вун гьикл тавазивиливди кьужахламишнайтла?! Акл кьужахламишнайтла хьи, вун бегьем ийир-тийир хьанвай. Хурув эркек велед кьуна, Урусатдихьай хтай свас вири мукьва-кьилийри хуш гьалара кьабулнай.

Антонина Романовна! Ваз ви вилералди Азиз уьмуьрдин вири цаяра, вири кьизгьин женгера акуна: гьаваяр терс хьайилани, кьасухдай хьиз, гьа и гьаваяр члур хьанвай ара-

да, самолетдиз хкахь хьана, лув гудайлани, жигер атлудай мекьеризни чайгьунриз дурум гана, кьизилдин мяденра йифер акьуддайлани... Гьарайдиз атай низ хьайитлани рикляй гьай лугьудайлани... Эрзиман мурадрикай вичи-вичикди ксанвай месел веревирддайлани... Инсанар фикирдизни гьиз тежедай зурба крал ашкьиламишдайлани...

Низ чида, Азизаз уьмуьрда хас хесет тир кьастунал кьевивални вуна лигмарначиртла?! Гьахьлувални. Инсанрихь экуь инанмишвални...

Антонина Романовна! Бес вун тушни Азизан гзаф гуьзел маса ериярни майдандиз акьудуниз, абур гегьеншаруниз себебкар хьайиди?! Бес вун тахьана вуж я, адан туьнт, терс, гурлу уьмуьрдин чирагь виридаз нур гудайвал куькьуьрайди?!

Рикел аламани, Антонина Романовна? Куь кьиле гьамиша "члехи чилелай" атай самбар мугьманар жедай. Тебиатди Азизан сиве виридахь галаз рахадай кьайда, чка ва вахт чидай шекерлу мез тунвай. Вунни гьич са члавузни мугьман-итимдикай бейкеф жедачир. Мугьманар хушдиз кьабуллиз, абурун вилик суфра хьиз рикли ачухиз вун вердиш хьанвай. Са сеферда вахь элкьвена са рабочийди гьатта лугьунни авунай: "Бейкеф жемир, Антонина Романовна, Азиз Гьажиевич чи виридан я..."

И гафар лагьай касди садлагьана балайка хуруз члугунай. Ада лап рикливай ва хуш сесиналди украин халкьдин мани тамарнай. Азиза ва рабочийрин дестеди вирида санал мани давамарнай.

Рикел аламани, Антонина Романовна, Азиза интернатда, школада, общественный чкайра гьамиша вичин кьил кьалурдай. Адан спортдал, художественный пешекарвилел гзаф рикл алай. Ам члехи яшарин инсанрин арада агьсакьал, бицлекрин юкьва бицлек тир. Адаз дардавай, кьал-макьал авай хизандиз хабарсуз гьахьиз ва адахь галаз санал шадвални пашманвал пайиз чидай кесер авай.

Антонина Романовна! Вуна астадаказ гьиле Монголиядай геолог Бруштейна ракурнавай чар кьазва. А чар Азизалай развиллин гафарив ацланва. Бруштейна Азизахь галаз санал гзаф йисара Нексиканда кьвалахна. Ингье, кье кьисметди и кье дуст садавадай яргьа авунватлани, абурун арада гьуьрмет ама. Амуькьични бес, Бруштейнан кье институт акьалтларзавай руш Леня гьеле гьвечли аял тир. А ам писдаказ азарлу хьайила, Леня ажалдин кьармахрай ахкьудуниз себеб Азизакай хьанай...

Ингье, куьн вири кьиле ацукьнава. Вири хизан санал кьватл хьанвай чими кьул. Виридан вилер ракларал ала. Амма Азиз, истеклу буба ва уьмуьрдин юлдаш гьеле хтана ахкьатнава... Ихьтин йикьар куь хизанда гьикьван хьана?! Абурун сан гзаф я.

Кьваллиз хтайвалди куьн вири Азизан руьгьдин чимивилик акатзава. Ада вич хайи хизанда тахьай йикьарин эвезни ахгьакьарзава: хуш келимайралди, идалай вилик ганвай насигьатрай имтигьан кьабул хьувуналди...

Антонина Романовна! Рикел хкваш, куь хизанда вичин советдал гьялна, "Чи уьмуьр" твар алаз газет акьудзавай. Кьилин редактордин везифаяр тамамарзавайдини вун тир. А газетдин сергьятар гегьенш тир: хизандин вилик акьвазнавай вири муракаб месэляар-кьелунар, маришат, низам, яшайиш ва масабур. Хизандин гьар са векилдин кьилди фикирарни гьисаба кьазвай...

Вунани кьвалахзавай. Азиза лугьудай: "Анжах гьа ик яшамаш хьана кланда". Кьве хци - Вадимани Азиза (хайи бубадин твар эцигнавай Азиза) школада кьелзавай. Абуру гьам кьелунрай, гьамни низамдай виридаз чешне тир. Иллаки общественный кьвалахара: каток туькьурдайла, стадион кьайдадиз гьидайла, воскресникриз Вадимни Азиз гьамиша виридалайни вилик жергеяра жедай.

Ингье, Вадиман сифте камар квелай башламиш хьанайтла...

Вичин анжах цуругуд йис тамам хьанвай Вадим Анадыр райондиз геологрин партиядихь галаз рабочийвиле кьвалахиз фена. (Бубадилай акатай хумаяр туштла!) Партиядин шейэр санай-масаниз дашмишзавай балкларан квахьна. Ихьтин дуьшуьшра начальниқдин буйругь авачиз садазни патаз-кьерехдиз жкатдай ихтияр авайди тушир: тайга сергьятар авачир кьван майданра экля хьанва, балкларин кьилел абурухь кьекьез феий инсанарни квахьда.

Гьич садалли алукь тавуна, балкларихь кьекьез феий Вадима партиядин вири членрин риклерик еке кьалабулук кутуна. Амма, бахтунай хьиз, вири хьсандиз куьтагь хьана: Вадим балкларарни вилик кутуна, са шумуд сьятдилай хтана ахкьатна...

Антонина Романовна! Инсафсуз ажалди Азиз хизандивай кьакьудайла, вун кьуд аял галаз яргал кеферпата амуькьна. Гьвечли Галлядин анжах кьве йис тамам хьанвай. Адаз бубадин кьамат гьихьтинди ятлани чидачир. Светланадин - ругуд йис. Рухвайри - Вадимани Азиза Москвада рангунин металлринни кьизилдин институтда агалкьунралди кьелзавай. Абуру неинки са кьелунрай, гьакл спортдайни кьвенкьве жергеяра авай, комсомолдин крарани башчияр тир. Абурукай кьведакайни факультетдин хоккейдин командайрин капитанар хьанвавай. Гьа са вахтунда ви багьри веледри буба эвез ийиз хизандиз куьмекарни гузвай.

Эхь, ви рухвайри бубади тур баркаллу ирс давамарна, бахтатар диде! Кье кьве стхадихьни чпин хизанар хьанва. Светланадини Галинади вузар акьалтларна...

Эхь, бахтатар диде! Куь уьмуьрдин дадулу пай кеферпата мекьерани кьаяра акьатна. Белки гьавилляй куь хизандин вири векилри гьам крара, гьамни риклера Азизан экуь кьамат жанлудаказ хвена ва хуьнни хьийида. Гьавилляй вуна, Антонина Романовна, уьткьем кьилихрин урус руш, Магадандин музей, Алискерово твар алай поселок, кьизилдин мяден (Гьайиф! Советрин улкведихь галаз санал а пак чкаяр барбатл хьуникай чи газетдин 26-нумрада хабар гана) ва гьакл Азиз эбеди яз риклера амуькун патал адал чан аламаз янавай гзаф кьадар шикилар, ядигарар хьиз, хвена жеде. Белки, гьавилляй вуна, чилел алгана, Дагларин улкведиз, адан пак накьвариз икрам ийизва жеде, вучиз лагьайтла а накьвари хайи Ватандиз Азиз хьтин кьагьриман хва гана. Белки гьавилляй ви риклиз акьалтзавай несилри бубайрин баркаллу крар эхирдалди тикрар хьувуна кланзава жеде...

Баркалла ваз, Антонина Романовна Алискерова! Виклеь урус руш! Вуна эхирдалди Азизан мукан чим хвена, хуьзва ва хуьнни хьийида. Чилел дишегьлидин векилвал, чир хуьхь, гьа идакай ибарат я...

Реги́млудаз Алла́гъни реги́млу жеда

Алай аямдин дуньяда, кылдин ульквейрин хъиз, инсанрин умуьрда, яшайишда киле физвай дегишвилериз фикир гайила, жуваз-жув артух клан хъунин гьисс килин чкадал эцигзавайбур квердавай гзаф жезвайди кьатлуз хъун четин туш. Гьикъван ульквейр инсафсуз, гьахъсуз дявейрин ялаври кьунва! Политикадин члехи месэляяр кьулухъ туна, ихътин шартлара четинвилера, клевера гьатнавай инсанрив, я туш хъи, са гьихътин ятлани маса бедбахтвилер кылел атанвайбурув чун гьикъ эгечизава, ахътинбурун гьалдикай чна хабар кьазвани, куьмекдин гьил яргъи ийизвани, язукъ кьезвани?

Реги́млувиликай Ислам динда вуч лугъузватла, чаз Пайгъамбардин ﷺ гьадисрай ва Къуръандин аятрай ачухдиз аквазва. Мусурманар неинки чпин арада, гьакъ амайбур патални реги́млубур хъун важиблу я. Куьмек кланз ви кьилив атай гьар са касдиз са кьас фу тагана гуьрцелдилай чукурайтла гунагъ жеда. Икъл аль-Бухаридин гьадисрин кьватлалда, гьакъикъи гьадисрикай яз гьисабзавайбурукай са шумуда и кар тестикъзава. Мисал патал "Мажусияр дуьз рекъе тунин патахъай Аллагъдивай тлалабун" кьил ганвай, аль-Бухариди кьватнавай гьадисрин ктабда кхенва: "Пайгъамбарди ﷺ Аллагъдивай динсузар дуьз рекъе тун тлалабнай ва ада лагъанай: **"Я Аллагъ, дауситриз гьакъикъатдин рехъ кьалур ва абур дуьз рекъе тур!"** (аль-Бухари, 2937, Муслим 2524). Гьакъни ат-Тирмизиди (2739) Абу Муса аль-Ашгаридилай агакъарна: **"Чувудри Пайгъамбар ﷺ алай чкадал тиршер ядай, чпиз ада дуьа авун патал, яни "Куьн Аллагъдин реги́мдик акатрай" лугъун патал, амма Пайгъамбарди ﷺ абуроз лугъудай: "Къуй куьн Аллагъди дуьз рекъел гъурай ва куь кар тукьлуьррай!"**

Мусурманрин чпин арада сад-садав реги́млувилелди эгечлун, сада-садаз куьмекдин гьил яргъи авун, садаз-садан язукъ атун - ибур диндин асул истемешунар я. Аллагъдин реги́мдалди еке девлетар кьазанмишнавай гьар са мусурманди кесибвиле, дарвиле авайдан гьил чарасуз кьуна кланда. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **"Реги́млу инсанриз Виридалайни реги́млу Аллагъни реги́млу жеда. Чилел алайбурув реги́млувилелди эгечла ва цава авайди вуь ятла, Гьамни кьез реги́млу жеда"** (Гьадис Ат-Тирмизиди (1924) ва Абу Дауда (4941) гьанва).

Къуръанда лагъанва: **"Куьне вуч харжар авуртлани, Ада квел абур ахгакьарда. Ам - ризки багъишзавайбурукай виридалайни хъсанди я"** (34:39).

Са гьихътин ятлани дуьшуьш кылел атана дарвиле, кесибвиле гьатнавай,

азарлу хъанвайбурув реги́млувилелди эгечлун мусурмандин асул буржарикай сад я. Кар вилик тефизвайдаз куьмекдин гьил яргъи авуна, адан кар тукьлуьрун Аллагъдин патай еке суваб авай ва Аллагъ рази жедай кьвалахрикай тирди риклелай алудна виже кьведач.

Идан гьакъиндай Пайгъамбардин ﷺ гьадисрикай сада ачухдиз, зурба насигъатдин тегъерда, лап таъсирлу келимайралди лагъанва: **"Гьар йикъан экуьнахъ кьве малаик эвчизава ва абуркай сада лугъузва: "Я Аллагъ, харж ийизвайдаз алава хъия", кьвед лагъайда лугъузва: "Я Аллагъ, (вичин мал-девлет) кьевиз кьунвайди терг ая"** (Гьадис аль-Бухариди (1374) ва Муслима (1010), Агъмада (2/347) гьанва).

Чна чи умуьрда шумуд сеферда фикир гайи кар я, ни дарда авай касдиз куьмек гайитла, ахътин реги́млудаз Аллагъдини хабарни авачир са юкьуз мадни члехи куьмек хгуда.

Гьайиф хъи, алай аямда гзаф кьадар инсанрин риклер кьванер хъиз клеви, агъур хъанва. Гьикъван инсан девлетлу хъайитла, гьакъван нефс кьати жезва, а патал алайди саймишни хъийизвач. Ихътинбуру чал гьар йикъан дердийра, кьайгуйра тлимил гьалтзавани мегер? Хийирдин крариз чпин девлетар харж ийизвайбур чи арада гьикъван ава? Чи ниятар хъсанвал ийидайла гьикъван кьени хъайитла, Аллагъди чаз хиве кьунвай хъсанвилерни умуьрда артух жеда. Гьатта хажалат алай касдиз реги́млу гафуналди, ачух чиналди куьмек гунни садакьа я. Инсан физвай рекъел алай кьаратикен вахчунни, ихътин реги́млувални мусурманди ийизвай садакьадай гьисабзавайла, чна мергьаматлу хъуникай мад вуч фикир авун лазим я? Аллагъ реги́млу я, амма чи реги́м Адаз Вичиз герекзавач, Ам Къудратлуди, Вири Алакьдайди ва Гьар са шейинин Камаллу Гьаким я, реги́млувал Ада чна чун патал авун тлалабзава, чи дуланажагъ, яшайиш, инсанрин арада авай рафтарвилер, алакьаяр хъсанбур, ислягъбур хъун паталди.

Заз жуван умуьрдай са мисал гьиз кланзава. Зун, кьвалахдин вахт куьтягъ хъана, кьвализ хъфизвай. Хъфидай рекъе, шегъерэгълийрин кьвачикъ квай рекъин кьерехда, хъуьчуьк чулув гъурьун буханкадин фуни кьваз, кьвачер бордюрдилай а патахъ гадар хъана итим яргъи хъанвай. Инсанар, адаз ябни тагуз, элячлиз физвай, машинра авайбурни ам саймишзавачир.

Зун и итимдин кьилихъ акъвазна, белки, ам пис хъана ярх хъанвайди я жеди, фикирна за. И арада итимди хкаж хъун патал чабалмишна, ахпа садлагъана захъ гелягъай спиртдин ниэди, ам

луьл пиянзавайди тестикъарна. Зун кьулу-кьулухъ хъана, патара вил экъуьриз акъвазна. И пиян итимди, буханка фу мадни чуькьвена кьун хъуьуна ва кьвачер генани машинрин рекъихъ яргъи авуна. Адал кьарагъ жедай гьал алачир. Рекъий физвай яшлу сада, ягъанатдалди заз лагъана: "Не стоит эту скотину жалеть", яни "И гьайвандин язукъ атана кландач". Зи вилериз накъвар члана, инсанар икъван реги́мсуз хъун, икъл инсафсуз хъун!

СубгъанаАллагъ! Белки, ам рекъелай алатнавай, ичкидиз вичин ахмакьвилей кьил янавай са бахтсуз я жеди. Мадни, ам пиян я лугъуз, "гьайван" лагъана, чан алай инсан, машиндик вегъедани? Нагагъ ам исятда кьутармишайтла, белки, Аллагъди адан вилер ачухин, ам ичкидикай хкатин. Вучиз инсанар икъван инсафсуз хъанватла? И хиялар ийиз, зун алай чкадилай юзавачир ва жувавай фена и итим хкажна а патаз акъудизни алакъ тийидайди, ахътин бедендин кьуват захъ авачирдини кьатлузвай. Эхирки за рекъий физвай итимрикай гьа акатай-давай тлалабна: "Гъурметлу стха, им са ахмакъ бейниван я, вичин акъулсузвилей хъивегъна рекъел ярх хъанвай. Къез минет хъурай, адаз рекъин а патаз экъечлиз кланзавай хътинди я, куьмек це адаз. Адал рахаз жедай гьал алатла, адрес чирна, ам кьвализ агакъарнайтла мадни хъсан жедай".

И кас сифте заз, гъавурда акъурвал, кылел гьижаб алай мусурман дишегълидиз, пияндан кьайгъу чуьгуззавай тегъер акурла, са декъикъада кьван пагъ атлайди хъиз килигиз акъвазна, ахпа кьил галтадна, хъуьрена хъиз лагъана: "Пиянбуру мусурманриз таклан я, куьне ички хъвазвай чун хътинбуруз кьафирар лугъузва, ички гузвай тукъвенар хъиткьинарзавайбурни кун я, амма пиянбурун кьайгъуда икъл жеда лагъана фикирнавачир за". "Мусурманриз везифайрикай я, ихътинбуру саймиш тийиз гадарун ваь, абур вязерин куьмекдалдини ва реги́млу крар чешне кьалурна, дуьз рекъиз гъун", - жаваб гана за адаз.

"Лап хъсан я, вах, за ам а патазни акъудда, кьвализни хутахда, ИншаАллагъ", - мадни хъуьрена хъиз давамна ада. И касди, хъвана луьлзавай итим рекъин а патаз акъудна, ам скамейкадал ацукъарна, ахпа вични ял гъун патал адахъ галаз ацукънаваз акурла, за рикъл архайин яз кьвалихъди камар кьачуна ва и кьве касдин патахъай, абур Аллагъди дуьз рекъел гъун патал дуьяри авуна.

Аллагъдиз хъсанвилехъ ялзавай, реги́млу, жумартлу риклер хух я. Сад-садан гъавурда акъун, куьмекдин гьил яргъи авун, дуьз рекъиз эвер гун чи асул буржарикай я.

Рамазандин вацран тарсар Исламда

МУКЪВА-КЪИЛИВИЛИН алакъаяр хуьн

Мукъва-кьиливилин алакъаяр хуьниз Исламда **"силат аль рахм"** лугъузва. Мусурман динда мукъва-кьиливилин алакъаяр хуьнихъ еке метлеб ава, гьикъл хъи, ида мусурманрин арада гъурмет-хатур, кланвал, сада-садаз куьмек гун хътин хъсан ерияр мягъкемарзава. Ихътин алакъаяр хуьн важиблу я. Аллагъди идан гьакъиндай Къуръанда лагъанва: **"Аллагъдихъай кичле хуьхъ, Вичин тварцелди сада-садавай куьне тлалабзавай ва мукъва-кьиливилин алакъаяр атлунихъайни кичле хуьхъ"** (мана) /4: 1/. **"Мукъва-кьилидизни, кесибдизни ва рекъе авайдаз куьмек це"** (мана) /17: 26/ **"Ни Аллагъдихъ галаз икьрар кутлунадалай кьулухъ ам чуьрайтла, Аллагъди хуьн патал ганвай эмир атлайтла ва чилел нагъакъан крар чкьуриз хъайитла, (ахътинбуруз) лянетар ва нагъакъан кьвал гъазурнава"** (мана) /13: 26/

Мукъва-кьиливилин алакъаяр атлунилай пис жаза хъунухъ мумкин ятла? Ахътинбуру эхиратда мукъвавилин алакъаяр хуьнай чпиз гудай лайихлувилер, гьакъни и дуньядани чпиз гудай яр-гьал умуьр ва хъсанвилерни инкар ийизва.

Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **"Низ вичиз ганвай пай екеди ва умуьр яргъиди хъана кланзаватла, къуй мукъвавилин алакъаяр хуьрай"** Бухари (5986) ва Муслим (2557)

Абу Хурайради лагъана: "Аллагъдин Пайгъамбарди лагъана: "Аллагъди алем халкъна акьалтларайла мукъва-кьиливилин алакъаяр (рахм) кьарагъна лагъана: **"Мукъва-кьиливилин алакъаяр атун тавуникай Ви куьмек кланзавайди кьарагънава"**. Аллагъди лагъана (мана): **"Вун ни хуьзватла За гьадан гьакъиндай кьайгъударвал чуьгуртла ва ни вакай атлайтла гьадакай Зани атлайтла вун рази жедани?"** Ада лагъана: **"Эхъ"**. Аллагъди лагъана (мана): **"Ятла ви тлалабун кьабулнава"**. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **"Кландатла кьела: Мукъва-кьиливилин алакъайрик куьн кьаришмиш хъайитла (я туш диндихъай чин элкъуьрайтла, я туш хъи, муьтлуьгъ тахъайтла), чилел нагъакъанвилер чкьлида ва мукъва-кьиливилин алакъаяр атлуда. Ахътинбуру Аллагъди негънава ва абур бишини буьркьуь авунва"** (47:22:23) /Сахих Муслим/ би шарх Ан-Навави, 16: 112.

Идан гъавурда акъурла чна суал гана кланда: Мукъва-кьиливилин алакъаяр хуьзвайди гьихътин кас я? Ам вуьж я? Идан патахъай Пайгъамбарди ﷺ гъавурда туна: **"Мукъва-кьилийрихъ галаз алакъаяр хуьзвайда гьикъл кландатлани хуьрай лагъана алакъаяр хуьзвас хъайитла, ахътинда мукъвавилин алакъаяр хуьзвач. Мукъва-кьиливилин алакъаяр хуьзвайди ахътиндаз лугъуда, нагагъ вичикай атланваз хъайитлани мукъвавал вичи атлун тавуна ам хуьзвас хъайитла"**

Нагагъ мукъвавилин алакъаяр за ваз ва вуна заз хъсанвал авунин са бурж вахчунин жуьредиз ухшарди ятла, ам дуьз туш. Бязи инсанри чпиз авурди вахузва: нагагъ вичиз эверайтла, вичини эхверда. Эвер тавуртла, саймишдач. Вичиз савкъат авуртла, вичини хъийида, тавуртла, вичин патай са затни ийидач. Идаз мукъва-кьиливилин алакъаяр хуьн лугъуда, гьелбетда. Им жуваз авур хъсанвилей хъсанвал хъувун я, ихътин жуьредин алакъаяр Исламдин бинейривай яргъа я. Са касди Расуллагъдивай ﷺ хабар кьуна: **"Захъ зун рахазвай мукъва-кьилияр ава, амма абур зав рахазвач. Зун абурев хъсан эгечизава, амма абур захъ галаз киклизва. Зун абурев сабурлувилелди, реги́млувилелди эгечизава, амма абурев зи хатур хазва"**. Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **"Нагагъ вири гъа вуна лугъузвайвал ятла, вуна абурун свера кузвай чил твазва. Аллагъди вуна икъл ийизмай кьван вун хуьда"**. (Муслим би шарх Ан-Навави, 16: 115)

Нивай кузвай чил кьаз жеда? Чна Аллагъдивай гьамиша куьне мукъва-кьиливилин алакъаяр атлун тавун тлалабзава.

Шейх Мугъаммад Салигъ аль-Мунажидан фетвайрин бинделлаз.

Исламдин гуьзелвал ва камалувал

"Макъсад" лугъудай гафунин мана-метлеб жуьреба-жуьре я. Амма Исламдин асул макъсад адакай ибарат я хъи, акьалтлай намуслувилехъ ялун. И рекъин асул шартлар гьар жуьре хъуниз килигна, чаз абуркай са шумуд кьейд ийиз кланзава:

1. Ниятрин кьенивал ва анжах сад тир Аллагъдиз ибадат авун;
2. Рикъл кьевидакъаз кьун ва диндивай кьакъудзавай, иман зайифарзавай са жуьредин фикирар агуд тавун;
3. Бязи инсанрихъ, абурун кутуг тавур гьерекатрихъ галаз алакъалу яз Аллагъдиз ибадат авунай кьакъудзавай гьерекатривай яргъа акъвазун.
4. Сабурлувал. Гьикъл хъи, сабурлувили мусурман Аллагъдин кьадардал рази тирди кьалурзава. Чи яшайишда, умуьрдин кьене жезвай гьар са кар, кьадар-къисмет - ибур Аллагъдилай аслу крар я, гьавилей бедбахтвилери, бязи татугайвилери мусурман руьгъдай вегъена кландач. Ада гьар са кар Аллагъдин кьадар хъиз кьабулун лазим я.
5. Гьар са карда мукъаятлу хъана кланда ва ийизвай хъсан кьвалахдив рикъл гваз эгечлун лазим я. Гьикъл хъи, гьар са хъсан,

хийирдин кардай ИншаАллагъ, саваб гуда лагъана, рикъл гваз эгечла кланда. Халикьди лагъана (Къуръандин мана): **"Гьар садаз - чпи вуч авунатла гьа кардин дережадиз килигна гуда, ви Аллагъди абур вуч ийизватла фикир тагана тазвайди туш"** /6: 132/ Идан гьакъиндай Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **"Къуватлу инанмишди (яни диндал кьевиди) Аллагъдин вилкь виридалайни хъсанди я ва ам артух кланни я иман зайифдае гекъигайла, амма абур кьеведани лайихлувилер ава. Ваз хийир кьеведай терефдихъ ва хийирдин крарихъ яла, Аллагъдивай куьмек тлалаба ва руьгъдай аватмир. Нагагъ са гьихътин ятлани бедбахтвал кьилел атайтла, лугъумри: "Нагагъ за икъл ва акъл авунайтла!"**. Амма лагъ: **"Им Аллагъдин кьадар тир ва Ада Вичиз гьикъл кландатла, гьакъл авуна", гьикъл хъи, "нагагъ" лугъудай гафун шайтандин крариз рехъ ахъайзава!"** (Муслим).

Шейх Усайминан "Диндин бинейрин гъавурда тун" ктабдай.

Чин гъазурайди - Жамиля ГЪАСАНОВА.

Наркоманиядин вилик пад кьан

Хазран КЪАСУМОВ

“Сулейман-Стальский район” муниципальный районда кардик квай наркоманиядиз акси комиссиядин нубатдин заседанидин кваллахда и комиссиядин членери, администрациядин жавабдар работникри, общественный, диндин тешкилатрин ва райондин массовый информациядин, электронный такьатрин векилри иштиракна.

Заседание муниципальный райондин кьил, наркоманиядиз акси комиссиядин председатель **Нариман Шамсудинович АБДУЛМУТАЛИБОВА** кьиле тухвана.

Наркоконтролдин Сулейман-Стальский районрин уртах отделдин начальник **Эрзиман ТАРЛАНОВА** наркоманиядин вилик пад кьун патал тухузвай кваллахдикай малумат гана. Ада кьейд авурвал, отделдин работникри наркоманиядиз акси серенжемар, агъалийрин арада гъавурда тунин кваллах тухузва. Ида вичин тайин тир нетижа ни гузва. Ятлани, кьалабулук кутадай гьаларни амачиз туш. ИкI, ахтармишурин нетижада наркотикар квай набататар гьасилзавай 3 чка тайинарна, абур тергна. Алай йисан алатнавай девирда наркотикар ишлемишунай 12 касдилай протоколлар кхьена, законрихъ галаз кьадайвал, абур жавабдарвилиз чугуна.

Алай вахтунда наркоконтролдин учетда наркоманиядик начагъ тир 99 кас ва наркотикар ишлемишзавай 24 кас эцигнава.

- Гьелбетда, арадал атанвай гьалари чак секинсузвал, кьалабулук кутазава, - давамарна Э.Тарланова. - Наркоманиядин вилик пад кьун, наркотикар ишлемишзавай инсанар дуьз рекьел хжун патал чна районда кардик квай комиссия-

дихъ, кьайдаяр хуьдай органрин работникрихъ галаз кваллах мадни гужлу ийида.

Райондин кьенепатан крарин отделди (РОВД-ди) наркоманиядин вилик пад кьун патал тухузвай кваллахдикай лугьудайла анин начальник, полициядин полковник **Абдулагъ МИРЗЕХАНОВА** кьейд авурвал, алай йисан алатнавай девирда полициядин работникри наркотикрихъ галаз алакьалу 12 тахсиркарвал дуьздадал акьудна. Кьулан СтIалрин, Вини СтIалрин хуьрера агъалийри чпин салара, арендадин участогра канабар гьасилзавайди малум хьана, абур тергна.

ЦРБ-дин духтур-нарколог **Рая АСЛАНОВАДИ** авур рахунарни секинсузвал кутадайбур хьана. ИкI, ада лагъайвал, духтурин учетда наркотикар ишлемишзавай 96 кас ава. Алай йисуз 3 кас Махачкьаладиз махсус больницадиз сагъар хьийиз ракъурна.

И месэладай заседанидал Кьулан СтIалрин ва Агъа СтIалрин хуьрерин поселенийрин работникар тир **Гомер МУСЛИМОВА, Нарик АБАСОВА**, “Касумкентский лесничество” ГКУ-дин лесничийдин кумекчи **Али АЛИЕВА**, райондин

имам **Рамазан РУСТАМОВА**, райондин агъсакьалрин Советдин председатель **Фахрудин ОСМАНОВА** чпин фикирар лагъана.

“Наркоманиядин вилик пад кьун патал райондин массовый информациядин такьатрин вилик акъвазнавай везифайрин гьакьиндай” заседанидал райондин администрациядин кьилин заместитель **Гъажиагъмед ГЪАЖИ-АГЪМЕДОВА** гегьенш рахунар авуна.

Заседанидин кваллахдин нетижаяр кьуналди, Н.Ш.Абдулмуталибова кьейд авурвал, мярекатдал килигзавайди лап важиблу месэла я. Наркотикар квай шейэр ишлемишуни инсанрин сагъламлилиз еке зарар гузва, гьатта абур ажалсуз рекьизва. Гъавилия наркоманиядин вилик пад кьун неинки кьайдаяр хуьдай органрин, гьакI общественный тешкилатрин, гьар са агъалидин эвелимжи везифайрикай сад хьун лазим я. И рекьий хуьрерин поселенийри чкайрал кваллах тешкилун, агъалийрихъ галаз гъавурда тунин кваллах тухун, и тIегъуйдин вилик пад кьун лазим я, - кьейдана Нариман Шамсудинович Абдулмуталибова.

Виридалай хьсан муаллим

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Кеферпатан Кавказдин хайи чIаларин муаллимрин “**Зи гьевесдин алем**” лишандик кваз 27-июндиз Нальчикда кьиле фейи межрегиональный IV конкурсдиз Дагъустандай Къизилюрт шегьердин 7-нумарадин юкьван школадин авар чIаланни литератрадин муаллим **Сарат МУХУМАЕВА** ва Мегьарамдхуьруьн 1-нумарадин школадин лезги чIалан ва литературадин муаллим **Анфиса АЛИБУТАЕВА** рекье туна. Кьве конкурсанти чир республика лайихлудаказ кьалурна - Мухумаева тамамвилелди гьалиб хьайиди яз гьисабна, Алибутаевади сад лагъай чка кьуна.

Конкурсда Адыгьейдай, Кеферпатан Осетиядай, Ингушетиядай, Кабардино-Балкариядай, Карачаево-Черкессиядай дидед чIаларин муаллимри иштиракзавай. Дагъустан Республикадин делегациядин кьиле ДИПКПК-дин илимдинни методикадин кваллахдин рекьий проректор **Эльвира САЙПУЕВА** ва филологиядин образованидин кафедрадин заведующий **Мадина МИНАТУЛАЕВА** авай.

Виридалайни хьсан муаллимар конкурсдин гран-прийриз лайихлу хьана.

Хайи чIаларин муаллимрин межрегиональный нубатдин конкурс тухун Дагъустандиз кьисмет хьана, гьикI хьи, ам тешкилунин гьакьиндай положенидихъ галаз алакьалу яз, гьи республикадин векилди сад лагъай чка кьуртIа, гуьгъуьнин конкурс гьана кьиле тухузва.

Прокуратуради ахтармишайла...

ЕГЭ тухузвай чIавуз законодательстводал амал авунин гьал ахтармишайла, Махачкьала шегьердин Советский прокуратурадин кьайда-низам чIурзавайди малум хьана, - хабар гузва прокуратурадин пресс-кьуллугъди.

2014-йисан 26-майдиз географиядай ва литературадай, 2014-йисан 16-июндиз, запасада тунвай юкьуз кьецепатан уьлквейрин чIаларай, обществознанидай, биологиядай, информатикадай, ИКТ-дай сад тир госэкзаменар тухузвай вахтунда авур гуьгъуьн серенжемрин нетижада образованидин гьакьиндай законодательство чIурзавайди дуьздадал акьудна.

Идалайни гьейри, райондин прокуратуради Роспотребнадзордин управленидихъ ва МЧС-дихъ галаз санал ахтармишай республикадин образованидин вири идарайра санитариядинни эпидемиологиядин кьайдайрин ва нормативрин, гьакIни ЦIар кьунин хатасузвилиг гьакьиндай законодательстводин истемисунар чIурзавайди малум хьана.

Тухвай ахтармишурин нетижайрин бинедаллаз райондин прокуратуради малум хьанвай чIуру крар ва и крариз рехъ гайибур жавабдарвилиз чIугуналди, рехнеяр арадай акьудун теклифзавай чар рекье тунва.

ГИА-дилаи гуьгъуьниз - ЕГЭ

РД-дин прокуратурадин пресс-кьуллугъди хабар гузвайвал, Новокули хуьруьн умуми образованидин юкьван 2-нумарадин школадин директор **Сагират АГЪМЕДОВАДАЛ** ЕГЭ - туристка руш, 10-классда кIел тавуна, 11-классдиз акьудунай шак физва.

“Образованидин гьакьиндай” законодательство тамамарзавай гьал ахтармишайла, руша Махачкьаладин 22-нумарадин лицейда кIелзавайтлани, директорди ам 11-классдиз кьабулунин гьакьиндай дуьз тушир приказ гана.

2012-йисуз 9-класс акьалтIарайла, государстводин нетижаяр кьадай аттестациядин (ГИА) экзаменар руша Махачкьалада вахкана. 2013-йисуз ада Новокули хуьруьн 2-нумарадин школада 11-класс куьтягьайда хьиз ЕГЭ вахкана.

Гъа йисуз ам Дагмедакадемиядин стоматологиядин факультетдик экечIна. Прокуратурадин делилралди, ада вуздиз экзаменар вахкунин конкурсда иштирак авур маса абитуриентрин ихтиярар кьакьудна. РД-дин прокуратуради ахтармишнавай материалар тахсиркардилаи дело кьарагъарун патал силсидин органриз рекье тунва.

Студенткадин кьисмет уголовный дело кьарагъарайдалай гуьгъуьниз гьалда. И крарал силсидинни суддин органар машгьул жедя.

Чиркей ГЭС-дал экскурсияда

Лиана НАВРУЗБЕГОВА,
полициядин ст.лейтенант,
РФ-дин Махачкьалада авай
УМВД-дин ГИБДД-дин
ДПС-дин ОБ-дин
пропагандадин инспектор

РФ-дин Махачкьалада авай УМВД-дин ОГИБДД-дин руководстводи кьуллугъдин рекьий чпин буржи тамамардайла телеф хьайи сотрудинрин хизанриз Чиркей ГЭС-дал экскурсия тешкилна. И мярекатдин кьилин метлеб телеф хьанвайбурун хизанрин гуьгъуьл кьачун, абур агъмишун тир.

Аялрин ва хендедайрин гуьгъуьлар хкажун патал экскурсияда РФ-дин Махачкьалада авай УМВД-дин ОГИБДД-дин начальник, полициядин полковник Ш.Г.Алиева, адан заместитель, полициядин подполковник М.М.Юнусова иштиракна.

Телеф хьанвайбурун хизанриз экскурсиядин вахтунда нисинин тIуьн тешкилна. Гуьгъуьнлай хендедайри ГИБДД-дин руководстводив чпин тIал алай (яшайишдин квалерин, кваллахдин, аялар шко-

лайрик, ВУЗ-рик кутунин, гьвечли аялриз бахчайра чкаяр гуниин патхьай) са жерге суалар вугана.

Телеф хьайибурун хизанри и мярекат тешкилунай РД-да авай МВД-дин министр, полициядин генерал-лейтенант А.М.Мегьамедоваз, УМВД-дин начальник, полициядин полковник Н.В.Муртазалиеваз, УМВД-дин ОГИБДД-дин начальник Ш.Г.Алиеваз ва адан заме-

ститель полициядин подполковник М.М.Юнусоваз риклин сидкьидай чухсагьул лагъана.

ГьакIни УМВД-дин ОГИБДД-дин руководстводи ва телеф хьанвайбурун хизанри Илимдинни производственный Аква Ресурс-II ООО фирмадин генеральный директор Б.Н.Мегьамедовазни ихьтин чими кьабулунилай чеб гзаф рази тирди лагъана.

Елена Исинбаева - диде!

Гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Елена Гъажиевна ИСИНБАЕВА (1982-йисан 3-июндиз Волгоград шегерда дидедиз хъана) - пая гваз къа къандай хкадардай машгъур спортсменка. Къве сеферда олимпиададин чемпионка (2004, 2008), 2012-йисан Олимпийский къугъунрин буьруьнждин медалдин сагъиб. Пуд сеферда дуьньядин ачух майдандин чемпионка ва къуд сеферда дараматда къиле феи акъажунрай дуьньядин чемпионка, Европада ачух чкадин ва дараматда къиле феи къугъунрин чемпионка. Дишегълийрин арада пая гваз хкадарунай дуьньядин 28 рекорд эцигай кас. Россиядин спортдин лайихлу мастер. 2005-йисан 22-июлдиз Лондонда хъайи акъажунра пая гваз хкадарунрин тарихда дишегълиди сифте яз 5 метр къа къанвал муьтлуьгариз хъайи руш. 2012-йисан 6-мартдиз ада вич Рос-

сиядин агалкъунралди виликди физвай спортсменка тирди тестикъарна. Еленадин буба Гъажи Гъажиевич Исинбаев табасаранви, Дагъустандин Хив райондин Чувекрин хуьруьн агъали, диде Наталья Петровна Исинбаева - урус дишегъли я. Спортсменка яргъал йисара Монте-Карлода, Монакода яшамаш хъана. 2011-йисан мартдиз Е. Исинбаевади вич хайи шегер тир Волгограддиз хтун ва хизандихъ галаз гзаф вахт акъудун къетна. Амма 2013-йисуз Еленади элкъвена Монакодиз хъфин пландик квайди малумарна. 2014-йисан январдиз малум хъайивал, Елена Исинбаева къвачел-гъилел залан хъана. Аялдин буба 23 йисан яшда авай, къезил атлетикадай спортсмен Никита Петинов я. (Мукъвал вахтара абуруз чпин алакъяр закондалди тестикъариз кланзава. Амма мехъер жедай югъ гъелелиг тайинарнавач). Ингъе 2014-йисан 28-июндиз Елена Исинбаевадиз руш хъана. Къейдза-

вайвал, аялдин бедендин яргъивал 53 сантиметр, заланвал 3820 грамм я. "Советская Россия" газетдин корреспондентди Елена Исинбаевадин тренер Евгений Трофимовахъ галаз авур суьгъбетдай: "27-майдиз чна, Еленадин багърийри, ам Волгограддай Монакодиз рекъе туна. Адаз аял гъана хаз кланзавай. Сагъламвилиг жигъетдай хъсандиз гъиссзавай. Еленадин патав багърирар гвай. Зун Ленадихъ галаз мукъвал-мукъвал телефондай рахазвай. Ингъе 28-июндин йифиз зи къвализ зенг авуна. Гъахъ лагъайтла, за им заз хайи югъ - 70 йис тамам хъун - тебрик ийиз са ни ятани авунвай зенг я, лагъана фикирнай".

- **Куь 70 йис мус тамам хъана?** - хабар къазва корреспондентди. - 27-июндиз, - жаваб гана Евгений Трофимова. - За гъисабзавайвал, им лап лишанлу кар хъана. Гъикъван багъа пишкеш багъишна заз Еленади!..
- **Аялдин гъакъиндай вуч лагъана?** - Руш, 32 см. Заланвал - 3700 (Вирироссиядин федерациядин къезил атлетикадин гъисабралди, - 53 см, 3820 грамм. Автордин гафар).
- **Лена къвализ хкъедай вахт малум яни?** - Сентябрьдиз хтун фикирдик ква. Гъелелиг Монакода духтуррин гуьзчивилик кваз аялар хадай къвалеле амукъда.
- **Чаз Елена мад спортдин майданрал ахкъадатла?** - Гъелбетда. Лена спортдиз хтайтла, лап тебрикдай хъсан кар жеда. И кар патал вири делилар ава. Зани ам гуьзлемишзава, - лагъана тренерди.
- **Къуй чи машгъур спортсменкадин руш сагъламди яз члехи, адан уьмуьр бахтлуди, дидедихъни мадни агалкъунар хуьрай!**

Къез ван хъанани?

Адетдинди тушир жаза

Гъазурайди - Ирина МУРАДХАНОВА

И йикъара зи гъиле тарихдин са ктаб гъатна. Ана са макъалади зи фикир иллаки желбна. XVIII асирда яшамаш жезвай Швециядин пачагъ III Густав, чайдини кофе инсандин сагъламвилиг еке зиян гузвайдахъ лап дериндай инанмиш тир. Гъавилияй ада вичин виляятда авай инсанрин сагъламвал хуьн патал, са шумуд сеферда цийи къануарни къабулнай. Абурукай сад яз, 1746-йисуз чайдални кофедал гзаф рикл алай агъалийривай гъукуматдин хазинадиз члехи налогар къачудай указ акъудна. Гуьгъуьнлай лагъайтла, кофе хъун михъиз къадагъа авуна. Амма чинеба хъвазвайбурун къадар тиймил хъаначир. И кардикай хабар хъайи ам гзаф ажугъламиш хъана. III Густава вичин халкъдиз тарс хъун (вич гъахъ тирдахъ инанмишар авун) патал, къиникъин жаза гана, дустагъ члугъазвай къветхверар тир стхайрал тежриба тухун къетна. Ада вуч авуна лагъайла, абуруз къиникъин жаза гунигъ статья уьмуьрлух дустагъ члугуналди дегишариз туна. Гъа са вахтунда абурукай са стхади уьмуьр амай къван, гъар юкъуз гзаф къадарра кофе, муькуьдани гъа саягъда чай

III Густав

хъвана кланзавай. Гъар стхадин къилелни, абурун сагъламвилиг гъал атармишун, жезвай дегишвилерикай вичиз гъар юкъуз хълагъун патал, пачагъди къве духтур акъвазарнавай. Пачагъдин буйругъ абуру хъсандиз къилизни акъудзавай. Иисар къвез алатна, амма дустагънавайбуру азабрик къена лагъай ван пачагъдиз атанач. Стхайрин сагъламвал вилиг хуьзвай духтурарни чпин ажалдай фена. III Густав лагъайтла, 1792-йисан 16-мартдиз яна къена. Къветх-

веррикай чай хъвазвай стхадин 83 йис хъана, муькуьдини адалай са шумуд йисан гуьгъуьнай рагъметдиз фена. Тежриба члур хъанатлани, чайни кофе хъун къадагъа авунвай къанун Швецияда гъеле XIX асирдин 20-йисарал къван къуватда амукъна. Амма абуру чинеба ишлемишзавай инсанар вири девирра авай. Къадагъаяр эцигнавай къанун анжах 1822-йисуз къуватдай вегъена. Алай вахтунда Швеция кофе гзаф ишлемишунал гъалтайла, дуьньяда сифтедин цлуд уьлкведин жергедик акатзава. И макъала дикъетдивди клелайдалай къулухъ зун са кардин гъавурда хъсандиз акъуна: ажал татанмаз инсандиз вуч авуртлани са шейни жедач.

Дуьньядин халкъарин хуьрекар Манник

Герек продуктар:
 - 3 кака;
 - 400 гр некледин чарар;
 - 200 гр шекердин песок;
 - 200 гр маннаннадин члахар (манка);
 - "разрыхлитель"
Гъазурун:
 Шекердин песок, какаяр, манка, некледин чарар ва "разрыхлитель" вегъена, сад-садак какадарда. Тини хкаж жедалди 15 декъикъада къван тада. Тини оладияр ийидайла гъихътинди жезватла, гъахътин икьи тушир жуьрединди жеда. Духовкада чрадай къапуниз чана (180/200 градусдив) 40 декъикъада къван чрада.

Верчни картофар квай пирог

Лазим продуктар:
 Тини авун патал:
 - 250 гр гъуьр,
 - 90 гр къанвай дуьдгъвер,
 - са кака,
 - хуьрек недай са тлуруна авай некледин чарар,
 - тлямдиз килигайвал къел.
Гъазурун:
 Куруниз гъуьр, куьлуь авунвай дуьдгъвер вегъена, кака яда, къелни некледин чарарни акадарна ишинна, са зур сятда къван холодильникда эцигда.
Къене тун патал:
 - ругунвай пуд картоф;
 - ругунвай 300 гр вечерен я;
 - цлал къавурмишнавай са къил чичлек.
 Картофарни як куьлуь авуна, чичлекни вегъена, тлямдиз килигайвал къел ва истивут какадарда.
Винелай цун патал:
 - къе кака;
 - 50 гр некледин чарар;
 - 50 гр нек.
 Тини духовкада твазвай къапуна твада ва гъазуринавай шейэр адан винелай эцигда, винелайни хъсандаказ тлуру янавай кака, некледин чарар ва нек хъада. 180 гр. 50 декъикъада духовкада чрада.

Серг ва ниси квай газарин салат

Лазим продуктар:
 - са члехи газар,
 - 100 гр ниси,
 - 1-2 силих серг,
 - майонез,
 - къел.
Гъазурун:
 Ниси, газар ракунай яда ва куьлуь авунвай къве серкин силихни вегъена, тлямдиз килигайвал къелни къвахна, майонез вегъена, хъсандиз какадарда.

Гъазурайди - Жамиля ГЪАСАНОВА.

Гъалиб хъана

ФУТБОЛ

Футболдин милли лигадин (ФНЛ) чемпионатдин сад лагъай турда "Анжи" Къиблепатан Сахалиндин "Сахалин" командадал (1:0) гъалиб хъана. Гуьруьш Каспийскдин "Анжи-Арена" стадиондал кыле фена. Къугъунин 33-декъикада "Сахалиндин" варариз туп Махачкъаладин командадин гъужумзавайди тир Шамил Асильдарова яна.

ФЛН-дин къвед лагъай турдин къугъунар 12-июлдиз кыле фида. "Анжиди" вичин чилел Калининграддин "Балтика" команда къабулда.

Рикел хкин: алатай сезонда Россиядин премьер-лигада "Анжи" кумукънай, гила ам улкъведин футболдин 1-лигада 1-дивизиондик кваз къугъунрик эхкечнава.

ФНЛ-дин сад лагъай къугъуна "Анжидин" 2014-2015-сезондин капитан, футболистар майдандал гилел капитандин лент кутуннавай командадин ветеран Расим Тагъирбегова акъудна. 30 йисан яшда авай "Анжидин" защитник патал им

цийивал тушир. Виликдаини адакай Махачкъаладин клубдин капитан хъанай. Алатай сеферда и ерида аваз ада 2010-йисан 28-ноябрдиз кыле феи премьер-лигадин "Спартак" (Нальчик) - "Анжи" акъажунрин 30-къугъуна иштиракнай. Тагъирбегов 2003-йисалай "Анжи" клубда къугъвазва. Ада, клуб патал жуьреба-жуьре майдандал 303 гуьруьшда иштиракна ва 20 туп яна.

Расим гъакни "Анжи" командадик кваз премьер-лигадин гуьруьшра 100-лай виниз къугъуна иштиракнавай сад лагъай спортсмен я.

- Кисловодскда чи командадин кылин тренер Сергей Ташуева "Анжидин" лент зал ихтибарна, - лугъува Р.Тагъирбегова. - Икъван члавалди и лент Роберто Карлосав ва Это'Один гваз хъана, гила ам зал хтана. Мад жув капитан хъун хушдиз гиссдай кар я. Зун, гъеле сад лагъай дивизионда авайла, капитан тир. Тарих тикрар жезвай хъинди я: а члавуз чалай премьер-лигадиз экъечиз алакнай, гила вини дережадиз рехъ ачухун патал мад жегл члугвада, - алава хъувуна Тагъирбегова.

Гран-при къачуна

ДЗЮДО

Дзюдоист Тагъир Хайбулаев Монголиядин меркез Улан-Баторда 4-6-июлдиз кыле феи Гран-придин женгера гъалиб ва Гран-придиз лайихлу хъана, - хабар гузва Россиядин дзюдодин Федерациядин сайтди. Къизилдин медаль Хайбу-

лаева 100 кг заланвал авайбурухъ галаз хъайи гуьжетра къазанмишна. Лондонда кыле феи олимпиададин къугъунрин чемпионди Германиядай тир Фрей Карл-Ричардан гъалиб хъуник квай умудар михъиз атлана. И заланвилей буьруьнждин медалар швейцарви Орлик Флавиодин ва немс Дмитрий Петерса къачуна.

Лайихлу хъана

АЗАДДИЗ КЪУРШАХАР КЪУН

И йикъара Германияда азаддиз къуршахар къунай кыле феи международный турнирда Белоруссиядин хъанавай командадик квай пагъливанар (дагъустанвийар) тир Азамат Нуриков ва Жавид Гъамзатов буьруьнждин медалриз лайихлу хъана. А.Нуриков азаддиз къуршахар къунай 65 кг-див агакъна заланвал авай категориядай акъажунрик экечна. Къизилтур райондин Цийи Чиркей хуьруьн агъали тир ам 6:4 гысабдалди канадв Веранес Гарсидал гъалиб хъана. "Александр Медведь" турнирдин гъалибчи, дуньядин ва Европадин чемпион - Казанда Универсиададин гимидин призер Давид Сафаряназ кумукъна ва ам "къизилдикай" хкатна.

Пуд лагъай чка патал кыле феи женгина Нурикова гуьжетрин майдандин сагъиб Даум - 10:1 гысабдалди "кукварна".

Пагъливан-классик Жавид Гъамзатовни пьедесталдин пуд лагъай кларцел хъаж хъана. Алатай йисан дуньядин чемпионатдин буьруьнждин призер 85 кг-див агакъна заланвал авай спортсмендихъ галаз экъечна. Са шумуд сеферда Белоруссиядин чемпионди вичин сад лагъай гуьруьшда грекнин римлуйрин жуьредин куклунра Манукьянал гъалибвал къазанмишна.

Къудай са паюнин финалда Хасавюрт райондин Къурушрин хуьруьн агъали Ж.Гъамзатова швед Йоханссон инанмишвилелди кланик кутуна. Ярумчух финалда Жавиданни Кансу Илдемонан арада хъайи акъажунар 1:1 гысабдалди акъалтна, амма финалдиз туьркерин пагъливан акъатна. Тренер Хайбула Хайбулаеван тербиячиди "буьруьнж" Европадин жегъилрин арада чемпион Рамсин Азизсирал 2:0 гысабдалди гъалибвал къазанмишна.

Агалкъунар къазанмишна

КЛАССИКРИ

И йикъара Нальчикда ва Сальскада грекнин римлуйрин жуьредин спортдин рекъай кыле феи Вироссиядин акъажунра Дагъустандин пагъливанри жуьреба-жуьре дережайрин медалар къазанмишна, - хабар гузва РД-дин грекнин римлуйрин женгерай Федерациядин тренер Али Исмаилова. Адан гафаларди, Кабардино-Балкариядин меркезда тренер Расул Сабанчиев рикел хкунин турнир кыле тухвана. Дагъустандин пагъливанрин 20 спортсмендикай ибарат командади акъажунра 6 медаль - 2 къизилдин, 2 гимидин ва 2 буьруьнждин - къазанмишна. Турнирда гъалиб хъана: Арсланади Танаев (69 кг) ва Газияв Мегъамедов (69 кг).

Ростовский областдин Сальск

шегъерда кыле феи СКФО-дин жегъилрин спартакиадада Дагъустандин пагъливанар вад сеферда пьедесталдин вини дережадин кларариз хъаж хъана. Ибур алай йисан августдиз Пенза шегъерда кыле фидай Россиядин жегъилрин спартакиададин финалдиз хъагъунин акъажунар тир.

Акъажунрин нетижайралди, анис Камилбек Лабазанов (66 кг), Шамил Хандов (74 кг), Гъажимурад Жалалов (84 кг), Гъажимурад Асултанов (96 кг), Абасхан Абасов (120 кг) фида.

Малум хъайивал, 13-15-июлдиз Словакияда дуньядин кивенквечивал патал акъажунар кыле фида. Ана Россиядин хъанавай командадик кваз алай йисан майдиз Европадин кивенквечивал патал Болгарияда кыле тухвай акъажунра гъалиб хъайи дагъустанви Сагид Бутаева иштиракда.

"Ярудагъ-2014" фестиваль

Шад гъалара

АЛЬПИНИЗМ

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

5-ИЮЛДИЗ Докъузпара райондин Къурушрин хуьруьн мукъув гвай Ярудагъдин ценерив туризмдин экстремальный жуьрейрай "Ярудагъ-2014" лишандик кваз III Международный фестиваль акъалтарунин шад мярекат гурлудаказ кыле фена. Фестиваль 30-июндилай гатлуннай.

Альпинистрин фестиваль акъалтарунин ва акъажунрин нетижаяр кунин шад мярекатда "Докъузпара район" МО-дин кыл Керимхан АБАСОВА адан заместителри ва райондин жавабдар хейлин къуллугъчийри, РД-дин туризмдин комитетдин председател Мегъамед ИСАЕВА, РД-дин альпинизмдин федерациядин председател Петр ЛЕОНОВА, Россиядин лайихлу къутармишдайди, Россиядин МЧС-дин Дагъустанда авай жагъурдайбуруни къутармишдайбурун дестедин начальникдин заместител Зиявдин НИКОМЕГЪАМЕДОВА, республикадин ва улкъведин СМИ-рин векилри, чкадин агъалийри ва гзаф масабур иштиракна.

Фестивалдин макъсад мугъманрин, чкадин агъалийрин фикир спорт ва туризм вилик тухунал желб авун, республикада спортдин ва туризмдин экстремальный жуьреяр ва сагълам уьмуьр машгур авун, спортсменрин арада дуствилин алакъяр мягъкемарун я.

РД-дин туризмдин комитетди, Россиядин МЧС-дин РД-да авай кылин управленди, РД-дин физический культурадин ва спортдин министрстводи, альпинизмдин федерацияди санал тешкилай фестивалда цинин йисуз 120-лай гзаф спортсменри иштиракна, абурукай 47 спортсменди сифте яз Ярудагъ муьтуьгъарна.

Къейд авун лазим я, и йисуз фестивалдин программа гегеншди хъана: спортсменри туризмдин экстремальный жуьрейрай, гъа жергедай яз рагарай хъаж хъунай, альпинизмдин классификационный акъажунрай, туризмдай, рафтингдай, фототурдай, скайранингдай, тренингдин маршрутрай финай чпихъ авай алакъяр къалурна.

Фестиваль шад гъалара акъалтаруниз талукъ сифте гаф "Докъузпара район" МО-дин кыл Керимхан Абасоваз гана.

- Гуьрметлу мугъманар, иштиракчийар! - лагъана ада. Гъакъикъатдани, альпинизм четин

ва мумкин тир хаталувал авай спортдин жуьре я. Докъузпара райондин Ярудагъда вилик вахтара альпинизмдай СССР-дин, Россиядин чемпионатар, международный фестивалар кыле фенай.

Докъузпарадин гуьрчег, бе-рекатлу чилел мукъвал-мукъ-

нар! - лагъана райондин кыл Керимхан Абасова.

Гуьгъуьнлай ада мярекатдин вири иштиракчийриз, туризмдин экстремальный жуьрейрин Международный "Ярудагъ-2014" фестивалдин тешкилатчийриз, РД-дин туризмдин комитетдин председател Мегъамед

вал ихтин къакъан дережадин мярекатар кыле финал чна дамахзава. Дагъларин улкъведа спортдин экстремальный жуьреяр машгур авунин мураддихъ элкъуьрнавай акъажунри халкъарин арада авай дуствилин рафтарвилерни мягъкемардайдал шак алач. Докъузпарада чахъ чи "Эверест" - Ярудагъ (3925м) ава, гъа и дагъдин мукъув Европада виридалайни къакъанда авай (2560м) Къу-

Исаеваз чухсагъулдин келимаяр лагъана.

М.Исаева вичин нубатдай мярекат хъсан дережада аваз кыле тухуниз кьетен фикир гунай Докъузпара райондин кылиз сагърай лагъана.

Акъажунрин нетижата чпин гуьнарриз килигна кылин Кубок ва I дережадин диплом Россиядин МЧС-дин Дагъустандин жагъурунардайбуруни къутармишдайбурун дестедин (альпинизм) командадиз гана. II дережадин диплом Дагъустандин технический университетдин командадиз хъана, III дережадин диплом - ватандашар хуьдай ва мусибатрин медицинадин академиядин командадиз гана.

Ибурулайни гъейри, фестивалдин вири иштиракчийар "Россиядин альпинист" лишанрин шагъадатнамайралди къейдна, хейлинбурув грамотаяр вахкана. РД-дин туризмдин комитетдин председателди Докъузпара районда туризм вилик тухунай К.Абасовазни грамота гана.

Фестиваль агалунин мярекат райондин медениятдин къуллугъчи, шайр Б.Абдуллаева кыле тухвай члехи концертдалди акъалтна. Дагъдин къацу майдандал къват хъанвай жемятдин гуьгъуьлар милли авазралдини манийралди ашукъ Шемшира, адан хва жегъил ашукъ Ширина, мандарар тир М.Агъмедова, З.Чигниевади ва хейлин масабур шадарна. Мярекатда Докъузпара райондин милли къуьлердайбурун "Шалбуздагъ" дестеди, чкадин артистри, симинин пагъливанри иштиракна.

Чин гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА.

Терг ийиз башламишнава

Средиземный гьуле Америкадин “Кэйп Рэй” махсус гимида Сириядай акьуднавай химический яракь терг ийиз башламишнава. Идан гьакьиндай 7-июлдиз Пентагондин официальный векил Стив Уоррена хабар гана.

Серенжем, офицердин гафаралди, международный ятара кыле физва. Санлай кьачурла гимида 600 тонн химический шейэр ава. Инсанар гзаф кьадарра кьирмишдай яракь 60 йикъалай тергна кутьягун планламышзава, хабар гана Уоррена. Гьа са вахтунда ада кьейдна хьи, яракь терг авунин гьакьикъи вахтариз гьавади таъсир авун мумкин я.

“Химический яракь терг авунин кваллах кутьягъ хьайидалай гьугьуниз, “Кэйп Рэйди” гьалнавай шейэр абурукай цийи шейэр арадал хкун патал Финляндиядиз ва Германиядиз агакьарда”, - алава хъувуна Пентагондин векилди.

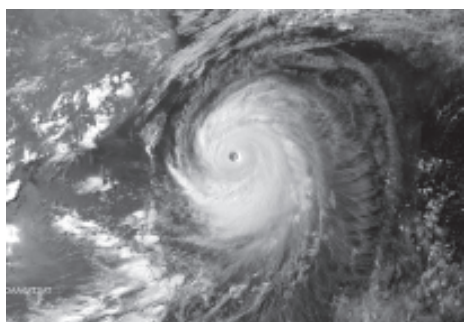
Сирия 2013-йисан сентябрдиз Россиядин арачивал аваз химический яракь кьадагъа авунин гьакьиндай Конвенциядик экечлунал ва вичин жебеханайра авай зегьерлу шейэр тамамдаказ терг авунал рази хьана. Уьлкведин властар ихьтин кам кьачуниз США-дин патай гузвай кьурхуйри мажбурна. Вашингтонди 2013-йисан августдиз инсанар гзаф кьадарра тергдай яракь ишлемишунай Дамаскдин хиве жавабдарвал тунай.

Химический жебеханайра авай эхиримжи пай Сириядай 23-июндиз акьуднай.

Испен юкьуз ООН-дин генеральный секретарь Пан Ги Муна Хатасузвили Советдиз ракъурнавай чар раиж авуна. Ана ООН-дин саналди тир миссияди ва химический яракь кьадагъа авунин рекъай Организацияди (ОЗХО) 2013-йисан августдиз Сириядин боевикривай вахчур махсус кьапара зегьерлу газ зарин авайди тести хьана.

Масанриз акьудзава

Япониядин Окинава префектурада “Ногури” твар алай зурба турфан мукьва хьунихъ галаз алакьалу яз зур миллиондилай гзаф ксар масанриз акьудзавайдакай малумарнава. Идан гьакьиндай 8-июлдиз NHK каналди хабар гана.

Кьилди кьачуртла, 130 агьзурдалай гзаф ксар Мияко островдал акьудда, мадни 113 агьзур кас Урасоз шегьердиз ва 96 агьзур касни Гиован шегьердиз акьудда. Властри океандин патарив гвай чкайра яшамиз жезвай агьалийриз хаталувал арадал атай дьушуйшда мукьварал алай чуьнуьх жедай чкайра кьлеви хьуниз звер гузва.

Тебиатдин бедбахтвили гьеле 25 агьзур квал экв авачиз тунва. Окинавадихъ галаз гьавадин алакьа кьатл хьанва. Вири аэропор-

тар ана агалнава. Префектурадихъ галаз алакьа хуьзвай авайни авачир са ракъун рекьени гьерекаат акьвазарнава.

Са югь идалай вилик синоптикки Окинава ва Миякодзима островар патал “кьетлен кьурхулувал арадал кьведайдан гьакьиндай” малумарна. Метеорологин делилралди, “Ногуриди” кеферпатахъай са сятина 20 километрдин йигинвал аваз гьерекаатзавай ада Япониядин кьиблединни рагьакьидай пад батмишарун мумкин я. Бязи вахтара гарун кьуватлувал са секундда 70 метрдив, океандин патав гвай районра лепейрин кьакьанвал 14 метрдив агакьзава, кьейдзава Ассошиэйтед Пресс агентстводи.

Метеорологи хиве кьазвайвал, эхиримжи цуд йисарин июль патал “Ногури” виридалайни гзаф чукурнуар арадал гьайи чайгьунрикай сад жеда.

Эдуард Шеварднадзе кьена

Гуржистандин виликан президент, Советрин Союздин кьецепатан крарин виликан министр Эдуард Шеварднадзе Тбилисида 86 йисан яшда аваз кечмиш хьана. Идан гьакьиндай “Лента-ру-диз” Гуржистандин МИД-ди хабар гана. Ведомстводин делилралди, политик 7-июлдиз чкадин вахтуналди йикъан сятдин 12-даз рагьметдиз фена.

Гуржистандин виликан президент кечмиш хьайидан гьакьиндай малумат адан хизандин членри тести хьана. Ам кучуддай вахтунин ва чкадин гьакьиндай гьелелиг малуматар авач.

Шверднадзе кечмиш хьунихъ галаз алакьалу яз Россиядин Президент Владимир Путин адан хизандиз ва мукьва-кьилийри, гьакьни вири Гуржистандин халкьдиз башсагьлугьвал гана. Идан гьакьиндай Государстводин килин пресс-секретарь Дмитрий Пескова ИТАР-ТАСС-диз малумарна.

Эдуард Шеварднадзе 1928-йисуз Гуржистан ССР-дин Ланчхутский райондин Мамати хуьре дидедиз хьана. 1972-1985-йисара ам Гуржистандин Компартиядин ЦК-дин сад лагьай секретарь тир, 1985-йисалай 1990-йисни кваз ам СССР-дин МИД-дин кыле хьана. Советрин Союз чкайдалай гьугьуниз 1992-1995-йисара ам “парламентдин председател” - Гуржистан государстводин кьил тир”. 1995-2003-йисара ам Гуржистандин президентдин кьуллугьдал хьана. “Кьизилгуьллерин революциядилай” гьугьуниз, гьукумдин кьилиз Михаил Саакашвили атайла, Шеварднадзе Тбилисида авай вичин кьилдин квалера яшамиз хьана. Ада Саакашвилидин политика кьетидаказ пислемешнай. 2011-2012-йисара ада “Гуржистандин фикир” партиядин тереф активнидаказ хьенай.

Оборонадилай гьугьуниз гьужумда

Вичи вич малумарнавай Донецкий халкьдин республикадин (ДНР) кьил Павел Губарева ополчение Донецк хуьз гьазур тирди малумарна. “Шегьер хуьн патал дестеяр тешкилзава. Гьужумдиз физ алакьдай вахт жедалди чна чи шегьер хуьда”, - лагьана ада “Урусин цийивилер кьуллугьдиз”.

Гьар юкьуз ополченцийрин жергейриз вишералди инсанар кьезва. Донецкдин кье-

рехар тирвал, партизанвилдин дьаве тухуз гьазур я. Украинадин армиядиз са акьван регьят жедач. Чна чи шегьер - Донецк хуьда”, - кьейдна Губарева.

5-июлдиз ополченцийрин дестеяр ДНР-дин оборонадин министр Игорь Стрелкован командованидик кваз военныйри чпин гьузчивилиз кьачур Славянск ва патав гвай шегьерар туна Донецкдиз атана.

Украинадин милли хатасузвилин ва оборонадин Советдин (СНБО) секретардин заместитель Михаил Ковала кьейд авурвал, Украинадин армиядин килин стратегиядин план - им Луганск ва Донецк тамамдаказ элкъурна кьун”, гьакьни ополченцийри яракьар эцигун патал “талукь тир серенжемар” кьабулун я, - лагьана.

Апрелдилай кыле тухузвай махсус серенжемда Украинадин рагьэкьечдай пата вишералди инсанар телеф хьанва. 1-июлдин йифиз вахтуналди ислегьвал малумарнавай вахт кутьягъ хьана. Идалай гьугьуниз Украинадин армияди гьужумна.

Цай яда лагьана, кичлерар гана

Киевдин мэр Виталий Кличкодиз “майдандаллайбуру” мэриядиз цай яда лагьана кичлерар гана, хабар гузва “Интерфакс-Украинади”. Амма, шегьердин килин фикирдалди, гьакьикъи крар абурулай алакьдач. “За гьисабзава хьи, им гьакьан гьулгьула тун я”, фикирзава Киевдин мэрди.

Шегьердин кыли гьакьни “майдан” Украинадин меркездин юкьва хьун хатасуз туширди хиве кьуна. “Киевдин центр киеввиар патал хатасузди тахьунай за гьайиф чулгуваза”, - гьавурда туна Кличкоди.

Киевдин мэрдихъ “майдандаллайбурухъ” галаз алачурин лагерь Киевдин центрадай маса чкадал тухун патал рахунар ийидай ният ава. Кличкоди демонстрантар Киевдин кьеледиз финал рази жеда лагьана фикирзава.

3-июлдиз Киевдин властри гьеле Майдандин активистриз вахтуналди санаторийриз куьн хьун теклифнай. Амма алачурин лагерьдин агьалийри и фикир жидайрал кьуна.

Гьа члавуз Кличкоди вичихъ майдан кьуватдалди чукурдай ният авачирди тести хьана. Гьа са вахтунда шегьердин кыли законсуздаказ яракь гвай ксар дустагъ авун мумкин тирдакайни лагьана.

Рекьемар

- 2014-йисуз футболдай дуьньядин чемпионатда гьалиб хьайи командади ФИФА-дин патай **35 миллион доллар** кьачуда.
- Кеферпатан Кавказдин Федеральный округдин регионра йиса **1,6 миллион тонн** нефт хукудзава.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 34,43 манат,
1 евро - 47,00 манат,

Нацистрин кьисмет риклел хкана

Россиядин оборонадин министерствода Украинадин оборонадин министрди мукьвал вахтунда “Украинадин Севастополда гьалибвилдин парад жеда” лагьай гафариз баянар гана. Россиядин военный ведомствода авай вини дережадин чешмеди Украинадин министрдин риклел Гитлеран аскерин кьисмет хкана.

“Чна Украинадин нубатдин оборонадин министрдин малуматдиз дикьетдалди фикир гана. Эхиримжи ругуд вацра и важибпу кьуллугьдал тайинарнавайда ихьтин гафар лугьун алапат жедай кар туш. Ада Украинадин цийи военный руководстводин гьалар лап писзавайди кьалурзава. Чарльз Дарвинан инсан арадал атунын теорияда идаз “писбур хьакьун” лугьуда, яни вири инсанрикай анжах виридалайни писбур хьакьун. Кье тупаралди жуван хайи халкь тергзавайбурукай масакла рахаз жедач...” - лугьузва “Лента.ру-ди” кьачунавай малуматда.

Оборонадин министерстводи Севастополь ва Крым референдумдин нетижайралди Россиядин пай тирди Киевдин риклел хкана, “Чакь Россиядин чилеп ихьтин “гьалибчиар” кьаршиламишунин ва гьугьунлай абуруз “парадар” тешкилуни рекъай лап хьсан тежриба ава. Эхиримжиди, лагьана кьанда хьи, 1944-йисуз Москвада Садовый кольцодал кыле фенай. Мукьвара, 17-июлдиз, и вакьиа хьана 70 йис тамам жеда. Гьа ихьтин “парад” чун Севастополдани тухуз гьазур я. Анжах сагъ амукайбуру ва масадан куьмек галачиз кьекьез жезвайбуру патал”, - алава хъувуна Миноборонода авай чешмеди.

2014-йисан 3-июлдиз Украинадин оборонадин цийи министрвиле тайинарнавай Валерий Гелетей Верховный Рададин трибунадикъай “Украинадин Севастополда” “Гьалибвилдин парад” тухуда лагьана хиве кьуна. “За оборонадин министрдин кьуллугьдал алаз куь кувекни галаз чи ватангьлийрин хатасузвал таъминарун патал, чи государствода секинвал хьун патал залай алакьдай вири кваллахар ийида. Зун Украина гьалиб жедайдахъ ва Гьалибвилдин парадни Украинадин Севастополда тухудайдахъ” инанмиш я, - кьейдна Гелетей.

1944-йисан 17-июлдиз Москвада есирда кьунвай немсерин аскерин марш кыле фенай. Гьа и юкьуз Садовый кольцодилай ва маса куьчейрай “Багратион” операция кыле тухвай вахтунда немсерин “Центр” армиядин десте кьирмишдайла есирвиле кьур 57 агьзур есир куьчейра кьекьурнай. И серенжемдин нетижата чапунчийрикай Белоруссия ва Литва азаднай. А члавуз немсерикай телеф, хирер хьайибурун ва есирда кьурбурун кьадар зур миллион касдилай алатнай.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Факс. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

**КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ**
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

**КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ**
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. ГЪАСАНОВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.30

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 7218

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуничайрин хиле закондательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин режъяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Къиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петрдин проспект, 61,
7-мертеба.

Ⓜ - И лишандик квай материалар гъакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Алай йисан II-паюна "Лезги газет" къачузва

АЦЕГЪ РАЙОНДА

Ахцегъ	579
Хкем	8
Къурукал	72
Чепер	24
Хинер	10
Луткун	64
Къутунхъ	9
Калук	32
Смугъул	53
Фий	15
Гутум	20
Мичегъ	2
Гуьгъез	23
Цийи Усур	31
Хуьруьг	58
Ялахъ	18
Къаклар	72
Цуругъ	65

САНЛАЙ 1155

РУТУЛ РАЙОНДА

Хъуьлуд	176
---------	-----

ДОКЪУЗПАРА РАЙОНДА

Усугъчай	92
Къуруш	60
Къалажух	27
Цийи Каракуьре	14
Миграгъ	17
Авадан	50

САНЛАЙ 260

**МЕГЪАРАМДХУЬРУЬН
РАЙОНДА**

Мегъарамдхуьр	89
Бут-Къазмаяр	115
Гъелцегъ	110
Гиляйр	221
Къепир-Къазмаяр	64
Муьгъверган	73
Цийихуьр	67
Оружба	61
Самур	120
Советский	144
Тагьирхуьр	185
Филер	67
Целегуьн	55
Яраг-Къазмаяр	28

САНЛАЙ 1399

**СУЛЕЙМАН-СТАЛЬСКИЙ
РАЙОНДА**

Къасумхуьр	361
------------	-----

Алкьвадар	79
Агъа СтIал	123
Герейханово	81
Дарклуш-Къазмаяр	94
КIварчагъ	115
Цийи Макъар	138
Къулан СтIал	103
Уллугъетягъ	93
Эминхуьр	65

САНЛАЙ 1252

КЪУРАГЪ РАЙОНДА

Къурагъ	337
Кумухъ	47
Къепир	68
Кири	75
Гелхен	37
Аладаш	34
Малакент	60

САНЛАЙ 658

ХИВ РАЙОНДА

Хив	55
Агъа АрхитI	99
Кашкент	94
Цийи Фригъ	27

САНЛАЙ 275

ДЕРБЕНТ РАЙОНДА

Дербент	440
Дагъустандин	
Огни	13
Белиж	188
Хазар	13
Арабпинка	12
Агълабар	7
Луквар	18
Дружба	3
Геджух	1
Усмикент	1
Тинит	1

САНЛАЙ 697

Махачкъала	462
Хасавюрт	278
Къизляр	49
Къизилюрт	7
Дагъечатдин	
киоскрай	470
Жуьреба-жуьре	
рекъериз	80

ВИРИ САНЛАЙ 7218

Гад - гъарай!

*Гад - гъарай! Гад - гъарай!
КIватI хъийин ам фад -
гъарай!*

*Самун никIе сам къачун!
Техил-тала - гъам къачун!*

*Къуьк, цуьруьгъуьл акуна
Векъ туьклемши маркуна!
Къе дуйняда гад ава!
Ихътин вахтар мад авач...*

Р.Набиеван этюд

Ш.А.Абдулхаликъов

86 йисан яшда аваз госу- дарстводин, партийный, советрин идарайра яргъал йисара баркал- лудаказ зегъмет чIугур тешкилат- чи, регъбер Шамиль Абдулхали- къович рагъметдиз фена.

Ш.Абдулхаликъов Къурагъ райондин Бурши Макъарин хуьре дидедиз хъана. Ина сифтегъан, Шимихуьре ирид йисан школай- ра кIелна. 1938-йисуз ам комсо- молдиз гъахъна. Къурагърин юкь- ван школада кIелдайла Ватандин ЧIехи дяве башламыш хъана. 1941-йисан ноябрдин вацра ам маса жегъилрихъ галаз Хасавюрт райондиз зегъметдин фронтдиз тухвана. Шамиль взводдин ко- мандирвиле тайинарна.

Зегъметдин фронтдай хтай ам районоди хуьре ачухай сифтегъ- ан школадин заведующийвиле тайинарна. Гъа са вахтунда ада Дербентдин педучилищени куь- тягъна. 1954-йисалай Ш.Абдулха- ликъова комсомол организация- дин секретарвиле, "Знание" обще- стводин лекторвиле, КПСС-дин Къурагъ райкомда инструкторви- ле кIвалахна. 1957-йисуз ада об- ластдин партийный школа куь- тягъна, 1964-йисан февралдалди Ахцегъ, Мегъарамдхуьруьн ва Къасумхуьруьн районрин партий- ный комитетра жуьреба-жуьре къуллугъар идара авуна. 1964- йисуз ам "Фрунзенский" колхоз- дин председателвиле хкъана. Майишат совхоздиз элкьуьрайла, ада 1975-йисалди совхоздиз агалкъунралди регъбервал гана. Идалай гуьгъуьниз адакай Совет- ский хуьруьн советдин исполком- дин председатель хъана.

Къейд авун лазим я хьи, 1970-

Советский хуьруьн администрация. Агъсакъларин Совет.

90-йисара Советский хуьруьн жематдин ва "Фрунзенский" сов- хоздин тIвар республикадилай къецени машгъур хъана. Майи- шатдин зегъметчири бул бегъе- рарни гъасилна, совхоздин ва ис- полкомдин руководителри агъа- лияр патал яшайишдин къулай шартIарни тешкилна.

Яргъал йисара гъакъисагъви- лелди чIугур зегъмет СССР-дин, РСФСР-дин ва ДАССР-дин Гъу- куматри лайихлувилелди къей- дни авуна. Ш.Абдулхаликъов "Кавказ оборона авунай", "Вата- ндин ЧIехи дяведин (1941-1945) йисара дирибашвилелди чIугур зегъметдай", "Зегъметда лайих- лу хъунай", "Жуьрэтлу зегъмет- дай" медалрин, "Знак Почета" ор- дендин, гуьрметдин хейлин гра- мотайрин сагъиб тир.

Ш.Абдулхаликъова вичин уьмуьрдин юлдашдихъ галаз 8 веледдиз хъсан тербия, къилин образование гана, абурукай об- ществодиз менфятлу инсанар авуна. Адан экуь къамат инсан- рин рикIерай яргъалди акъатдач.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?

Хемисдиз, жуьмядиз, кишдиз, гъяддиз, ислендиз, саласадиз, арбедиз? -
Шегъер, район, хуьр къалура -
Жуван тIвар, фамилияни -
ТIалабзава атIана редакциядиз рахкурун.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми буба АЛАУДИН

кечмиш хъунихъ галаз алакълалу яз Кадучева Розадиз, рагъмет- лудан хизандиз, мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

Лезги госмуздраттеатрдин коллективди уьмуьрдин юлдаш САРИХАНУМ

кечмиш хъунихъ галаз алакълалу яз Асеф Мегъманаз, рагъметлу- дан хизандиз, мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

Утерянный аттестат о сред- нем (полном) образовании се- рии А за №2627304, выдан- ный Саидкетской СОШ Су- лейман-Стальского района РД в 1998 году на имя РАМАЗА- НОВА Шаха Минулаевича, считать недействительным.

"Лезги газетдин" редак- циядин коллективди уьмуьр- дин юлдаш

САРИХАНУМ
кечмиш хъунихъ галаз ала- къалу яз Асеф Мегъманаз, рагъметлудан веледриз, мукъва-къилийриз башсагъл- угъвал гузва.

"Лезги газетдин" редак- циядин коллективди уьмуьр- дин юлдаш

ФАТУМА
кечмиш хъунихъ галаз ала- къалу яз Аливердиев Аливер- дидиз, адан хизандиз ва вири мукъва-къилийриз башсагъл- угъвал гузва.

Продаются пчелы 1 рама тыс. руб. Тел.: 8-988-204-50-23.

Уважаемые абитуриенты!

Для вас в очередной раз наступает самая горячая пора!
Поэтому спешим сообщить, что **ИННОВАЦИОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ** объявляет набор на дневную и заочную форму обучения по направлениям подготовки:

- Экономика
- Государственное и муниципальное управление
- Социальная работа
- Психология
- Прикладная математика и информатика
- Юриспруденция

Абитуриенты, получившие по результатам 3-х ЕГЭ более 200 баллов, принимаются на дневную бюд- жетную форму обучения. Занятия проводят кандидаты и доктора наук из ведущих вузов. Для иногород- них студентов предоставляется комфортабельное общежитие на территории студенческого городка.

тел.: 8(8722) 56-27-68 | Адрес приемной комиссии: г. Махачкала, пр. Насрутдинова, 80; www.miuniver.ru; E-mail: miudag@mail.ru

